تصوير ابو عبد الرحمن الكردي
خەزنەی
جەواهێر
کۆمەڵە شێعرێکی ئایینی و ئەدەبی‌یە
لەگەڵ
مەنزوومەی (اسماء الحسنی) و (سلسلة المشايخ النقشبندية)
دانراوی:
مەلا ئەحمەدی قازی پێنجوێنی

خەزنەی جەواهێر

کۆمەڵە شێعرێکی ئایینی و ئەدەبی‌یە

لەگەل

مەنزوومەی (اسماء الحسنی) و (سلسلة المشایخ النقشبندیة)

دانراوی:

مەلا ئەحمەدی قازی پێنجوێنی

سرشناسه	: قازی،احمد ۱۹۲۰-۱۹۸۳ م.
عنوان و نام پدیدآور	: خه زنه ی جه واهیر/دانائی که حمه دی قازی
مشخصات نشر	: سنندج:انتشارات شیخی،۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۱۸۵ص.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۶۳۵۸-۱۵-٤
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کردی
موضوع	: شعر کردی -- قرن ١٤
رده بندی کنگره	: PIR۳۲۵٦/ س ۱۳۹۱۷٤۳ ۲٤ق
رده بندی دیویی	: ۸فا۲۱/۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۰۰۰۷۳۷

شناسنامه کتاب

نام کتاب : خه زنه جه واهیر
مؤلف : ملا احمد قازی
ناشر : انتشارات شیخی
نوبت چاپ : اول
تیراژ : ۳۰۰۰نسخه
قیمت : ٦۰۰۰تومان

انتشارات شیخی
سنندج.پاساژ عزتی
۰۸۷۱ - ۲۲۵۴۱۵۲

مرکز پخش: سنندج - خیابان شهداء - پاساژ عزتی - طبقه همکف

انتشارات شیخی - تلفن:۲۲٥٤۱٥۲-۰۸۷۱

بسم الله الرحمن الرحيم

پێشەکی

بەناوی خوای بێ‌هاوتا

زانای بەرز و خواناس و ئەدیب، کەڵە پیاوی هەڵکەوتوو خوالێخۆشبوو مەلا ئەحمەدی قازی کە یەکێک بوە لە پیاوە بە نرخ و گەورەکانی سەردەمی خۆی هەموو ژیانی لە خزمەت بە ئایین و گەل و وڵاتەکەی بەسەر بردووە لە هەوڵدان و تێکۆشان ساتێک درێغی نەکردوە.

ئەم زانا خوالێخۆشبووە ناوی ئەحمەد کوری مەلا محەمەد کوری کەریم لە هۆزی وەستا حسەینە کە یەکێکە لە هۆزە ناودار و سەرەکیەکانی شاری پێنجوێنی سەر بە پارێزگای سلێمانی. باوکی بە دوو نازناو بەناوبانگ بوە یەکەم: بە خواهرزادە چونکە خوشکەزای زانای گەورە مەلا عبدالرحمان بووە کە بە پێنجوێنی بەناوبانگ بووە.

دووەم: قازی چونکە زانایەکی هەڵکەوتوی ناوچەکە بووە و لە لایەن میری ئەو سەردەمەوە کراوە بە قازی و مزگەوتێکی بە ناوی مزگەوتی قازی لە پێنجوێن بۆ دروست کراوە و بووە بە ئیمام و وانەبێژ و مودەریسی ئەو مزگەوتە

ئەم گەورە زانا لە ساڵی ۱۹۲۰ زاینی بەرابەر بە ۱۳۳۸ کۆچی لە شاری پێنجوێن چاوی بە دنیا هەڵهێناوە هەر لە تەمەنی منداڵیدا دایکی کۆچی دوایی ئەکات.

سەرەتای خوێندنی لە خزمەت باوکیدا دەست پێ‌کردوە و پاشان بە شێوەی یاسای ئەو سەردەمەی کوردستان بۆ فەقێیی و خوێندن کوردستانی ئێران و عێراق گەڕاوە لە ناوچەی سلێمانی و قەرەداغ و

سەنگاو و بیارە و چەند شوێنێکی‌تر لە کوردستانی عێراق خوێندویەتی و ئینجا ڕۆیشتوە بۆ کوردستانی ئێران لە ناوچەکانی بانە و سەقز و موکریان و مهاباد و شنۆ و لاجان خوێندویەتی وە لە مەدرەسەی زانای گەورە خوالێ‌خۆشبوو مامۆستا مەلا سەی حسەن واژی ماوەتەوە یەکێ بووە لە خۆشەویستانی ئەو مامۆستایە. لەپاش تەواو کردنی خوێندن گەڕاوەتەوە بۆ شاری پێنجوێن وە لە خزمەت زانای گەورە مامۆستا مەلا عارف، مودەریسی مزگەوتی پاشای پێنجوێن ئیجازەی مەلایەتی وەرگرتووە و لە مزگەوتی باوکی (مزگەوتی قازی) بوەتە مودەریس و پێش‌نوێژ وە لە ساڵی ١٩٥٩ز بۆ ماوەی دوو ساڵ لە شاری سنە و مەریوان ماوەتەوە و دواجار گەراوەتەوە شاری پێنجوێن و تا ساڵی ١٩٦٥ز لە پێنجوێن ماوەتەوە دواجار رووی کردوەتە شاری سلێمانی و لە مزگەوتی (سەید ئەحمەدی نەقیب) بووە بە پێش‌نوێژ و کاتەکانی بە خواناسی و ئامۆژگاری و نوسین و هەڵبەست بەسەر بردووە.

ئەم زانا گەورەیە پەیوەندی بە تەسەوفەوە بووە و لە خزمەت شێخ عەلائەدینی بیارە تەمەسوکی بە تەریقەی نەقشبەندی کردووە و لە پاش لە دنیا دەرچونی شێخ عەلائەدین تەمەسوکی کردووە بە حەزرەتی شیخ عوسمان وە سۆزێکی تایبەتی بۆ ئەم مورشیدەی هەبوە.

دوای تەمەنێکی بە بەرەکەت، لە شەوی هەینی ١٢ئابی ١٩٨٣زایینی بەرانبەر بە ٤ذی‌القعیدەی ساڵی١٤٠٣ ۆچی لە شاری سلێمانی گیانی پاکی بە پەروەردگار سپارد و لە گۆرستانی گردی سەیوان لە پەنای گۆری شێخ مەعروفی نۆدێدا سەری نایەوە.

حەمد و سەنا

سەنا و ستایش بە بێ ژمارە
هەر لە بۆ خودای پەروەردگارە
خالقی ئەجرام عولوی و سوفلی‌یە
گیان بەخشی حەیوان وەحشی و ئەهلی‌یە
نەزم ئارای بینای قەسری عالەمە
نوری شعوردەر بەنی ئادەمە
نەموحتاج بەکەس نە بە خورد و خەو
عالەم سەراسەر موحتاجن بە ئەو
دائیرەی ئیمکان لە حەوزەیایە
زەمامی زەمان لە قەبزەیایە
دەریای سەلات و سەلامی بێ پەی
شەپۆل دا بۆ سەر موستەفا پەی پەی
بەری لە جەزری نەقس و نیهایەت
مەددی بۆ ئەبەد بکا سیرایەت
تیر ئاوکا باغی فەزل و مەعالی
سەروی ئەسحاب و نەهالی[1] ئالی

---

[1] - نەمام

دابگـــرێ چـــەمـــەن فیرقـــەی تـــابیعین
(رضـــــی الله عـــــنهم اجمعـــــین)

دانانی بە هۆی قسەی رەخنەگران لە پێشینیان کە
هەر ئایین پەروەر بوون

چـــوم لـــە (صـــیدلی)[١] ئایـــاتی کـــەونـــی
دەرم هێـــنا چـــەن شوشـــەی پـــڕ مـــەعنـــی
یـــانێ ئـــەدویـــەی (ادلّـــە)ی مـــەعقـــول
کـــە هـــۆی شـــیفا بـــن بـــۆ دەردی مـــەعلـــول
بـــەهـــۆی تـــەرەقـــی پیشـــە و (صـــنایع)
پـــەیـــدا بـــوونی چـــەنـــد شـــتی(بـــدایع)[٢]
گـــــۆڕانی وەزع و دەســـــتوری تـــــازە
ئـــایینی ئیســـلام ئیمـــڕۆ بـــێ نـــازە
غـــەرەز لـــە ژیـــان دنیایـــە تـــەنهـــا
(معـــاد)[٣] ناویشـــــی هاتـــــە ئینتیهـــا
بـــە تێـــکەڵ بـــونی بێـــگانە (بالکـــل)
بینـــای حـــوکمی شـــەرع کـــەوتـــە (تزلـــزل)

---

[١] – دەرمان خانە(داروخانە)
[٢] – جەمعی (بدیع)ە یانی تازە
[٣] – قیامەت

بە پەتی تەقلید تون لەم عەسرا
وەک ئەسیر هەر دوو باڵی دین بەسرا
حەتتا زۆر کەسی باوک موسڵمان
دڵ چۆڵن ئێستە لە نووری ئیمان
وا وێڵن لە ڕێی مەزهەب و ئایین
بێ ئەدەب لە گەل (عنعناتی)[١] دین
ئەگەر بتناسن بە شەخسێ دینی
لە ڕویان گرژی کینە ئەبینی
وە یا بزانن کەسێ بەو داوە
پێی پێوە نەبوە دڵ سادە ماوە
دەوری لێ ئەدەن لە هەموو لاوە
ئەڵێن دڵسۆزین تۆش وەرە ناوە
بە چەشتەی قسەی حەقیقەت بەتاڵ
ورد ورد ئەی کێشن بۆ تەڵەی(ضلال)
ئەڵێن گۆڕانی ئەم ئەوزاعاتە
ئەم هەموو (فن) و (اختراعات)[٢]ە
وەک (زەرر) ە و (صارخ) تەیارە و رادیۆ
بەرق و لاسلکی[٣] یا (تەلەفزیۆ)

---

١ – ئاماژەیە بۆ فەرمودەکانی پێغەمبەر کە بەشێکی بە فەرموودەی (مُعنعن) ناسراوە.
٢ – جمعی (اختراع)ە یعنی داهێنراو
٣ – بێ سیم ؛ بێ وایەر

ئـــەمانـــە و بـــاقی (صـــنایع) هـــەمـــوو
لـــە پێـــش ئێـــمەوە وجودیـــان نـــەبـــوو
دیـــارە پێشـــینان پڕقســـور بـــوو ون
کـە لـە زانینـی سـەنعـەت دوور بـوو ون
دائـم خـەریکـی بـەرزی ئـایین بـوون
بۆیـە لـە عیلمـا پـەسـت و پـایین بـوون
چونکە دین نەیهێشـت زانسـت سـەرکـەوێ
کـەوابـوو ئێـمەیـش بـا نـەمانـەوێ
بـەم چـەشـتە کـەوا لـە لایـان شـەکـرە
ئـەممـا حـەقیقـەت ئامێـتەی زەهـرە
لە پیاڵەی تەقریر وای پـێ نـۆش ئـەکـەن
ئەویش بە بوغزی دین نەخـۆش ئـەخـەن
بـــە جۆرێـــکی وا رۆ چـــوون لـــەمـــا
کـــەڕن لـــە ئیلقـــای[١] وەعـــزی عولـــەمـــا
لـــە دەوای دەلیـــل (مَنقـــول) مـــەلـــولن
موحتـاجی حـەببـی (حُجّـە)ی (معقـول)ن
بـەکۆمـەکـی خـوای تـەوانـای تـەنیـا
بـــە ئیمـــداداتی رۆحـــی ئـــەولیـــا

---

[١] – وەرگرتن

چــوم لــه (صــيدلی) ئايــاتی كــەونــی
دەرم هێــنا چــەن شیشــەی پــڕ مــەعنــی
یــانێ ئــەدویــەی ئــەدیللــەی (معقــول)
کــه هــۆی شــیفا بــن بــۆ دەردی (معلــول)
بــــەڵام (أطبّــا)ئــــەڵێــــن پێــــش دەوا
لازمــــە نــــەخــــۆش (مُســــهل)ێ بخــــوا
تادڵــيش نــەكــرێ لــە شــک (تنقیــه)[1]
دەرمــــانی (بُرهــــان) فائیــــدەی نییــــە
دوایــــی بــــە دەرزی دەلایــــل ئــــاوی
حــوببی دیــن ئــەشــێ بچێــته نــاوی

پێشەكی

چگــم لــه ئــەخبــار خــارجی و ســادق
ســەبــەب زانســت بــە حــوكمی خــالق
دوو حاسـەی بیـنش[2] هــەیــه بــۆ بــەشــەر
یەكـەم لـە لـە سـینه دووەمیـان لـە سـەر
حاســەی بینشــی ســەر نــاوی چــاوە
ئــەمیتــر یــا دڵ یــا عــەقڵــی نــاوە

[1] - پاک
[2] - زانین

بەشی چـاو تـەنهـا چشـتی (حـسّ)ی یـە

دڵ مـەعقـولات و ئـەمـری قودسـی‌یـە

غــەڵــەت نـابینێ قــەت چـاوی سـینە

بـەڵام چـاوی سـەر زۆر غـەڵـەت بینـە

مـەسـەلا چـاوت ئـەڵـێ ئـەستێـرە

کـەمتـرە جـورمی لـەیـەک کولێـرە

عەقـڵ ئـەڵـێ نـەخێـر ئـەستێـرە بـەرزن

زۆریـان گـەورەتـر لـە حـەجمـی ئـەرزن

یـا لـە هـەتـاوا بتـەوێ وەخـتێ

تـاوێ بچێـتە سـایەی درەخـتێ

بـە سێـبەرەکـە ئـەڵێـی وەسـتاوە

چـاوت نـابینێ بچـێ بـەولاوە

بـەڵام چـاوی دڵ ئـەڵـێ ئـەوسـایە

تـاو لـە گـەل تـاودا لـە ڕۆیـین‌دایـە

یـا ئـەوەی کـەوا وا لـە قـەتـارا

ئـەبینـی وەسـتاو گشـت وا لـە غـارا

وەیـا خـود انسـان کـەژو کێـو لـە ئـاو

بـە عـەینـی خۆیـان ئـەبینـی بـە چـاو

دڵ ئـەڵـێ هـەر دوو غـەڵـەتـی چـاوە

ئـەمیانـە عـەکسـە ئـەویـش وەسـتاوە

چەند شتێ تریش کە نەوتراوە
عەقڵ بۆ زانین چاو ساقی چاوە
کەوابوو ئیتر تۆ کە ئینسانی
پێویستە ئەوە بە دڵ بزانی
عالەم ئاوێنەی بالآ نومایە
هەر وەک نەزەر لەو فیکریش لە مایە
گەر لادەی پەردەی غەفڵەت لە سەری
رێک دڵت بگری لە بەرابەری
لەو ئاوێنەدا تۆ بە یەقینی
(صانع)ی (قدیر) بە دڵ ئەبینی
فەرمویە حەزرەت (علیه السلام)
بیر مەکەنەوە لە خوای عەلام
بەڵام فەرمویە (تفکر) لە خەلق
بکەن بۆ ناسین خەلاقی (مطلق)
وایە؛ چوون بە بێ واسیتە نەزەر
لە رۆژ، نوری چاو ئەدا بە هەدەر
بەڵام گەر نەزەر لە تەشتێ ئاوا
لە رۆژ کەی زەرەر ناکەی لە چاوا
هەروا (تفکر) لە زاتی یەزدان
عەقڵ گێژ ئەکا و عاقڵ سەرگەردان

بــە بــێ واســیتەی نــەزەر لــە(مصــنوع)
فکــر لــە (صــانع) ئــەمرێــکە مــەمنــوع

بیرێک لە سەرە تای دروست بوون[١]

ڕۆژێ ســەعــاتێ بــەر لــە مردنــت
بــەر لــە دەمــی خــاک بــەســەر کردنــت
بــرۆ لــە جێــیەک بــێ دەنــگ و ســروە
پارچــەی ئــەفکــاری مــوفیــد بــدروە
تێفکرە یەک یەک هەر لە نــەفســی خــۆت
لــە وەحشــی ســەحــرا تــا حــەیــوانی دۆت
لــە دار و لــە بــەرد لــە ئــاو لــە هــەوا
لـــە ئاســـمان و ئـــەوەی وا لـــەوا
گەر شوشــەی عــەقــڵ و شــعور نــەرێــژی
شــەربــەتــی شــەهــدی ئیمــان ئــەچێــژی
لــە نــەفســی خۆتــۆ بــرۆ بــەرەوژوور
شەریــف لــە ڕەشــید ڕەشــید لــە غــەفــور
ئـــەم(تسلســـل)ە زۆری پـــێ نـــاوێ
هــەمــوو ئــەچنــەوە ســەر ژن و پیــاوێ

---

[١] – ئەم دوو بەیتە بە خەتێکی جیاواز لە سەرەتای ئەم شێعرانەدا نووسراون:

سەفەری ئایات ئەخاتۆ بیرت ××× بیر لە ئافاق و نەفس تەدبیرت

ئێستە با بیرێ لە نەفسۆ بکەین ××× بە بیر لە نەفسا بە خودا ئەگەین

هەر وەها وەحشی و حەیواناتی دێ
بە نێر و مێیە نیهایەتیان دێ
سەبەبی چی بوو لە یەک مەکانا
دوو دوو دروست بوون لە یەک زەمانا
پێم بڵێ بۆچی وەکو یەکەم جار
جگە لە دوو دووی زوو بە (استمرار)
ئەم ئەرزە نەبو بە کارگای ئیجاد
بۆ نەوعی حەیوان یا ئادەمیزاد
ئەو بۆ زوو نەبو ئەمی تری دێر
ئەمە بۆ مێ بوو ئەوی تری نێر
بۆ پەیدا نەبو ئەمیان لە تورکا
ئەویان لە نرویج یا لە دانمارکا
لەو بەینا بۆچی هیچیان نەمردن
مانەوە لە بۆ (تناسل)کردن
ئەنواعی حەیوان دوو دوو یەک بگرێ
ئەندامیان هەر وەک یەک دروست بکرێ
لوت هەر وەکو لوت دەم بە وێنەی دەم
دەست و پێ وەک یەک بە بێ زیاد و کەم
گوێ هەر عەینی گوێ سەر بە میسلی سەر
ئەعزای دەرونیش هەموو وەک هیدەر

هــەر لــە یــەک (عضـوا) فــەرقیــان خــراوە
نێــری بـــەو ؛ مێـــیی بـــەمیـــان دراوە
ئـــەویـــش بـــۆ (صـــلاح) یـــانی زاوو زێ
ئـــەمـــە بـــوو بـــە نێـــر ئـــەویتـــر بـــە مـــێ
جـــا گوایـــە ئیتـــر لـــەلاتـــۆ کـــەمـــە
کـــە ئـــەمـــە خـــەلقـــی خـــوای عالـــەمـــە

بیرێ لە سودەکانی زەوی

ئینجـــا ئـــەم خاکـــە کـــەوای لـــە ســـەری
بروانـــە لـــە بـــۆ ســـود و ســـەمـــەری
ئـــەوەی پێویســـتە بـــۆ وەزعـــی بـــەشـــەر
لـــە نـــەوت و لـــە خـــوێ لـــە زیـــو و لـــە زەڕ
لـــە (فلزیـــات) هـــەر چیـــت پـــێ ئـــەوێ
تێـــیدا مـــەوجـــودە پـــەکـــت ناکـــەوێ
هـــەڵ قوڵێـــنی ئـــاو لـــەو بـــن بـــەردانـــە
هـــاژە هـــاژی لـــەو شـــیوو هـــەردانـــە
پاش بەینێ کە دێ یەک ئەگـرێ و ئـەروات
ئـــەبـــێ بـــە (شـــط)ێ وەک دجلـــە و فـــرات
هـــەر لـــە ئیبتـــدای خـــەلقـــی دنیـــاوە
ئـــەروات و پـــۆنگی نـــەهاتـــە دواوە

یــا ئــەوە ئــەروا و مــەحــو ئــە بێــتەوە
یــا عــەینــی ئــەوە دیســان دێــتەوە
هــەر کامێــکی بــێ تــەرتیــبێ وایــە
تــەدبیــری تــەنهــا لایــەق بــە خوایــە
خــاک لــە زەڕ و زیــو زیــو و زەڕتــرە
چــون ئــەم بــە پیــت و خــاوەن فــەڕتــرە
(عنصــر)ی زەوی گــەر خــاک نــەبوایــە
وا نــەرم و بــە ئــاو نمنــاک نــەبوایــە
تــەڵا بوایــە یــا مــس یــا ئاســن
بــێ کــەڵــک ئــەماوە گــا جــوت و گاســن
ئــەم(محصــولات)ە لــەم دەشــت و شــاخە
ئــەم هــەمــوو میــوەی بێســتان و باخــە
بــە ئــاوی بــاران یــا خــود بــە کانیــاو
هــەر یــەک بــە وەختێ بۆمــان دێتە نــاو
بــەهــۆی ئــەوەیــە کــە زەوی خاکــە
کــەوابــوو ئیتــر بزانــە کاکــە
ئــەم تــەدبیــر و تــەرتیبــە عالــە
دەســتوری خــوای ساحێــب جــەلالــە

بیریٚ لە سودی ئیجادی هەور و هەوا

ئــــەم هــــەوا کــــەوا پــــاک و لــــەتیفــــە
لابــــەری بــــۆن پــــیس و کــــەسـیفە
لــە هــەمــو شــتیٚ پێــی موحتــاج تــری
ئــەو نــەبــیٚ بــە ســیٚ دەقیقــە ئــەمــری[1]
بۆ ســەوزی و درەخــت (طیـور) و حــەیــوان
ســەبــەبــە لــە بــۆ نــەشــئو نومایــان
(ســائق)ی هــەوره بــۆ ئــەو جێــیانە
کــــەوا موحتــــاجی ئــــاوی بارانــــە
کــەوا بــوو هــەوریــش هــەوای پــیٚ ئــەویٚ
کــویٚ وشــک و دێــمە روی بکــا لــەویٚ
هــەر وەکــو ئــەڵێــن هــەور(مکهربــە)
نــەوعێــکی (ســالب)نــەوعــیٚ(موجبــە)
هــەردوو لــە یــەکتــر (متنــافرن)
بــیٚ شــک لــە خــۆوە قــەت یــەک نــاگرن
هێــزی بــا لــە گشــت لاوە پیــا ئــەگــا
(تلقــیح)ی (موجــب) لــە (ســالب) ئــەکــا
موئــەیــدە بــۆ ئــەمــە وازیحــە
(أرســلنا الریــاح لــواقح)ە

---

[1] – (بە حەسەب عادەت ئەو نەبیٚ ئەمری) نسخە

لــە دەریــای هــەوا ئــەکــەونــە مــەلــە
ئــەگــەر (طیــار)ە وە یــا خــود مــەلــە
هــۆی گــەیشــتنی دەنگــە لــە بــۆ گــوێ
چ نزیـــک بـــە دەم چ دوور بـــە رادوێ
کـــێ بـــوو بـــزانێ بـــەغـــەیـــری خـــوا
کـــە بـــۆ ئـــەمانـــە پێویســـتە هـــەوا
حـــەرەکـــات هیچـــی بـــێ هـــەوا نـــابێ
هـــەواش بـــە خـــودا بـــێ خـــودا نـــابێ
ئـــەســـباب بـــە پلـــەی ئیمـــان بزانـــە
بـــەوە (مســـبب) تـــەنهـــا یـــەزدانـــە

بەیانی کەمێ لە سودەکانی رۆژ

وا فـــەرشـــی خاکـــت بـــاش بـــۆ داخـــرا
ئـــەوەی پێویســـتە بـــۆت دروســـت کـــرا
بـــەڵام چـــی ئـــەکـــەی تـــۆ بـــە تـــاریکی
مـــەعلـــوم موحتـــاجی (الکتریـــک)ی
جـا لـەگـەل عیبـرەت سـەرت هـەڵـبڕە
پـــەردەی ئـــەفکـــاری ژینـــت دادڕە
بڕوانـــە بـــۆ ئـــەم گلـــۆپە جوانـــە
دوور و نزیکـــی لـــەلا یـــەکسانـــە

نە موحتاج بە ڕۆن نە بە بەنزینە
دایم کار ئەکا بە بێ مەکینە
نە دوکەڵ ئەگرێ پاک بکرێتەوە
نە هەرگیز ئەشکێ چاک بکرێتەوە
نە ئەوندە نزیک کە کەس ببرژێ
نە هەندەش دوورە سەرما بیکوژێ
هۆی وشکۆبوونە بۆ (مرطبات)
زیاد لە ئەندازەی حیوان و (نبات)
(فصول)ی ساڵ و رۆژ شەو هەر دوو
لە حەرەکەی ئەو تەولدیان بوو
لە وەزعی رۆژ و شەو لە ئینتیقال
پەیدا بو بۆمان هەر چوار فەسڵی ساڵ
هەموو نیزامێ ئەما تا ژیان
چاندنی توو و دار و درەختان
پشکوتنی گوڵ تەقینی کانی
روانی دەغڵ و بەرهەم هێنانی
چەند سودی تریش کە بێ ژمارەن
بەهۆی گەردش و سوڕی ئەم چوارەن
بڵێ بەو کەسە ئەڵێ ئەم ئەرزە
(منفصل) بووە لەو رۆژە بەرزە

پـــاش کوژانـــەوە لـــە(اســـتنقاع)ی
بـــە(تطـــور)ی خـــاڵ و ئـــەوزاعـــی
پـــەیـــدا بـــووە ئـــەم شـــەت و دەریایـــە
ئـــەم حـــەیوانـــات و درەخـــت و گیایـــە
ئـــەگـــەر لـــە خـــواوەپێـــت وایـــە ئـــەڵـــبەت
(فتقناهمـــا)[1]ت کـــردوە بـــە (حجّـــت)
وەر لـــە خۆتـــەوە وەهمـــت وا جـــووە
یـــا لـــە پێشـــینان وەهـــات بیســـتوە
وەهمـــی پـــەتیـــارەت پـــەتـــی چـــڕیوە
ئـــەسڵیشـــت کـــەونـــی هـــەر وەهـــا دیـــوە
ئـــەی رۆژ ئـــەی هـــەوا و (اجـــرام)ی گـــران
کەی بون لە چیی بوون چـۆن دروسـت کـران؟
ئـــەم رۆژە یـــەکجـــار زۆرە(خـــواص)ی
کـــەمێـــکی نـــەبـــیَ بـــاقی ناناســـی
دەرەجـــەی گـــەرمـــی وایـــە تـــەئسـیرکا
کـــەمـــیَ لـــە ئـــاوی دەریـــا (تبخیـــر) کـــا
هـــەوا ســـەری خـــاو کـــۆی بکاتـــەوە
دیســـان بـــە ئـــاویی رۆی بکاتـــەوە

[1] – ئامازەیە بە ئایەتی ٣٠ سورەتی الانبیاء

بەسەر کەژ و کێو شیوو زەوی و زار
بۆ ژینی دەغڵ و درەخت و گوڵزار
جا بروانە بۆ ئەم هەموو سودە
کە لە(مفاز)ەی (کون)ا مەوجودە
گەرمی بە رۆژ دان ئاو(تبخیر)کردن
بە هێزی هەوا تەم و مژ بردن
کۆببێتەوە و سەر کەوێ بە تاو
بۆ چینی سەردی هەم ببێ بە ئاو
کۆ کردنەوەی و سەرخستنی بۆ
تەبەقەی سەردی و بە ئاو ببێتۆ
بێتەوە بۆ ئەرز لە چینی بەرزی
بە نەرمی و وردی لە گەل (تجزّی)
ساراو شیوو کەژ بە گوڵ نەخشین کا
هۆی ژینی چین چین رۆحلەبەر شین کا
هەر یەک لە جێی خۆی ئەدا شەهادە
لە سەر خالیقی ساحێب ئیرادە
کە ئەم نیزامە پڕ لە حیکمەتە
دەرچوی کارخانەی عیلم و قودرەتە

هیلال و میسال

هـیلال کـه کاتـت بـۆ حیسـاب ئـەکـا
جگـەری مادیـت بـۆ کـەبـاب ئـەکـا
بـە پێـی تقابـل رۆژ بـە جـوزئی مانـگ
تا چوارده نوری زیـاد ئـەکـا شـەش دانـگ
دووبـاره(مُحـاق)ه زەعفـی پـێ دێـنێ
لـه سـیدا نـووری گشـت لـێ ئـەسێـنێ
ئـەمـیش حیسـابی مانـگ و سـاڵ ئـەکـا
لـە ژەنگـی خـەیـاڵ دڵ بـێ خـاڵ ئـەکـا
وەک هێـزی(تجفیـف) بـە رۆژ دراوه
مـانگیش بـە (تَرطیـب)(تَـوظیـف) کـراوه
(حُجـة الإسـلام) شێـخی غـەزالـی
رەحمـەت لـه خـۆی و ئـەهـل و عـەیـالی
که سەرپاک ئـەهلـی فـەنـی(فـەلسـەفـە)
بـە عـیلم و فـەزلـی ئـەو (مُعتـرِف)ه
فـەرمویـە: ئـەو گشـت ئـەستێـره بـەرزه
هەر یەک وان له سەر شکڵـی ئـەم ئـەرزه
بـەعزێـکی بجـوک بـەعـزێ گـەورەیـە
لـە رەنگیشـیانا تـەفـاوت هـەیـە
ئـەمـە لـەو نزیـک یـا ئـەو لـەم دووره
(اقتضـای)حیکمـەت بـەوه زەروره

جا هەر کەس تـەمـی (إغـوای) شـەیتـانی
دانــەگــرێ نــووری چــرای ئیمــانی
ئـەزانــێ کـە ئـەم نـەزمـە غـەریبـە
بینـای ئـەم قـەسـرە ئابـەم تـەرتیبـە
چـۆن لــە خۆیــەوە وا پــەیــدا ئــەبــێ
عــاقڵ لــە قسـەی وا شــەیـدا ئـەبــێ
لــەو شێــتە پرســە کــە وا لــە هــەردا
خــاکی بــێ هۆشــی ئـەکــا بـەســەردا
بڵــێ ئــەو بینــا کــەوا دیــارە
بــێ دەس لێــدانی وەســتا و میعمــارە
وە یــا لــە بــەرمــا ئــەم پارچــە کــەوا
بــێ وەســتا تــەنـرا بــێ خــەیـات دروا
بزانــە چلــۆن شــان کــا بــە چێــوا
خرابتــر لــە خــۆی بتکــا بــە کێــوا
گسـکی ئـەم بیـرە بـۆ شـەخسـی عـاقڵ
خـەوش و خاڵـی غـەش ئـەماڵـێ لـە دڵ
ئـەوەش بـە(مـاذی) و (الحـاد) مـەوسـوفە
بــە چـاو ئــەوەوە شێـت فــەیلـەسـوفە
مەعلومـە لـەلای گشـت ئـەهلـی عیرفـان
کــەون قــەسرێــکە زۆر درێــژە و پــان

سـەقفـی ئاسـمان جـوان و رازاوە
مانـگ و رۆژی پیـا هـەڵواسـراوە
بـە ئـەستێـرەی گـەش زینـەت دراوە
هـەر یـەک چـەنـد ئیشـی پـێ سپێـرراوە
زەمینـە فـەڕشـی ئـەم قـەسـرە گـەورە
بـە نیعمـەتـی زۆر دراوە دەورە
هەور و رەعـد و بـەرق لـە بـۆ ئـاو رشێـن
سـروەی شـەماڵـیش پانکـە و بـاوەشێـن
فریشـتەی خـودای ئـەهلـی ئـەم بینـا
چ لـە ئاسـمان چ لـە زەمینـا
(تصـرف) ئـەکـەن لـە خـوارو لـە ژور
ئـەم فریشـتانە بـەگوێـرەی دەسـتوور
خـاوەنـی ماڵـیش حـەق تـەعالایـە
ئاگـای لـە ئـەهلـی پـەسـت و باڵایـە
لای بـەعـزێ فـەهمـی ئـەمـە گرانـە
چـون فکـری گێـژی چـەرخـی ژیانـە
میسـالی ئـەمـە وەک ماڵێـکی عـال
پـڕ لـە ئـەسـاس و تفـاق و عیـال
لـەو ماڵـەدا بـێ دوو شـارە مێـرو
تـەسـادف بکـەن بـە یـەکتـری دوو

لە ئەوزاعی یەک بکەونە پرسین
ئەحواڵتان چۆنە تێرن یا برسین
بەغەیری وەزعی ژیانی خۆیان
مەوزوعێکی تر نابیسی لێیان
ئیتر نازانن کە ئەمە ماڵە
پڕ لە ئەساس و ئەهل و مناڵە
بێ عیلم و خەبەر لە وەزع و ئەحواڵ
نەماڵ ئەناسن نەساحێبی ماڵ
ئێمەش هەر ئەونە لەمە ئەزانین
دیارە وەک مێرو بەستە زوبانین
ئەمما چون مێرو یا باقی حەیوان
دووربینی عەقڵ نەدراوە پێیان
کەس نیسبەت بەوان ناکا تەسەوور
قابل بن لە بۆ بیر و تەفەککر
بەلام خۆ ئیمە وەکو ئەوان نین
لە کەونا ئەگەر تووی بیر بچێنین
لە مەزرەعەی بیر هەڵ ئەگرین خەرمان
دەغڵی عیبرەت و برنجی عیرفان
خودا بە چاکە کەسێک وەسف ئەکا
کەبیر لە سەماو زەوی(صَرف)ئەکا

بلــێ ئاســمان هــەر ئــەوە نییــە
بلێیــی ئــەبیــنم شــینی و پانییــە
چــونیش ئــەو گشــت شــینی و پانییــە
ئــەبیــنێ و لایــق مــەدحــی خــوا نییــە
(مُجمــلا) بیــرێ لــە خــەلقــی ئــەعــزات
بکە بە سەر مــەشــق بــۆ ئــەرز و ســەمــات

بیرێ بە کورتی لە ئەندامی لەش

بزانــە ئــەسڵــت نــەختێ مــەنــی بــوو
چڵــمە لــەتــەیــە خــوار و دەنــی بــوو
گــەر تــۆزێ لــە ســەر زەویــت دانایــە
ئــەبــو بــە تــۆزێ تــۆزی بــێ مایــە
ئــەوجــار بــۆ ئــەوە کــە پــەروەردە بــێ
خــوا حــوببی خســتە بــەینــی نێــر و مــێ
لــە وەختــی(وِقــاع) ئیجــرای پــێ ئــەکــات
تا لە مــێ بــە جێــی مــەخسوســی ئــەگــات
ئــەم نوتفــە ســپیە لــە پاشــی بــەیــنێ
ســوور ئــەبــێ ئــەبــێ بە پارچــە خوێــنێ
دووبارە ئەویــش لــە پــاش چــەنــد زەمــان
گۆشــت پــارە ئــەکــا ئــەبــێ بــە ئێســقان

سەیری ئەم نەختە نوتفە ئاوی‌یە
کە ئەجزای هەموو متساوی‌یە
چۆن ئەبێ بە خوێن بە رەگ و ئەعساب
بە گۆشت و بە ئێسک بە وردە ئەسباب
ئەندامی دەرت وەک (تدویر)ی سەر
لێجیا بونەوەی چاوت بۆ نەزەر
وە یا (مَنافذ)دەم و لوت و گوێ
(محلی) (خروج) ئێتر چیت ئەوێ
(تَمدید)ی دەست و نینۆک و پەنجە
وەک ئەعزای بەدەن کە یەکەم گەنجە
گەر بەدەن دارای جمگە نەدەبو
محاڵ بو لە بۆ بەشەر هاتوچو
(صانع) ئەی زانی تۆ بە هاتوچو
موحتاجی بۆیە عیلاجی فەرموو
دەرونیش جەرگ و سی و میعدە و دڵ
مەسانە و زرا و ریخۆڵە و سپڵ
ئەم ئەندامانەش کە ناو براون
بە چەند ئەجزایە تەقسیم کراون
مەسەلا کە چاو حەوت تەبەقەیە
هەر یەک وەسفێکی مەخسوسی هەیە

یەکێک لەم حەوتە ئەگەر نەمێنێ
ئەو چاوە ئیتر کوێرە نابینێ
وەرە سەر سەیری ئەم گشت ئێسقانە
لەو نوتفەوە ئەو ئێسکە ڕەقانە
دارای ئیختیلاف شکڵ و (مقادر)
بەعزێکی درێژ بەعزێ(مستدر)
پتەو و کلۆر باریک بەعزێ پان
بە گوێرەی حاجەت حەرەکەی ئینسان
وەتەر[١] یانێ ژێ سەری (مفصل)ی
پێکۆ بەستووە بە(مُکمل)ی
سەریش لە پەنجا و پێنج پارچە ئێسقان
شکڵ و میقداریان لە یەکتری جیان
شکڵی (کُرَوی) لێ هەڵخراوە
شەشیان بۆ کەللە (تخصیص) کراوە
چواردەیان لە بۆ شەویلەی سەرو و
دووی تریان عاید شەویلەی خوارو و
باقیش عیبارەت لە خرێ و لە دان
لەوانیش برێ تیژ و برێ پان

[١] – لە خەتەکەدا (ئەوتار) نوسرا بوو

ئــەو قیســـمە تیــژن لــە بــۆ بــڕینن
بــاقیش بــۆ چشــتی (غلــیظ)هــاڕینن
(مرکـــب)ە مــل لـــە حـــەوت مورۆلـــە
یـــانی خـــەرەزە گـــەورە و بچکۆلـــە
بـە میقــدار لــە گــەڵ یــەک موختــەلـیفن
ئـــەمما (مســـتدیر) دارای(تجـــویفن)
لــە گــەردنــەوە تــا ئێســکی(عــەجــەز)
لــە پشــتا هــەیــە بیســت و چــوار خــەرەز
(عــەجــەز) ســێ ئێســکی پێــوە (مختص)ە
هـــەرە خوارویـــان نـــاوی(عصـــعص)ە
(عصعص)یــش بــە ســێ جوزئـا(مقســوم)ە
لـە عیلمــی (طـب)ا هــەمــووی مــەعلومــە
مــەتڵــەب ژمــارەی ئێســک و رەگ نیــە
غــەرەز مــەعریفــەت بــە[1](مکــون)ی یــە
(فــنّ)ی (تشــریح) و عیلمـــی(أطبـا)
نــاوی هــەمویــان بــە تــەفسـیل ئــەبـا
بــەڵام نــەزەریــان هــەر بــۆ عیلاجــە
بــزانن نــەخــۆش بــە چــی موحتاجــە

---

[1] - وادەردەکەوێ «بە» زیادە بێ

بەمە (استدلال) ئەکەن (اکابر)
لە سەر کەماڵی قودرەتی (قادر)
زۆرە فەرقی بەین ئەم دوو تەماشا
نیسبەتیان لەگەل یەک نییە حاشا
ئەو بۆ نەخۆش و ئەم بۆ ئیستیدلال
لە سەر گەورەیی خودای (ذوالجلال)
چی هەیە وەک مس یا ئاسن قایم
ساڵێک لە سەر یەک کار بکا دایم
بێ شک ئەبینی یا تەنک ئەبێ
یا ئەرزێ و ئەپوێ و بێ بنک ئەبێ
جا تەماشاکە بە موددەی ژیان
زوان هەڵ ئەسورێ و نایەنێ زیان
وەیا مەعیدە بەو خەفیفیە
سەد ساڵ کار ئەکا دڕانی نیە
وە یا میزەڵان ئەویش هەر وەها
ئیش ئەکا تا ژین دێتە ئینتیها
بۆ بەشەر فکرێ وا ئەبێ بەهۆی
قووەتی یەقین بە خالقی خۆی
لە بۆ تەحریکی ئێسقانیش دیسان
خەلقی فەرمووە خودا بۆ ئینسان

چـەنـد (عَضُل)ە یـەک مـەجموعی ئـەمـە
لـە پێنجسـەد و سـی یـەکێـکی کـەمـە
لـەو (عضـلات)ە بیسـت و چـوار تـەواو
موحـەرریکـە بـۆ برژانـگ و بۆچـاو
ئـەگـەر نـاقیس بـێ یـەکێـک لـەوانـە
ئـەو چـاوە ئیتـر بـە کـز بزانـە
هـەروا هـەر عـوزوێ بـە چـەنـد (عضلات)
تـەقییـد کـراوە لـە بـۆ حـەرەکـات
باسـی(وریـد) و ڕەگ و(شَـریان)
لـە گـەل ئـەعسـابا گـەر بکـرێ بـەیـان
ئـەبـێ کتێـبێ تـەشـریح بهێـنی
یـەکـە یـەکـەیـان بـە دەرس بخوێـنی
ئـەممـا مـەجـالی هـەیـە کـە بـڕوا
(تفکـر)بـە هـەر ئـەعزایـە لـەوا
خـوا ئـەمانـەی لـە یـەک قـەتـرە ئـاو
بـە ڕەحمـەتـی خـۆی هێـناوەتـە نـاو
پشـتی ئـەساسـە لـە بـۆ بـەدەنـی
سـکی بـۆ (ئـالات) غـەزا و خـواردەنـی
سـەری جامێـعی هـەمـوو حـەواسـە
دارای تـەبـەقـات شـکڵ و ئـەساسـە

لــە دەنکــە نیســکێ لــە رەشــایی چــاو
(مــنعکس)ئــەبــێ ئاســمان تــەواو
پێڵــو بــۆ (ســیقل) گــەردی هــەوایــی
برژانــگ بــۆ جــەمعــی نــووری بینــایی
چــون وەک ســپیەتــی نــوور بــڵاو ئــەکــا
رەشــایش جــەمعــی نــووری چــاو ئــەکــا
(تودیــع) بــەو بــووە قــووەی (بــاصرە)
عــەکســی ئــەجســامی تێــدا زاهــرە
هێــزی (ســامعە)یــش بــە گــوێ دراوە
دەنــگ ڕائــەکێشــێ لــە ڕووی هــەواوە
بــە دیــواری بــەڵــگ دەورە دراوە
خــەفیــف و تــەنــک دروســت کــراوە
نــە نــەرمــە نــە ڕەق بــە جۆرێــکی وا
ئــەگــەر دەعبایــەک بــە ســەریــا بــڕوا
کــرە و دەنگێــکی وایــە لێــوە دێ
گــەر نوستبێــتیش زوو بــە خــەبــەر دێ
دووبــارە دەنگــیش کــۆ ئــەکاتــەوە
تــا بــاش لــە کــرناخ دەنــگ بداتــەوە
کــردەوەی خــودا پــڕە لــە حیکمــەت
ئاوێــکی تاڵــی بــە مــەحــزی ڕەحمــەت

دانـــاوە لـــە نـــاو گوێـــی ئـــەم بـــەشـــەرە
بـــۆ دەفعـــی هـــەوام[١] (مـــوذی) و حـــەشـــەرە
دیســـان لـــوتیش بـــە شکڵێـــکی جـــوان
لـــە نـــاوەراســـت ڕووو دروســـت کـــرد بۆمـــان
(مشتمل) بە سەر دوو کـــون و یـــەک بـــەیـــن
بـــەو دوو کونانـــە ئـــەڵێـــن (مِنخَـــرین)
بـــــە دەماغـــــەوە ڕەبـــــت دراوە
(حاســـە)ی (شـــامە)شـــی تیـــا دانـــراوە
تـــا بـــاش بـــزانین بـــە (حاســـە)ی (شـــامە)
لـــە بۆنـــا خۆشـــی و ناخۆشـــی کامـــە
پێیشی وەر ئەگـــرین هـــەوای ســـاف و روون
بـــۆ (مدافعـــە)ی گـــەرمـــایی دەروون
لـــە کـــاتی خـــەو وەختـــی ئـــاوو نـــان
دەماغـــە کۆمـــەک بـــۆ هـــەناســـە دان
بوخـــاری کـــەللەت بـــۆ ڕائـــەکێشـــێ
تـــا بـــە هـــۆی دەردۆ ســـەرت نـــەیـــەشـــێ
لـــە لۆتـــا نـــەختێ مـــوی تـــەڕ دیـــارە
بـــۆ گلدانـــەوەی تـــۆز و غوبـــارە

---

[١] – حەشەرە ، جانەوەر

ئـــەو پارچــە گۆشـــتە كــە لــە دەم دايــە
هێـــزی (ذائقـــە) و لـــەمســـيی تێـــدايە
ئالـــەتـــی زانـــين تـــامی تـــەعامـــە
كاميـــان بـــەلـــەزەت يـــا كـــام بـــێ تامـــە
چونكـــە قســـەی دڵ خـــەفـــی و نيهانـــە
تـــەرجمـــانی ئـــەو ســـەری زمانـــە
حەنجەرەش دارای نەوعـــێ شـــكڵ و رەنـــگ
بـــەعزێـــكی واســـع بـــەعـــزێ تـــری تـــەنـــگ
درێـــژ و كـــورت و پتـــەوو خـــەفيـــف
زبـــر و نـــەرم و ڕەق ئـــەستـــور و زەعيـــف
حيكمەتـــی فـــەرقـــی ئـــەم شـــكڵ و ڕەنگـــە
لـــە بـــۆ ناســـين و تـــەميـــزی دەنگـــە
ئـــەمانـــە هـــەرچـــی كـــە نـــاو بـــراوە
لـــە ســـەد يـــەكێـــكی بـــەيـــان كـــراوە
ئـــەمـــە بـــێ ســـانيع بـــێ(مـــدبر)ێ
لـــەو ئـــاوە چلـــۆن وا دروســـت ئـــەكـــرێ
نينـــۆک كـــە ئـــەدنـــای هـــەمـــوو ئـــەعزايـــە
هـــەر كـــەس كـــە نـــەيـــبێ هيچـــی لـــێنايـــە
نـــە وردە هـــەرگيـــز هـــەڵ ئـــەگرێـــتەوە
نـــە گـــرێ گۆڵـــەی بـــۆ ئـــەكرێـــتەوە

سەر پەنجەی هەموو لە کارا ئەخورێ
بۆی ناخورێ ئەگەر جێیەکی بخورێ
جا هەرچی عاید بە مەعیدەیە
جەرگ ئەیکا بە خوێن لە پاش موددەیە
سپڵ و گورچیلە و زراو بە جارێ
خزمەتچی جەرگن هەر یەک بە کارێ
سپڵ ئەکێشێ بەشی سەودایی
زراو جەزب ئەکا قیسمی سەفرایی
نەوعی ئاویشی بە (کلیە) ئەدرێ
دوایی مەسانەش لەوی وەر ئەگرێ
بە قەزای حاجەت موحتاجی ئەکا
لە رێی خۆیەوە (اخراج)ی ئەکا
ئەم هەموو خەلق و رەبت ئەسبابە
سنعەتی دەستی (رب الأرباب)ە

***

نمونەیەکیتر (بیر لە ڕێی تەکامووڵەوە)

بـێ تـەماشـاکە لـە ڕەحمـی خـودا
سـاوا کـە وەختێ وا لـە ڕەحـەمـدا
هـەر وەهـا دێـت و لـە گـەورە بونـە
ڕەحـەمـیش تـەنـگ و تاریـک و تونـە
چـۆن ئـەو منداڵـە هیدایـەت ئـەدا
کـە حـەولـی دەرچـون لـەو جێـگە بـدا
سـەر شـۆڕ ئـەکـاتۆ وەک ئـەهلـی شـعور
پاشـی بـە عـەکسـی پێشـوی بـەرەوژوور
ڕێـی دەرچـونی خـۆی ئـەدۆزێـتەوە
ئـەو جـار لـە دایکـی جـوێ ئـەبێـتەوە
جـا چـونکێ جیسـمی لیـق و زەعیفـە
موحتـاجی خـۆراک نـەرم و لـەتیفـە
لـەم بـەرەو بـەری سـینەی ئـەو دایکـە
بـۆی هـەڵواسـیوە خـوا دوو مـەمکـە
هـەمیشـە هـەر دوو پـڕ لـە شـیری سـاف
لـە بـۆ ئـەو تیفلـە زیـاتر لـە (کَفـاف)
بـۆ ئـەوە کـەوا دەمـی لـێ گیرکـا
بتـوانێ بـە مـژ چـاک جـەلبی شـیرکا
بـە تیبقـی دەمـی دوو دانـە گۆپکـە
دایناوە هەر یـەک لـە سـەر یـەک مـەمکـە

هەر گۆپکەیەکیش چەند کونی تیایە
جێی پیاهاتنی شیری ساوایە
نە ئەوەندە واسیع شیری لێ بڕژێ
نە ئەونەش بچوک کە لە بۆی نەمژێ
سەیرێکە چۆن خوا پێی ئەفامێنێ
کە مەمکە بگرێ و شیر بمژێنێ
تەنها هەر شیرە خواردنی منالّ
تا قوە ئەگرێ بە موددەی دوو سالّ
بەو بەینە هێزی لە بۆ خەلق ئەبێ
گۆشتی پتەوو ئێسکی ڕەق ئەبێ
ژیانی ئیتر بە شیر مەحالّە
موحتاجی خۆراک کولاّو و کالّە
ئەوانیش موحتاج بە دان و خرێن
چونکە بێ جوین زەحمەتە بخورێن
بڕوانە کە چۆن خەلاقی عالەم
دان و خرێی ڕێک بۆ ڕوان لە دەم
وەختێ گەورە بوو لاناکاتەوە
لە مانە سەرێ بیر بداتەوە
بزانێ کە هۆی خەلقی خۆی چی‌یە
دیوانە ئاسا پێی مەتلەب نیە

بیرێکی کورتی ئافاقی

دوا ئەوە ئینسـان بیـر لـە نـەفسـی خـۆی

تـەواوکـا ئینجـا مـومکین ئـەبـێ بـۆی

بـە تـەرتیـب بـڕوا بـۆ گـەشـتی ئافـاق

تـا(واصـل)ئـەبـێ بـە خـودای(خـلاّق)

پـاش نـەفسـی زەوی ئینجـا هـەوایـە

پاشـتر ئـەوانـە کـە لـە جـەودایـە

دوای ئـەوان ڕۆژ و ئـەستێـرە و هـیلال

ئەفلاک و کورسـی و عـەڕشـی (ذوالجلال)

حـەزرەتـی عومـەر فـاڕۆقی ئـەعـزەم

دوا تـەی کردنـی ئـەمانـە سـەرجـەم

فـەرمووی بـە قـەولـی پـڕ لـە ئـەدەبـی

(قـد رأی قلبـی جنـاب ربـی)

بۆیـە بـە ئـەمـری دەریـا جـاری‌یـە[1]

بـە گۆێـی قائـدی دا (یـا سـاریە)

بـەڵام لازمـە لـە بـۆ ئـەوانـە

کـە (صرف)ی فکـر ئـەکـەن لـەمانـە

بـە هـەمـوو جوزئـا وەک ئـاوی جـاری

ببـا هـەیئـەتـی کـەشـفی ئـەفکـاری

---

[1] - ئاماژەیە بۆ جاریی بوونی رودی نیل بە ئەمری حەزرەتی عومەر ڕەزای خوای لێ‌بێ

هیچ جوزئێ لەوا بەجێ نەهێڵێ
تا هێڵی عیبرەت لەوا نەکێڵێ
بەشەر لە ئەرزا کە یەک (خُطوە)یە
دارای ئەو هەموو جوزء و عوزوەیە
ئەم ئەرزە گەورە واسیعە ئەبێ
عوزوی چیبێت و ئەجزای چەندە بێ
بەرد هەر بە عەینی ئێسقانی ئەوە
شاخ و کێو ڕەگی ئەرکانی ئەوە
(نهر) و (شط) هەر وەک خوێنی بەدەنی
ئەجزای لە ئەنواع چشتی مەعدینی
سەوزی و نەباتات توک و مویەتی
خاکیش بە چەشنی پێستی ڕویەتی
سک پڕی زەوی بەو گشت مەوادده
لە (مَعادِن)ی زۆر بە (اِفادە)
ئەجزای تا بڵێی خاریج لە حەسرە
هەموو پڕ نەفع و فائیدە و بەهرە
گەرچی لە ناسین غاڵبیان بیکرن
ئێشتا محەلی حیددەتی فیکرن
بڕوانە زەریف کە چەند ئەم ئەرزە
دوورە بەینی لەو ئاسمانە بەرزە

لە ئەترافەوە وەک بەرزی و نەوی

لە یەکتر دوورن ئاسمان و زەوی

ئەرز ئەبێ لەسەر چی دانرابێ

یا ئەبێ بەچی ڕاگیر کرابێ

مەسەلا بڵێین ئەرز لەسەر ئاوە

ئەی ئاو خۆی لەسەر چی دانراوە؟

گەر ئەوییش لە سەر هەرچی وەستابێ

بنکی هەمووی هەر ئەبێ فەزا بێ

ئەرز لە سەر فەزا بەم گرانیە

ئاخۆ سەبەبی وەستانی چیە؟

وەک لە خوارەوە عەمودی نیە

عەلاقەی سەریش وجودی نیە

گەر ئەڵێی لە بۆ ئیمساکی زەوی

لە (اجراما)یە جازیبەی قەوی

نایەڵێ لادەن قەت لە مەرکەزا

ئەوهێزە لە بەین ئەوان و ئەرزا

کێ بوو عیلمی بوو ئەبێ جازبێ

بۆ ڕاگرتنی ئەمانە ببێ

لەگەڵ ئەوانا ئەمیش دروستکا

کە بەلای ڕۆچوون بە هیچیان نەگا

مــەعنــای جازیبــەیــش بــێ‌گومــان وایــە
وەســتانی ئــەجــڕام قــودرەتــی خوایــە
چۆن یا ئەم کــەونــە فــەوری دروســت بــوو
وەیــا بــەرودوا بــەینێــکی پــێ‌چــوو
گــەر ئــەڵێــی فــەورەن ئیتــر چیــت ئــەوێ
ئەمە بێ قودرەت چــۆن دەســت ئــەکــەوێ
یــا هــەنــدێ لــە پێــش هــەنــدێ لــە دواوە
بە تەدریج بــەیــن بــەیــن دروســت کــراوە
بــەر لــەوەی ئــەویــان دروســت نــەکــراوە
بــە کــام جازیبــە ئــەمیــان وەســتاوە؟
کــەوابــوو ئیتــر هــەر تــەوانایــە
کــە ڕاگرتنــی لــە تــەوانایــە
تــەبێــعەت ئــەگــەر بــێ عــیلم و دەرکــە
بــەشــی لــە مــەیــل و حــەیاتــا تــەرکــە
شــک نیــە ئــەوە ئیتــر جــەمــادە
(مصــدر) نیــە بــۆ فیعــل و ئیــرادە
گــەر ئــەڵێــی زینــدو و باتــەوانایــە
ئیــرادەی هــەیــە و بــە شــت دانایــە
مــەڵــێ تــەبێــعەت؛ ئــەوە خودایــە
پــەروەردگــاری گشــت ماســیوایە

تـــەبێـــعەت چـــوارە ئـــەبـــێ جـــەمیعـــی
بـــۆ پێـــک هـــاتنی جیســـمێ تـــەبیعـــی
چـــار نیـــە ئـــەبـــێ یـــەک بگـــرن هـــەمـــوو
لـــە فـــاعیلین و مـــەفعـــولین هـــەر دوو
کـــە ناویـــان ئـــەبـــرێ بـــە زوبـــان کـــوردی
بە تەڕی و وشکی و بە گـەرمـی و سـەردی
قـــەت وجودیشـــیان نـــابێ بـــەبـــێ شـــک
غەیری لـە گـەرم و سـارد و تـەڕ و وشـک
بـــەبـــێ جـــامیعێ کۆبونـــەوەیـــان
مـــەحاڵـــە ئیتـــر ڕێـــک کـــەوێ بۆیـــان
نیســـبەتـــی ئیجـــاد لـــە تـــەبێـــعەت دان
تـــەنهـــا هـــەر نیســـبەت ئـــەدرێ لـــە نـــادان
حـــەتـــا خـــاریجیش ئـــەهلـــی ســـەقافـــە
زانـــای ریـــازی و فـــەننـــی فـــەلســـەفـــە
جولوجیـــون و عولـــەمـــای فـــەلـــەک
لـــە تـــەبێـــعەتـــدا(أخصـــاء) یـــەک یـــەک
ئـــەڵێـــن ئـــەو عیلمـــە کـــەوا هـــەمانـــە
لـــەســـەر وجـــودی خـــودا بۆڕهانـــە
(باستورکێـــت) ئـــەڵـــێ مـــن بـــڕوام وایـــە
ئـــەگـــەر لـــەم عیلمـــەم زیـــاتر ببوایـــە

لـە ئێسـتەم زیـاتر ئـەبـوو بـێ گومـان
ئیمـان بـە خـودای ئـەرز و ئاسـمان
(وەتـز) کـە عـوزوی ئـاکادیمیـە
زانـای زانسـتی کیمیائیـە
لـە کولییـەی (طبیّە)ش ئـەوە عـەمیـدە
ئـەڵـێ لـە باسـی بـڕوا و عـەقیـدە
ئـەگـەر لـە خۆمـا ببیـنم وەخـتێ
سستی ئیمـانم بـە خـودا نـەختێ
لـە بـۆ تـەسبیتی زۆر بـە ئـەهمیـە
رووی دڵ ئـەکـەمـە ئـەکادیمیـە
(ادمند هربرتـی) جیلـوجی مـەعـرووف
لـە جامیعـەی(سـۆربونا) فیلـەسـوف
دەڵـێ مـەحالـە (مـۆدی)بـێ قـەت
عـیلم بـۆ کـوفر وەیـا مـادییـەت
(کوشـی ریاضـی)ئـەڵـێ مـن بـڕوام
تـەواو سـابیتە و مـەحکـەمـە بـە خـوام
ئـەمعـەقیـدەشـمە نـەتیجـەی ئـەوهـام
وراسـی نیـە بـەڵـکوو مـن بـڕوام
لـە جـدیاتی سـەلیقـەی خۆمـە
بـە هـۆی تـەحقیقـات عـەمیقـەی خۆمـە

زانـــای زانســـتی تـــەبیعـــە(فـــابر)
لـــە خوســـوس بـــڕوای بـــە خـــودای قـــادر
ئـــەڵـــێ زەمانـــە گشـــت هـــەوای شێـــتی
تێـــدایە و ئێســـتە زیـــاتر تیایـــەتـــی
شێـــتی تـــەواو ئالـــەم زەمانـــە
بـــاوەڕ نـــەبـــویی گـــەلـــێ نـــەزانـــە
پێـــم خۆشـــە پێســـتم دابـــڕنن لـــەبـــەر
نـــەک بـــڕوام بـــە خـــودا لـــە دڵ بێـــتە دەر
فیلـــەســـوف (سبنســـر)ی ئینگلیســـی
کـــە لـــە تـــەبیعـــەت گـــەیـــوە بـــە بـــەرزی
لـــە تـــەربیـــەدا وتوویـــە هـــەرکـــەس
عیلمـــی تـــەبیعـــەت بخوێـــنێ بـــە دەرس
ئـــەگـــەر ئـــەو عیلمـــە بـــە ســـەتحـــی‌گـــەری
لـــەگـــەل ئیســـتیعجال بکاتـــە بـــەری
وورد وورد ئەیکێشێ بێ شـــوبهە و گوومـــان
تـــا لـــە پـــڕ وەسڵـــی ئـــەکـــا بـــە شـــەیتـــان
ئەمـــا گـــەر لـــە گـــەل ڕەویـــیـــە و تـــەحقیـــق
بـــە(تعمُّـــق)ی بـــەلیـــغ و تـــەدقیـــق
بیخوێـــنێ نومـــای فیکـــری پـــێ ئـــەکـــا
تـــا بـــە خـــالیقی تـــەوانـــا ئـــەگـــا

بـەرزتـری زانـای فـەلـەکـی دوکتـەر
(هرشـیل) لـە باسـی عـەقیـدەو بـاوەڕ
وتویـە بـێ شـک تـا لـە ئافاقـا
توسـع بکـا عـیلم لـە نیتاقـا
بورهـانی تـەواو دامـغ بـە عـەدەد
زیـاد ئـەکـات لـەسـەر وجـودی ئیـزەد
کـە خالیقێـکی وایـە قـودرەتـی
نـە حـەددی هـەیـە نـە نیهایـەتـی
دوکتـور(دینریتـی)ئـەڵـمانی مـەشـهوور
لـە غـەربـا نـەبـوو لـە خـۆی بـەرەو ژوور
لـە خسـوس بـڕوا و عـەقیـدە بـەحسـێ
دێنێـتە ئـارا لـەگـەل چـەنـد کـەسـێ
لـە مـەشـهورترین زانایـان بـەعزێـک
جـامیع و بـەعـزێ (مختص) بـە عیلمێـک
پـاش مزاکـرە و بـەیـانی بورهـان
لـەسـەر وجـودی خـودای لامکـان
هـەمـوو دووسـەد و نـەوەد نـەفـەر بـوون
بیست و هەشت لەوان ژیرە و زەبـەر بـوون
بیست کـەسـی تـریش مـاوە لـەو بـەینـە
مـەتڵـەبیـان نـەبـوو بـەدیـن بـن یـا نـە

دووسەد و چـل و دوو کـەس بـە یـەکجـار
ئیمـــانی هێـــنا بـــە پـــەروەردگـــار
کـــافیيـــە هینـــدە وەرنـــە ئـــەجنـــەبـــی
زانایـــان هـــەمـــوو شـــەرقـــی چ غـــەربـــی
هـــەر عیلمـــی خۆیـــان ئـــەکـــەن بـــە دەلیـــل
لـــە بـــۆ ئیســـباتی خـــالیقی جـــەلیـــل
لـــە یـــەک کرتنـــی حمـــق و جـــەهالـــەت
تـــەوەلـــود ئـــەکـــا غـــولی (ضـلالة)
مـــەعلومـــە عـــیلم و عـــەقـــڵ دوو چـــاون
بۆیـــە بـــە بـــەشـــەر هـــەر دوو دراون
کـــە ڕێـــی ســـەعـــادەت بـــۆ دیـــن و دنیـــا
ببینێـــــتەوە و لێـــــیان لانـــــــەدا
جـا هـەرکـەس عـەقڵـی هـەیـە و دانایـە
ئـــەوە ســـەر بـــەرزی هـــەر دوو دنیایـــە
ئـەوەش لـە عـیلم و عـەقـڵا مـەحرومـە
بـێ‌گوومـان ڕێـگەی ڕاسـتی لـێ‌گوومـە
بەڵام هەر وەک چاو بۆ هەموو کـەس دەس
نـادا لـەویشـا کوێـرە گـەلـێ کـەس
دەڕەک پـایینتـر لـە ئـەو(ضـلالا)
بـێ ئیمانیـە بـە خـوای تـەعـالا

دووره لـه گومـڕا ڕێـی بـڕوا بـه خـوا
پێـی شـەلـه هـەتـا تـەبێـعەت ئـەڕوا
ئـەو کـەسـه کـه تـۆی دروسـت کـردووه
ئـەزەل پـەی بـه هـۆی ژینـت بـردوه
ئـەرز لـه بـەرد و خـاک بـۆ بینـای ماڵـت
دیسان دەسـت بـدات بـۆ کشـت و کاڵـت
عـەلاقـەیـەکـی جازیبـه لـه بـۆی
دروسـتکاو بیگـرێ بـه قـودرەتـی خـۆی
(تجـاذب) یـا خـۆ هـەر خـۆی قـودرەتـه
وەیـا جیـاوازه و بـه هـۆی قـودرەتـه
کـەون ئـەگـەر لـه پـڕ خولقـا بـەجێـیه
وەرنـه جازیبـەی عامـه لـەکوێـیه
ئاوێـکی نـەرمـی ساردی سـاف و پـاک
بـۆت بخاتـه دەر لـه ناوسـکی خـاک
بـۆ جـل شـۆرین و نـان و نۆشـینت
حـەیـوان بـۆ بـەرگ و داشـت و دۆشـینت
هـەر دەنکـه دەغڵـێ سـەد دانـەوێڵـه
ئـەگرێـت و فکـرت لـەم فـەزڵـه وێڵـه
چونکه ئەر لـه دەنکـێ هـەر دەنکـێ بێنـێ
بـەشـەر چـی بخـوا و چـی لـێ بچێنـێ

خـۆر بـۆ تـەنـویری قـەسـری ئافاقـت
نـەسـیمی هـەوا بـۆ استنشـاقت
رۆژ بۆ سەنعـەت و کـەسـب و فـەلاحـەت
شـەو بـۆ ڕاکشـان بـە ئیسـتیراحەت
شەو ئەر نەبوایـە زۆر کـەس نـەئـەخـەوت
لەبەر تەماعی خـۆی نـەخـۆش ئـەکـەوت
سـەوزی حـەیوانـات لـە حـەرارەتـا
بـێ نـەشـئەو نمـا هـەمـوو ئـەفـەوتـا
دووبـارە ئـەگـەر هـیلاڵ نـەبوایـە
بـەشـەر بـێحیسـاب ئـەبـوا بمایـە
زەویـش نـەی ئـەدی کـە تێـدا بـژی
رۆحلـەبـەر وەیـا بـڕوێ و گیـا بـڕوی
گـەر شـەویـش تـولی ببوایـە دیسـان
موشـکیل بـوو ژینـی حـەیـوان و ئینسـان
کـەسیش بـۆ هـیچلا ڕێـگەی نـەئـەبـرد
بە (ضـغط)ی سەرما حەیوان گشت ئـەمـرد
بـەبـێ گـەرمـی رۆژ زەحمـەت بـوو بـاران
برژێـتە خـوارۆ بـۆ دێـمەکـاران
موختـەسـەر زۆرتـر عولـەمـای فـەلـەک
ئالـەمـا ڕەئیـی گشـتیان بـوون بـە یـەک

ئـــەڵێـــن ئـــەو هـــەمـــوو ئـــەستێـــرە زۆرە
کــە ڕۆژ شـــاراوەی ژێـــر پـــەردەی خـــۆرە
تـــەنهـــا یـــەکێـــکیان ئـــەگـــەر تیـــا بچـــێ
نیزامـــی وەزعـــی کـــەون تێـــک ئـــەچـــێ
چۆن لــە خـــۆوەبـــوون بـــێزیـــاد و بـــێکـــەم
بۆڕێـــــک کـــــەوتنـــــی نیزامـــــی عالـــــەم
وە یـــا لـــە خۆتـــا ئـــەم گشـــت قوایـــە
کــە هــەریــەک نــەفعــی خـــۆی لــە ڕوایــە
کـــەســـێ ئـــەمانـــە ئـــەبـــێ دروســـت کـــا
عیلمـــی پێـــی بـــبێ و دەســـتی پـــێبگـــا
ئـــەوکـــەســـەش تـــەنهـــا خـــوای تـــەعالایـــە
زاتێـــکە لـــــەتیـــف لـــــەبینـــــین نایـــــە
بـــەچـــاو روئیـــەتـــی خـــالیقی ئـــەقـــدەس
لە دنیـــا هـــەرگیـــز دەســـت نـــادا بـــۆ کـــەس
بەڵکوو بـــێ گوومـــان تـــۆ بـــە چـــاوی خـــۆت
حسسی نەفسی خۆن مـــومکین نـــابێ بـــۆت
ئـــەم عـــیلم و عیشـــق و حـــوزن و نیشـــاتە
ئــــــەم(قبضـــــيّة) و ئـــــــــەم(انبســــــاط)ە
ئەم فـــەهـــم و عـــەقـــڵ و نوتـــق و حـــەیاتـــە
ئـــەم عـــەزم و هـــۆش و حـــیلم و حـــەیاتـــە

هــەمــوو بــە ڕۆحــی تــۆوە مــەربوتــە
جــەســەد بــەرگێــکە لــەمانــە ڕووتــە
چاوت هـەر دەرکـی ئـەو بـەرگـە ئـەکات
دەستی بە روئیەت نـەفسـی خـۆی ناگـات
وەخـــتێ کـــە (قـــابض)رۆح دەردەهێـــنێ
جســـد چـــۆن بـــوە هـــەر وە ئـــەمێـــنێ
ئەی کوا حـەیـات و عیشـق و عیلمـەکـەی
کوا عەقڵ و هۆش و نوتـق و فـەهمـەکـەی
مەعلووم بوو هەموو ئـەوسـافی ڕۆح بـوون
پێـکەوە هـەمـوو لـەگـەل ئـەو دەرچـوون
که تـۆ نـەفسـی خـۆت بـە چـاو نـەبینـی
لـــە نـــەبینینـــی ژوورتـــر ئـــەمینـــی
چاو وەکـوو وتمـان بـەو گشـت عـەیبـەوە
کـەی دەرکـی ئـەچـێ بـەلای غـەیبـەوە
بــە تــەســدیقی رۆح بــێدەنــگ بسازە
هێـــنایەڕوو بـــۆت عولـــومی تـــازە
ساڵـی هـەزار و هـەشتسـەد و حـەفتـا
دوکتـور (مسـمر)ی ئـەڵـمانی هـەسـتا

بۆ تەحقیقی ڕۆح گەلێ خەریک بوو
نەتیجەی سەعیی بەخەسار نەچوو
ڕێی بە (تنویم)ی موغناتیسی[1] برد
ئەنجا بە عەمەل باش ئیسباتی کرد
کە ئینسان تەنها هەر جیسمی عادی
نیە یا خۆ ڕووت ئەداتێ مادی
(مستودع)ە بۆ ڕۆحێکی وەها
زیدی مادییە لە گشت وجوها
(مادیون) لەمە هەموو سەرسام مان
چاریان هیچ نەما بەغەیری ئیمان

سەرنجێکی تازە لە بونەوەر

ئێمە کە ئەعزای خۆمان نەزانین
چ فکرێ بکەین لە ئەجزای زەمین
یا لە خەلقی ئەو حەوت ئاسمانە
کە دوور لە دەرکی حەواسمانە
بەغەیری شینی و گەشی ئەستێرە
چاو لە بینینی باقیتر کوێرە

[1] - خەوی هیپنوتیزمی

«نُـــرِی إبْــرَاهِیم» هـــەتـــا «مُـــوقِنِین»[١]
گـــەر بخوێـــنینۆ بـــاش حاڵـــی ئـــەبـــین
کـــە مـــەلـــەکـــوتی ئـــەرز و ئاســـمان
غـــەیـــری ئـــەوەیـــە دیویـــە حـــەواســـمان
هـــەرچـــی کـــە دەرکـــی ئێـــمەی پـــێ‌بگـــات
حەیوانیش بێ‌شـــک ئـــەوە حـــیس ئـــەکـــات
وائێمەیش لەگەڵ حەیوان شەریـــک بـــووین
لە ڕوتبەی عیرفان تەرد و تـــەریـــک بـــووین
حیکمـــەت لـــە خـــەلقـــی نـــەوعـــی ئینســـانی
ئـــەوەبـــوو ئێـــمەیـــش وا نـــەمـــانزانی
بـــەڵام مـــەجمـــوعی ئـــەوزاعـــی یـــەکســـەر
وازیحـــەو عـــەیـــان بـــۆ ئـــەهلـــی نـــەزەر
یـــانی ئـــەوانـــەی مـــەعریفـــەت دارن
(خـــەواصـــی غـــەواص) بـــەحـــری ئـــەسرارن
هەموو ئەفەرمـــوون ئـــەو گشـــت ئـــەستێـــرە
کـــەوا نایـــەنـــە ریـــزی ژمێـــرە
کامیـــان زۆر بچـــووک لـــەگشـــت کـــەمتـــرە
هـــەشـــت کـــەڕەت لـــە ئـــەرز مُعظَّمتـــرە

[١] – ئاماژەیە بە ئایەتی٧٥ی سورەی الانعام.

زەوی لــە چــاو ئــەو رۆژە بولــەنــدە
کــەمتــرە ســەد و شــەســت و ئــەوەنــدە[١]
ڕەنــگ و ســورەتیــان لــە یــەکتــر جیایــە
لــە هــەمــوو شــکڵ و ڕەنگێــکی تیایــە
خۆلاســە ڕەنــگ و شکڵــێ کــە لێــرە
هــەیــە مــەوجــودە لــە نــاو ئــەستێــرە
هەندێکی وەک گوڵ هــەنــدێ وەک میــزان
هەندێکی وەک شێر هەنــدێ وەک ئینســان
ڕەنگــیش وەک ســوری ســپی و ڕۆنیاســی[٢]
شــینی و پــەمــەیــی ڕەشــی و (رصــاص)ی
شکلــێ کــە لــەگــەل شکلــێ نزیکــە
لــە یــەکــێ تریــان دوور و تــەریکــە
یاشــینی مــەســەلا نزیــک بــە ســوورە
لــەگــەل ڕەنگــی تــر مــەســافەی دوورە
حیکمــەتــی ئابــەم وەزع و وەزعانــە
مــەعلــومی نــەزەر ئــەهلــی عیرفانــە
وەســفی عیرفــانیش بــۆ کــەســێ نــابێ
کــە هــەر لــە حالــی حــەیوانیــابێ

---

[١] – ئەستێرە ناسەکان دەڵێن رۆژ ١٣١٠٠٠٠بەرابەر زەویە.

[٢] – رەنگی پەمەیی تۆخ.

ئەبێ ویسعەتی فەلەک کامەبێ
کە مەرکەزی گشت ئەم ئەجرامەبێ
سەیری ئەم ڕۆژە چەند سەریع ڕەوە
مەسافەی دەورەی یەک رۆژ و شەوە
بۆ چۆڵ بوونی جێی بە یەک حەرەکە
سەد و شەست ئەونەی رۆژی گەرەکە
بۆیە حەزرەتی ڕەسولی جەلیل
کە لەبۆ زەوال پرسی لە جیبریل
(هل زالت الشمس) فەرمووی (لا . نعم)
فەرمووی ئەوە چۆن وتی عەرزت کەم
لە (لا)وە هەتا ئەوەڵی(نعم)
پێنسەد ساڵ رۆیی رۆژ بێ زیاد و کەم
مەعلوومە چونکە هەر لەحزە ئەبێ
بڕوا بە ماوەی پانی کەوکەبێ
چوون زەمان تلووع ئەووەڵ جوزئی کەو
کە بە هەتادێ ئاخر جوزئی ئەو
بە وردی هەرگیز نایەتە بەیان
بۆ کەس چۆنیەتی وەزعی ئاسمان
کەوابوو لەولا سەرفی نەزەر کە
تەماشای ئەدنای گشت گیان لەبەر کە

کــەمتــری هــەمــوو کــە مێشــولەیــە
کــەم جــورم و جوســە و زۆر بچکۆلــەیــە
هــەر وەک بــێ حــەجــم و خــوار و زەلیلــە
لــەســەر هــەیئــەت و قیافــەی فیلــە
بــە خرتــومێ تیــژ باریــک و کلــۆر
خوێن لــە گامێــش و گــا ئــەمــژێ بــە زۆر
بــەو نــەختــە حــەجمــۆ کــە پێــیدراوە
مــەعیــدەی لــە بــۆ دروســت کــراوە
دارای ماســکە و جازیبــە و دڵــە
پــەلــی بــێ ئــەژنــۆیش لــەوا حاسڵــە
لــە دەرونیایــە هێــزی مانیعــە
قــووەی غازیــە و هــەزم و دافیعــە
پێڵــوو کــە دایــم چــاو ســەیقــەل دەرە
چــاوی بــێ پێڵــوو جێــگەی خــەتــەرە
چــوون چــاوی وردە مێــش بــێ پێڵــوە
خــوا بــە جۆرێــتر چــاری فــەرمــووە
تــەماشــاکە چــۆن بــە هــەمــوو حاڵــێ
بــە هــەر دوو دەســتی چــاوی ئــەماڵــێ
هــەرچــەنــد وەکــوو فیــل دروســت کــراوە
بــەڵام دوو باڵــی زیــاد پــێدراوە

تـــێ بفکـــرە لـــەم دەعبـــا بچوکـــە
لـــەگـــەڵ ئـــەوەشـــا بـــێ وەزن و ســـوکە
ئـــەزانـــێ بـــەهـــۆی مـــەزەرەتـــی خـــۆی
نـــاوەســـتی ئـــەگـــەر دەســـتت ببـــەی بـــۆی

نمونەیەکی تر لە یەکیەکی چشت

هـــەرچـــی لـــە کـــەونـــا فکـــری لـــێ بکـــەی
ڕێ بـــۆ ناســـینی ســـانیعی ئـــەبـــەی
مـــەســـەلا بلێـــین ئـــاو خـــاوەن ســـیقلە
خـــۆی بـــە تـــەبیـــعەت مایـــل بـــە ســـوفلە
سەرەوژوور هـــەرگیـــز خـــۆی ســـەرناکـــەوێ
مـــەگـــەر قـــوەیـــە قـــەوی لێـــی نـــەوێ
ئـــەی بـــۆ ئـــەبینـــی ئـــەوەنـــدەی نـــەختێ
ئـــەگاتـــە پۆپـــەی هـــەمـــوو درەخـــتێ
گـــەر ئـــەڵێـــی پۆپـــەی ئـــەو دارە ئـــەشـــێ
جازیبـــەی تێـــدا بـــبێ ڕایکێشـــێ
کـــێ ئـــەو جازیبـــەی لـــەوێ دانـــاوە
بـــۆ ڕاکێشـــانی ئـــەو نـــەرە ئـــاوە
مـــەعلـــووم کـــە ئیشـــی کـــەشێـــکی وایـــە
بـــەهـــەرچـــی مـــەیلـــی بـــوو تـــەوانایـــە

نمونەی تریش

ئــەم کــەونــە عیلمــە و (تفکــر) دەرســە
مــەوزوعــیش ناســین خــوای (اقــدس)ە
لــە هــەمــوو دەرســا میســالێ وەهــای
هێــناوە بــەوە رێ بــەریــن بــۆلای
هــەیــە مــەعــدومێ مــەوجــود نومایــە
بــەعزێــکیش مــەوجــوود نــابوود نومایــە
ئــەو گێــژەڵــووکە کــە دێــت و ئــەڕوا
ئــەبینــی خاشــاک بۆخــۆی خــوول ئــەخــوا
ئــەم تــۆز و خۆڵــە کــەوا دیــارە
لــە خولــدانی خــۆی بــێ ئیختیــارە
(مُحــرّک) لــەوا حــەقیقــەت بایــە
ئــەویــش لــەتیفــە و لــەبینــین نایــە
وابــا مــەوجــودی نــابوود نومــا بــوو
خۆڵیش مەعــدوومی مــەوجــوود نومــا بــوو
کــەونــیش هــەر وەکــو ئــەو خۆڵــە وایــە
(مُحــرّک) مــەخفــی مــەعلــووم خوایــە
جــەولــەی (تفکــر)بــەم مــەیدانانــە
لــە وســائیلی قــوەی ئیمانــە
عــاقڵ گــەر بێــتو بــە وردی نــەزەر
لــەم کــەونــە بــەرزا بکــا ســەراســەر

لێـی مـەعلـوم ئـەبـێ ئـەمـە بـێ‌گومـان
قـەسرێـکە خـاریج لـە هـەمـوو نوقسـان
ڕێـکخراوە پوخـت لـە هـەمـوو ئـەنـدامی
خاڵـــی لـــە حیکمــەت نیــە هیچکــامی
بـــەڵـــکوو زەڕاتـــی هـــەمـــوو ناتیقـــە
کـــە (صُـدق) نیـــە خـــاوەن خالیقـــە
ئـەی نیهـان بـە زات بـەبـەخشـین دیـار
تـــۆ وەکـــوو ئـــاوی ئێـــمە ئاشـــی کـــار
تـۆ بـە چـەشـنی بـای ئێـمە وەک غوبـار
بـــا نیهانیـــــە و تـــــۆزی ئاشـــــکار
ڕووی شـوعلەی ڕۆژی کـەماڵـی ئیمـان
بـــەدائـــیم بخـــەســـەر زەوی دڵـــمان
هەر دڵـێ کـە رووی کـەچبـێ لـەو خـۆرە
تاریکـــــە دایـــــیم ئافـــــاتی زۆرە
بیهێـــنە دەســـمان کردنـــی هـــەرچـــی
خێـرە و مـەحفوزمـان بکـە لـە کـەچـی
دیلـــی دەلیلمـــان مـــەکـــە دەخیلـــە
بـێ نـــووری میهـــرت دەلیـــل زەلیلـــە

نیشان لە سەر پێویستی پێغەمبەران

دوا ئــەمــە زانیــت کــە ئــەم تــەرتیبــە
ئـــەم ئینتزامـــە جوانـــە عـــەجیبـــە
دارای ســـانعی ساحێـــب قـــودرەتـــە
کــردەوەی هــەمــوو پــڕ لــە حیکمــەتــە
ئــەمجــارە هــەڵســە بچــۆ بــۆ دێیــە
بپرســـە ئاغـــای ئـــەم دێـیە کــێیــە
بـــاش تماشـــاکە لـــە ئومـــوراتی
لــە ئــەمــروو نــەهــی و لــە دەســتوراتی
خـــۆی قانونێـــکی لـــە بـــۆ دانـــاون
بـــە لوتـــف و تـــەهدیـــد وەعـــدە دراون
هــەرکــەســێ بــەشــی کــەســێ داگیرکــا
ئــەبــێ چــەنــد ڕۆژێ پــێ لــە زنجیرکــا
ئــەوەی لــە ئــەمــرم بکــا ســەرکــەشــی
نــەتیجــە بــەشــی ئــەوە بــێ بــەشــی
شــەخســێ کــردەوەی پیس و خــراپ بــێ
ئــەبــێ ڕەزیلــی قــەمچــی عــەزاب بــێ
وەیا هــەرکــەســێ شیرین ئــەخــلاق بــێ
بــە ئومـــووراتی چاکـــە موشـــتاق بـــێ
موتیـــع بـــێ لـــە بـــۆ ئـــەمـــروو فـــەرمـــانم
خۆشـــەویســـترە لا مـــن لـــە گیـــانم

بــه قــەدرە لــە لام هــەرچێــکی ئــەوێ
مــادام مــومکین بــێ پــەکــی ناکــەوێ
بــەڵام بــۆ تــەبلیــغ ئــەم دەســتوراتە
موبــەللیغــی چــاک لــە زەروراتــە
ئـەبــێ بگــەڕێ بــۆ شــەخســی شــەریــف
عــاقڵ و لایــق ئــەمــین و عــەفیــف
بــە ڕشــد و هونــەر تینــەتــی پــاک بــێ
نیەتی لـەگـەڵ هـەمـوو کـەس چـاک بـێ
ئومــووراتی خــۆی پــێ موحــەوەل کــا
وەفقــی ئــارەزوی ئاغــا عــەمــەڵ کــا
ئــەی ئــەم زەمینــە و ئــەم ئاســمانە
ئــەم مانــگ و ڕۆژ و ئــەستێــرە جوانــە
ئــەم هــەواو هــەور و بــەفــر و بارانــە
ئــەم مــەعــادین و بــەرد و دارانــە
ئەم گەرمی و ساردی و وشکی و تــەڕی‌یــە
ئــەم جــوانی و جــەوو بــەحــرو بــەڕڕی‌یــە
ئــەم کــانی و ئــاوە ئــەم شــەت و نــەهــرە
ئــەم ســودی دەریــا لــەو مــەدد و جــەزرە
ئــەم جــورە دەورە لــەو ســەیاراتــە
تــەولیــدی فســول لــەو حــەرەکاتــە

ئـەو تـەرزە گـەڕان بـۆ زەبتـی ئـەوقـات
بـەمانـگ و بـە ڕۆژ بـە سـاڵ و سـەعـات
ئـەم بـێنـەوایـی و دەرد و میحنـەتـە
ئەم دەوڵەمـەنـدی و خۆشـی و سـیحەتـە
یائـــەم حـــەیـــوان و جـــن و ئینســـانە
ئـەم بـەرزی و نزمـی و زیـادی و نوقسـانە
ئـەم هـەمـوو شـارەی پـڕ لـە ئـەجناسـە
ئـەم گشـت عالـەمـەی عـالی ئـەساسـە
ئەم فەهـم و نوتـق و عـەقـڵ و حـەواسـە
ئـەم زوڵـم و عـەدڵ و ئـەم درۆ و ڕاسـە
سـاحبی هـــەروا حـــەواڵـــەی دەســـتی
دنیـای کـــردون بـــێ ســـەرپـــەرســـتی؟
نـــازانم تـــۆ چـــۆن دڵـــت ناترســـێ
بلێـی پـاش خـەڵـقی لـێیـان ناپرسـێ
رەحمـەتـە ئـەوەنـد هـەمـوو بیـرت بـێ
دەسـتی بـێفکریـت لـە خـۆت بـەردابـێ
بلێـــی خـــالقێ وا تـــەوانـــا بـــێ
ئـــەساسێـــکی وا جـــوانی دانـــابێ
لـە نـاو ئـەم هـەمـوو عالـەمـا بـەشـەر
بڕازێنێـــتۆ بـــە عـــیلم و هونـــەر

لە دڵا چرای عەقڵی بۆ هەڵکا
تا فەرقی بەینی پاک و چەپەڵکا
بە گوێرەی قووەی ئیدراک و نەزەر
بناسێ ئومور لە نەفع و زەرەر
چۆن ڕووی خەتابێ ئەبێ تێنەکرێ
باری ئەمانەت سەرشانی نەخرێ
بە موبەللیغا یانێ پێغەمبەر
قانوونی خوایان چۆن نایەتەسەر
بیانترسێنی ئەگەر سەرکەش بن
لە سەعادەتی سبەی بێبەش بن
مەهتووک و ڕسوای ڕۆژی حساب بن
هەمیشە خواری حەبسی عەزاب بن
یا بەو کەسانە ساحێب ئیمانن
موتیعی ئەمرو و نەهی قورئانن
موژدەی بەهەشتیان بە مەحزی رەحمەت
ئەداتێ دائیم بێ دەرد و زەحمەت
برا بزانە خاڵی لە گومان
نابێ تەکلیفی لێنەکرێ ئینسان
مادام عاقڵین جێگەی تەکلیفین
دارای موجیبی موژدە و تەخویفین

چـــاک و بـــەد بـــەیـــان کـــراوە بۆمـــان
موبـــەللیـــغ ڕەســـول قـــانوونیش قورئـــان

سروشتی ڕەوشتی پێغەمبەران
علی نبینا و علیهم السلام

پێـــغەمبـــەر زاتـــی بـــە ئیقتیـــدارە
ڕازاوەی وەســـفی حـــەیـــا و ویقـــارە
هـــەر ڕاســـتی مـــەحـــزە قســـە و گفتـــاری
شـــیرینە هـــەمـــوو ڕەویـــە و ڕەفتـــاری
بەڕەحمە و سـەخـی شـەجیعـە و حـەلـیم
ئـەمینـە و ڕەشـید تـەبێـعەت سـەلـیم
وێـــنەیـــان نیـــە لـــە کـــەمالاتـــا
میـــزاج دروســـتن لـــە گشـــت حالاتـــا
خوسوســـەن نـــووری چـــاوی کائینـــات
هـــۆی دروســـت بـــوونی زەوی و ســـەمـــاوات
ئەشـرەفـی هـەمـوو عـەرەب و عـەجـەم
پێشـــەوای زومـــرەی ئـــەنبیـــا ســـەرجـــەم
بـــەدری بروجـــی حوســـنی خیسالـــە
نـــەییـــری ئـــەوجـــی فـــەزڵ و کـــەمالـــە
زاهیـــرەن بـــەشـــەر حـــەقیقـــەت نـــوورە
داوێـــنی لـــە گـــەرد ڕەزاییـــل دوورە

ئـەعـلا دەرەجـەی چـی فـەزائیلـە
لـەو سـەروەرەدا هـەمـوو حاسـیلە

ڕەزیلە و فەزیلە کامانەن

گـەر ڕەزائیلـت لـێ مـەعلـووم نیـە
یـاخود نـازانی فـەزائیـل چیـە
ڕەزیلـە خـولقی قـەبـیح و پیسـە
لـە هـەر کـەسا بـێ دەنـی و خـەسیسـە
وەک کبـر و غـورور یـا حیلـە بـازی
وەک ئـەمـە ئینسـان لـە خـۆی بـێ ڕازی
بـێ وەفائیـە و غـەدداری و چـروک
بـێ ئـەدەبیـە و تـەبێـعەتـی سـووک
وەک هـەرزە خـویی وەک فیتنـە بـازی
غـەش و ڕووو گـرژی یـا قوماربـازی
زوبـان درێـژی و جوێـن و شـەرارەت
یـا وورد بوونـەوەی خـەلـق بـە حقـارەت
درۆ و خیانـەت توونـدی و کـەللەشـەق
تانـە و موزیـڕڕی و ئیسـتیهزا بـە خـەلـق
حیـرس و تـەمـاع و نـەوسـنی بـێحـەد
نـەزەر لـە غـەیـرەمـەحـرەم لـە ئـەمـرەد

ئـــارەزووی زینـــا و خـــواردنی حـــەرام
سواڵـــکەر دەرکـــردن بـــە قســـەی بێـــتام
وەک تـــرس و حـــەســـەد یـــا بـــوغز و کینـــە
یـــا لـــە حـــوببی خـــوا خاڵـــی بـــێ ســـینە
هـــەر ئـــەوەنـــدە نـــین زۆرن ڕەزائیـــل
ئینجـــا بێـــینە ســـەر باســـی فـــەزائیـــل
هەر چەن کـە عـەکسـی ئـەمانـەن بـەڵام
دوویـــنێ لـــەویـــش ســـەڵاحـــە لـــەلام
ئـــەدەبـــە و تـــەمکـــین ویقـــارە و حـــەیـــا
بـــێموبـــالاتی لـــەگـــەل ئـــەم دنیـــا
وەرع و تـــەوەککـــول زوهـــد و تـــەقوایـــە
مـــەحـــەببـــەتـــی زۆر لـــە گـــەل خودایـــە
ویســـعەتـــی ســـەخـــا و حـــیلم و قـــەناعـــەت
سەبـــر و ســـوبات و مـــەجـــد و شـــەجاعـــەت
ڕووخۆشـــی و بـــەشـــوش شـــیرین زوبـــانی
ڕاســـت قســـەو گوفتـــار لـــە ڕوو و نیهـــانی
عـــەفـــو و ڕەحمـــەت و دڵ کـــەیلـــی ســـەفـــا
عـــەمـــەڵ بـــە وەعـــدە و ئیســـڵاح و وەفـــا
ڕوشـــد و تـــەوازوع میـــوان پـــەزێـــری
نـــاموس و عففـــەت بـــە برســـی و تێـــری

پۆشینی سرڕ و کۆمەکی بە خەلق
جەودەتی زەکا و عەقڵ و قسەی حەق
عیلم و هونەر و فەزل و ئەمانەت
دین و مرووەت سیلم و مەتانەت
پاکی نیهاد و پۆختی ئەلبیسە
لە فەزائیلیش ئەمەندە بەسە
فەزیلەی ئەخلاق ڕیوایەت وایە
حەسری عەدەدی لە سێسەد دایە
دیارە ڕەزیلەش هەر ئەوەندەیە
چونکە هەریەک زیدێکی هەیە
ڕەزیلەش هەموو بە جارێ یەقین
دەرجە لە نەفسی شەیتانی لەعین
چ لە فەزیلە چ لە ڕەزیلە
مەراتب هەیە ئابەم دەلیلە
مەسەلا سێ کەس سەخاوەت دارن
هەر یەک هەر دارای سێسەد دینارن
یەکێکیان قووەی کەرەمی هەر وا
تا دەوری هەشت نۆ دیناری ئەڕوا
دەرەجەی بەزلی دووهەمیان قووەی
ئەگاتە حەددێ ببەخشێ نیوەی

ئـەنـدازەی سـەخـای سێـهەمیـان وایـە
بـەخشـینی هـەمـووی لا چلـێ کایـە
بـالاتر لـەمـیش هـەیـە بـۆ کـەرەم
نەفسیش ئەبـەخشـێ نـەک تـەنهـا درەم
لـە مـیش زیـاترە هـەر کـەس بتـوانێ
هـیچ هونـەرێـکی لـە خـۆی نـەزانـێ
بەخشـش و وەسـفی بـەخششـی هـەردوو
بـەخشـش خوایـە پێـی ڕەوا فـەرمـوو
وا بـەمـە زانیـت لـە هـەردوو وەسـفا
دەرەجـات هـەیـە لـە قـووە و زەعفـا
جـانۆش کـە شـەربـەت ئیمـانی زەلاڵ
کـەوا برزتـری مـەرتـەبـەی کـەمـاڵ
ئـەعـلای دەرەجـات کافـەی فـەزائیـل
نوقتـەی نیهایـەت حوسـنی شـەمائیـل
کـالان و خـودا بـڕیونی بـە بـەر
بـالای بـێ هـەمتـای (سـید البشـر)
بۆیـە فـەرموویـە حـەزرەتـی عـەلـیم
(إنَّـکَ لَعَلٰـی خُلُـقٍ عَظِـیم)
بـەم حـەزرەتـەدا خـالقی بێـچون
ناردوویـە بۆمـان دەسـتوور و قـانوون

باسی قورئانی مەجید

قوورئــــانی عـــەزیـــم قـــانوونی وایـــە
بـــۆ هـــەرچـــی دەردە ئـــەعـــلا دەوایـــە
بـــەڵام چ ســـەمـــەر کـــە تـــۆ نـــەیخوێـــنی
بـــش خوێـــنی هیچـــی لـــێ نـــەفامێـــنی
بـــش فـــامی دڵـــی بـــۆ نـــەگریتـــەوە
گـــەوهـــەری وون بـــووی پـــێ بکریتـــەوە
دەمـــێ خـــەیـــاڵات دوور بخـــەرەوە
لـــە ڕەفتـــاری خـــۆت بیـــر بکـــەرەوە
خـــۆ ئاگـــات لـــێیـــە لـــە شـــارۆ یـــا دێ
وەختـــێ کـــە نامـــەی دۆستێـــکت بـــۆ دێ
چـــۆن بـــە گشـــت هێـــز و فکـــری خۆتـــەوە
لـــە کـــەلیمـــاتی وورد ئـــەبیتـــەوە
بزانـــی ئـــاخۆ بـــۆچی نووســـیوە
لـــە ئـــەحواڵـــی کـــێ و لـــە چـــی پرســـیوە
تاباش تێـــنەگـــەی مـــەتڵـــەبـــی چیـــە
بـــۆ ئیشێـــکیتـــر مـــەجالـــت نیـــە
ئـــەی خـــۆ قورئـــانیش نامـــەی خودایـــە
مـــەوعیـــزە و ئـــەمـــر و نـــەهـــی تێـــدایە

بــــە پێـــغەمبـــەرا بـــۆ تـــۆی نـــاردوە
بـــۆ لـــە تـــەماشـــای مانـــت گرتـــووە
مەگـەر نامـەی ئـەو شـەخـەسـە لـە لات
خۆشـــەویســـترە لـــە نامـــەی خـــودات
ئـــەوەنـــدە ســـارد و بـــێ ئیهتمـــام بـــی
قسەی ڕاست خۆشـە ناشـێ ئیسـلام بـی
تـــەوجیهـــی خیتـــاب بـــە تانـــە و لۆمـــە
لـە نـەفسـی زاڵـی ئـەممـارەی خۆمـە
ئـەگینـا ئیسـلام[1] هـەرکـامی ئـەگـری
لـــە مـــن چـــاکترە کـــردەوە و فیکـــری
قوورئـان وەک ئـەعـلای هـەمـوو قانوونـە
پـــڕ لـــە حیکمـــەت و عـــیلم و فونوونـــە
نـەقسـە تـەشـبیهی بکـەی بـە دەریـا
سـەد هـەزار دەریـا حیکمـەتـی واتیـا
(لا رطـب ولا یـابس) هــــەتـــــا
(الا فـــی کتـــاب)[2] وا لـــە ئایـــەتـــا
یـانێ نیـە تـەڕ نـە وشـک کـە بـەیـان
نـەکـرابێ لـە نـاو ئایـەتـی قوورئـان

[1] – موسلیم لێرەدا باشترە

[2] – الانعام/٥٩

بەڵام تۆ لە مە هیچ دامەمێنە
بەمیشە ئیمان وەک باقی بێنە
مەڵێ لە قوورئان نابینی ئەمە
عومری کێ زۆرە یا هی کێ کەمە
ئەم ڕزقە قازانج بکا یا زەرەر
یا خۆ کەی بێتۆ فلان لە سەفەر
عیلم بەمانە هەروەک مەعروفە
موحتاج بە زانین عیلمی حروفە
لە قوورئان بەپێی مەهارەتی خۆت
لەو عیلمە هەموو مەعلووم ئەبێ بۆت
زۆر شت کە قورئان باسی کردووە
تازە وا عیلم ڕێی پێ بردووە
عیلم تا دەستی بە ویسعەت بگات
ئیسباتی ڕاستی ڕیسالەت ئەکات
مرج البحرین لە سوورەی ڕەحمان
بخوێنەرەوە تا (لایبغیان)
جا ئەگەر کوڕی سیرڕی تێبگە
وەرنە زەرەرە ئینکاری مەکە
بە کووردی یانێ دوو بەحری واهەن
بە بێ تێکەڵ بوون بە یەکتر ئەگەن

بەشەر نەی ئەدێ ئەمە تا وەختێ
هێنایە بەر چاو عیلم هێندەی نەختێ
دەری خست لە بۆ مونکیری دڵ ڕەق
قوورئان فەرموودەی خودایە بە حەق
لە زانایانی(اوقیانوغرافیا)
یانی عولەمای ئەو زاعی دەریا
دەرچوی جامیعەی(کمبرج)بەعسەیە
لەگەڵ عولەمای میسرا دەسەیە
چوونە دەریاوە هەر وەکوو غەوواس
لە بۆ تەحلیل و ناسینی خەواس
لە بەینی بەحری ئەحمەر و هیندی
بەهۆی زانستۆ ئەم عیلمەیان دی
دییان کە یەک ئاو زاهیری حاسە
ئەبینێ، بەلاَم دووە تەماسە
تەحلیل دەری خست کەوا دوو ئاون
بە خەواس لە یەک فەرق خراون
خواس تەبیعی و هی کیمائی
بە ئیجاب و سەلب بوە بە جیائی
لە بەینیانا کەوابوو مومکین
نابێ بە هیچ جۆر تێکەڵی یەک بن

سرری ئەمەیان لێ بوو بە مەراق
بە هۆی جیهازی (قیاس الاعماق)
دەرکەوت حاجزێ تەبیعی کەمتر
سەر کەوتۆتە سەر لە هەزار متر
بەڵام لە بنکۆ تا موستوای ئاو
هەزار و سێسەد متر هاتە ناو
وتیان سەبەبی ئەم حاجزەیە
کە فەرقی ئەم دوو خواسە هەیە
هەم لە خەلیجی عەقەبە و دەریای
سوور عەینی شتیان لە بۆ دەرهێنای
لە(لااقسم)هەتا(بنانە)
بخوێنەرەوە و مەعنای بزانە
مەفهوومی خوا ئەفەرمووێ ئینسان
پێی وایە ئاخۆ وەک ئیستە دیسان
ئێسقانەکانی کۆ ناکەینەوە
یانی حەیاتیان پێ نادەینەوە
با واتێ نەگا نەک ئێسکی کۆکەین
ئەتوانین ڕێکی بەسەر پەنجەی دەین
لە ناو ئەم هەموو ئەعزا کە بەشەر
خودا پێیداوە لە دەروون و دەر

بـۆچی سـەر پـەنجـەی هـەڵـبژاردووە
ئـــەعزایـــەتـــری نـــاو نـــەبـــردووە
ئـەڵـبەتـە زیـاتر لـەوان سـەر پـەنجـە
دارای حیکمــەت و ئــەســرار و گــەنجــە
گـەرچـی ئـەسـراری گـەلێـکە ئـەمما
یــەکێــک لــەوانــە ئــەوەتــە لــە مــا
ساڵــی هــەزار و هــەشتســەد و هــەشــتاو
چــوار، خــودا ئــەمــەی هێــنایە بــەرچــاو
ڕەســـمەن بۆناســـین لـــە(انگلتـــرا)
(طبـــع الاصـــابع) ئیســـــتعمال کـــرا
دەرکەوت ئەنـدامی بـەشـەر هـەموو یـان
ئـەشـوبهێ بـە یـەک لـە چـلا دوویـان
سەرپـەنجـە نـەوەک ناشوبهێـت و بـەس
نزیک نابێـتۆ پـەنجـەی کـەس بـە کـەس
پـەنجـە بـە چـوار نـەوع دروسـت کـراوە
هــەر یــەک بــە نــەوعێ نــاوی بــراوە
یـەکـەم(ئـەقواسـە) دووهـەم(دەووامـات)
سێهەمـین(عـەراو) چـوار(مـورەککـەبـات)
بـێ حیکمــەت نییــە بــۆ خــودا ئــەمــی
لـە نـاو ئـەنـداما گـرت بـە مـوهیممی

تــەنبیهــە بــەوەش لــە ڕۆژی جــەزا
بــێ تۆڵــە نیــە شــەهــادە و ئیمــزا
تــا تــەواو عــیلم تــەوەسســوع نــەکــا
کەم کەس لە مەعنای قوورئــان تــێ ئــەگــا
نــەسســی کــەلامــی حــەق تــەعالایــە
ئــەوەی مــەوجــوودی پــەســت و باڵایــە
هــەموویــان ئــەکــەن بــۆ خــوا تــەسبیح
(وَ إنْ مِــــنْ شَــــیْیءٍ اِلاّ یُسَــــبِّح)
هەندێ موفەسسیر وای تــەفسیر ئــەکــرد
ســەری حــاڵ ســوجدەی ئینقیــادی بــرد
وا تــازە ئــەمــڕۆ عــیلم ئیســباتی کــرد
مــەوجــوودات هــەمــوو چ گــەورە و چ وورد
تــەواو جــەمــاد و ســەوزی و بــەهــائیم
زەرراتــی جســمیان ئــەبــزوێ دائــیم
بــێ ئــەوە کــە چــاو ئــەمــە حــس بکــات
یــا دەرکــی بــاقی حاســەی پــێ بگــات
کــە زەررات ئیســبات کــرا حــەرەکــەی
ئینکــاری زیکــری دەنگــی چــۆن ئــەکــەی
مــوعجزەی عیلمــی ئایــاتی قوورئــان
زۆر زۆرە هــەروا نایــەتــە بــەیــان

ئـەمما هـەمـوو کـەس نیـە لایـەقـی
ئـــەوەی کـــە بگـــا بـــە حـــەقـــایقی
مـەر لـە ڕەزیلـە و مـەعسـیەت پـاک بـێ
لــە خــوا ناسـیا لــە عالــەم تــاک بــێ
وەک لە بێ دەستنوێژ مەمنووعە مـەسسـی
بـە ئـەهلـیش نـەبـێ نـادری دەرسـی
قوورئـان ئـەوەنـدە شـەئنـی جـەلیلـە
لـەم عـەسـرەش کـەوا ئیسـلام زەلیلـە
لـە نـەشـری ئـەحکـام بـێ ئیقتـدارە
موسوڵـمان خۆشـی لـە خـۆی بێـزارە
خـوا بـە وەسـیلەی ئیزاعـەی ڕادیـۆ
لـە ڕوومـا و بـەرلـین پـاریس و توکیـۆ
عاسـمەی دوەل هـەمـوو قـارڕەکـان
نـەشـر ئـەکـا بـە نـاو عالـەما قوورئـان
سـەنـەدی بیسـتن لـە گشـت ئـەسێـنێ
تا سبەی هـیچ کـەس عـووزری نـەمێـنێ
خـودا مـورادی نـەشـری قوورئانـە
غایـەی ئـەوانـیش کـەیفـی خۆیانـە
تـا بڵێـی قوورئـان ئیعجـازی زۆرە
نومایـان هـەروەک شـوعاعی خـۆرە

سەیری ئەسراری ئەم قوورئانە کە
تەماشای حیفزی ئەم قەڵغانە کە
بیست و پێنجی مانگ لە ڕەمەزانا
مورشدی کامڵ عارفی زانا
حروفی حساب ئەکا بە ئەبجەد
نەتیجەی جەمعی بگاتە هەرچەند
لە سەر کاغەزێ تەرتیبی ئەدا
چوار خانی وفقی لێ دروست ئەکا
لەگەڵ ئەنجامی ویرد و شرووتی
بخرێتە بەرگی خوێ بە مەزبووتی
ئەوە بە هەر کەس ببێ وەختی جەنگ
ئێتر ئەمینە لە گوللەی تفەنگ
ئەو گوللە بەندە سوپەرێ وایە
سەد گوللە لێیدا هیچی لێنایە
زۆر دەفعە بووە لە بۆ ئیمتحان
کراوەتە مل مریشک و حەیوان
ئەوەندە گوللەی لە سەر باریوە
ئەغڵەب پەڕ و مووی لێ هەڵوەریوە
بەو هەموو گوللە لێیان دراوە
قەترەیە خوێنیان لێ نەبینراوە

جێی حیرەت نیە کەلامی خوایە
ئەگەر وا نەبێ حەیرەت لەوایە
بەڵام لەم ڕۆدا لای هەندێ وایە
تەئسیری دۆعا بە هۆی بڕوایە
مەسەلەن ئەڵێن هەر عەقیدە خۆی
بەو گوللەبەندە هۆی نە بڕینە بۆی
ئەڵێم ئەیکەنە ملی حەیوانێ
حەیوان عەقیدەی بە نەبڕین کوانێ
دیسان ئەزانێ عەقیدە چیە
جەزمێکە شک و وەهمی تیا نیە
کە ئیمتحانی گوللەبەند کرا
مەعنای ئەوەیە شکی تیابڕا
دووبارە هەتا جەمعی یەک نەگرێ
کەمتر تەجروبەی گوللەبەند ئەکرێ
جا لەو کۆمەڵا یا یەکێ یا دوو
بڵێن عەقیدەی بەو دۆعایە بوو
باقی تر یاخۆ بە شک پێی وایە
نایبڕێ وەیا هەر بێبڕوایە
کەوا بوو ئیتر عاقیە و یەقین
هۆ نیە لە بۆ بڕین و نەبڕین

گـــەر عینـــادی مـــەحـــز لـــە دڵا دەرکـــەی
زەریف لـە مـەعنـای قورئـان نـەزەرکـەی
ئـــەبینـــین کـــە هـــیچ چاکـــە نـــەمـــاوە
ئـــیللا بـــە فیعلـــی ئـــەمـــر کـــراوە
وەیـــا نـــابینی هـــەرچـــی خـــراپ بـــێ
بـــە سیغەی تـەهدیـد مـەنـع نـەکـرابێ
خۆلاسـەی قورئـان ئـەمـر بـە بـەشـەر
ئـەکـا بـە کـەسبی فـەزیلـە و هونـەر
جـــا کـــە تـــۆ بێـــزار لـــە فـــەزائیـــل بـــی
ئـەبێ بـە خـولقی شـەسـتان مایـل بـی
چونکـــە وەک وتمـــان ڕەزیلـــە هـــەمـــوو
دەرجـە لـە نـەفسـی ئیبلیسـی بـەدخـوو
قورئـــان ئـــەیـــەوێـــت لـــەوت دوورخـــاتۆ
بـــە ئـــەخـــلاق الله نزیکـــت کـــاتۆ
دیســان ئـەفـەرمـووێ ئـەبـێ بـۆ ئـەوە
کـــە بـــۆی دانـــاوی ئـــەم ڕۆژ و شـــەوە
لـــە چـــۆرێ ئـــاوی نـــاپوختی نـــابوود
بـــەم شـــکڵ و عـــەقڵـــە هێـــنایتیە وجـــوود
لە ئـەسـپابی ژیـین هـەرچیـت پـێ ئـەوێ
پێـــیداوی پـــەکـــت لـــە هـــیچ ناکـــەوێ

ئـەبێ لـەشـوکری سسـتی نـەیـەنـی
ڕەسـمی بـەنـدەگـی بۆبـەجـێبێـنی
هـەمـوو ڕۆژ و شـەو بـۆ زیکـر و سـەنـای
حـازربی پێـنج جـار ڕووکـەیتـە درگـای
بـــەرلـــەوە بڵێـــی(الله اکـــبر)
خـەیـاڵات لـە دڵ گشـت بکـەیتـەدەر
ئـەبـێ وا ئـەدەب جـەمبـێ لـە دڵـتا
تـا سـەلام خشـوع هـەربـێ لـە گـەڵـتا
ڕێـی نـەدەی غـەیـری جـەلالـی بـاری
بـەودا خـەتـەرەی تـر بکـا جـاری
ئـەبـێ کـە (الله) لـە دەم دەربێـنی
بـە(اکبـر) بتـی هـەوا بشکێـنی
وەخـتێ (وَجّهـتُ وَجْهِـیَ)ەت ڕاسـە
کـە دڵ لـە خزمـەت(اِلـە الناس)ە
وەرنـە (وَجّهـتُ)ی قیبلـەت بـەتاڵـە
چـوون جیهـەت لـەبـۆ خـودا مـەحاڵـە
ڕووی دڵ لـە بـازار تـەن لـە بـەرد و دار
ئـەی چ ڕوویـەکتـە لـە پـەروە ردگـار
ئـەبـێ ئـەو نوێـژە وا بـەجـێ بێـنی
کـەوا بزانـی خـودا ئـەبینـی

کـە مـومکین نـەبـوو تـۆ ئـەو ببینـی
ئـەو چـاک ئـەبینێ تـۆ بـە یـەقینـی
زیللـــەتـــی تـــەواو بێـــنە بـــەرەوە
ســەرت لــە ئـەسڵــی خــۆت بـدەرەوە
ئـەمانـەت کـە بـاش هـات بـە دەسـەوە
الله اکبـــر بڵـــێ و هـــەڵســـەوە
کاتێـکیش سـەلام ئـەکـەی لـە نـەبـی
حــازرە حــەزرەت لێـی غـافڵ نـەبـی
لـەغـوە ئـەو نوێـژە گـەر ئـەو جـەنابـە
حــازر نــەبێ چـۆن کـافی خیتابـە
تاعـەت بـۆ خـودا بـەم جـۆرە ئـەڵـبەت
سەبەبـی خـەوفـە لـەگـەڵ مـەحـەببـەت
خۆ مـەحـەببـەتـیش غایـەی ئـەهـەممـە
چـون باعیســە بـۆ حوســنی خاتیمــە
خـودا بـە حـەققـی ئـەسـما و سـیفاتت
بـە قـودسـییەت و بـێمیسـلی زاتـت
لـە هـەرچـی دەرد و غـەشـێ لـە دڵا
هـــەمـــە نـــەجـــاتم بـــدە یـــا الله
لە شەڕی بەدەن و نەفـس و دڵ هـەمـووم
بـــۆ بپارێـــزە یـــا حـــی یـــا قیـــوم

غـەیـری ڕەحمـی تـۆ هـیچ چـارەم نییـە
گـەر لوتفـت نـەبـێ عـیلاجم چیـە
تێـفکرە مـەعنـای قوورئـانی عـەزیـم
یـەعنـی کـەلامـی ئـەقـدەسـی عـەلیم
بـە پـەیکـی ئـەسـرار نـازڵ بوتـە سـەر
مەتلەعی ئـەعـلای تـەجـەلـلای ئـەکبـەر
بـەحـری زەخـاری وەقـار و تـەمکـین
بـەدری فـەلـەکـی عیرفـان و یـەقـین
بـەلیـغ‌تـری گشـت فوسـەحـای عـەرەب
مـەنبـەعـی حـەیـا و عیففـەت و ئـەدەب
سەرچاوەی جـوود و سـیدق و سـەماحـەت
سـاحبی حوسـنی خـولـق و مـەلاحـەت
کـانی کـەرەم و فـەقیـر نـەوازی
سـەرداری عالـەم شـاهی حیجـازی
خـەزنـەی جـواهیر ئـەو سـافی کـەمـاڵ
شەمسـی دائیـرەی شـەوکـەت و جـەمـاڵ
میحـوەری عولـوم قـوتبی دارەیـن
(عـروة الـوثقی) بـەدری منـارەیـن
نوقتەی ئەقسـای سیڕ ئـەربـابی شـهوود
خـەتـی وەسـەتـی دائیـرەی وجـود

(دَنیٰ) بـە تـەکمێـلْ مـەعریفـەت (فکـان)
قـابی دوو قـەوسـی وجـوب و ئیمکـان
(موحـەممـەد)نـووری بینـایی ئـادەم
واسـتەی ئیخـراج وجـود لـە عـەدەم
لێـزمەی بـاران ڕەحمـەتـی خـودا
بـە سـەریـا دائـیم بـڕژێ لـە سـەردا
ئـەگـەر ئـەتـەوی زۆر بـاش بزانـی
ئـەخلاقـی گـەورە و ڕەوشـتی جـوانی
هـەر لـە ئیبتـدا ئایـەت بـە ئایـەت
قوورئـان بخوێـنە هـەتـا نیهایـەت
ئـەو جـارە ئیتـر لـە لات عـەیانـە
کـە ئـەخلاقـی ئـەو عـەینـی قوورئانـە
چوون نابێ کـەسێ ئـەمری تـەبلیـغ کـا
عەمـەلْ بـەو ئـەمـرە لـە خـۆی درێـغ کـا
خوسوسەن قوورئـان چـاک لۆمـەی ئـەکـا
کـەسێ بـە چاکـە ئـەمرکـا و نـەیکـا
(اتـامرون) تـا (انفسـکم)[1]
ببینە و مـەعنـای لـە خـۆت مـەکـە گـووم

---

[1] - البقره/٤٤

جـا تۆخـوا کـەسێـک خوێـندنی هـەرگیـز
نـــەبـــوبێ لـــە لای مامۆســـتا و (تلمیـذ)
بـــاوک و دایکیشـــی هـــەر بـــە منالّـــی
جـــەهانیـــان لـــە ژیـــن کـــردبێ خالّـــی
لـــە گـــەورەییـــدا زاتێـــکی وابـــێ
موئـــەددەب تـــری گشـــت (ماسـوی)بـــێ
کـــەلامێـــکی وا ئێـــعجاز بنوێـــنێ
بـــە ســـەر ئینســـان و جیننـــا بخوێـــنێ
گـەلـی فوسـەحـا و شـوعەرای عـەرەب
عولەمای لوغـەت لـە شـەرق و لـە غـەرب
هـیچ کـام نـەتـوانن سـوورەتـێ تـەنیـا
دروس کـــەن هـــەر وەک (انـــا أعطینـــا)
خـــودا بـــۆ خوشـــی بفـــەرمـــوێ ئـــەگـــەر
ئینســـان و جننـــی کۆبنـــۆ یـــەکســـەر
بـــا بۆیـــەکتـــریش ببنـــە پشـــتیوان
نـــاتوانن بێـــنن بـــە وێـــنەی قوورئـــان
وازبێـــنە لـــەوە کـــە موسوڵـــمانە
بڕوانـــە لـــە بـــۆ مـــەدحـــی بێـــگانە
(دیـر مـانجیم) ئـەڵـێ ئـەبـێ پێـغەمبـەر
مـوعجزەی ببێ شـاهد بـێ لـە سـەر

ڕاستی دەعوای ڕسالەتی خۆی
چونکە بێ ئیعجاز سابت نابێ بۆی
جوانی ئەدەبی زۆر بەرزی قوورئان
بەو گشت نوورەوە مەتەڵێکی وان
تا ئیستە بۆ کەس هەڵنەهاتووە
نوتق لە حەقیا پەکی کەوتووە
لە بۆ موحەممەد یەکەم ئیعجازە
کە وێنەی نەبوە و نابێتۆ تازە
تەحەددی کردووە لە گەڵ ئینس و جن
گشتیان وەک ئەمە ناتوانن بێنن
بە مەعنای کامڵ ئەبی بە بوورهان
بۆ ڕسالەتی موحەممەد قوورئان
(سیل) ئەڵێ قوورئان گەیشتووە تەرزی
جوانی و فەییازی بە ئەعلای بەرزی
وەختێ ئایاتێ تیلاوەت ئەکرێ
زیهنی گوێگران گشت بە دیل ئەگرێ
حەتتا ئەو کەسەش کە پێی مونکیرە
چاری هیچ نیە پێی ئەڵێ سیحرە
بێگانە زۆریان هەروا تێئەگەن
ئینساف ئەدەن و ئیعتراف ئەکەن

تۆش ئینساف بدە و ڕێگەی حەق بگرە
لە گەڵ دیققەتا باش تێبفکرە
کەسێ میزاجی سەفراوی نەبێ
قابلی سەعی و تەداوی نەبێ
نازانێ کە ئەم شیرین ئەوسافە
ئەم بەحری جوود و عەفو و عەفافە
ئەم کانی سیدقە ڕەسولوڵڵایە
قوورئانیش وەحی حەق تەعالایە
بەڵام کام ئاوە خۆش و زووڵاڵە
لە دەم نەخۆشا ناخۆش و تاڵە
ئەم شەوق و حوسنە کە ڕۆژ پێیەتی
شەمشەمە کوێرە ڕقی لێیەتی
قائیدی هەر کەس (کلام الله) بێ
مەحاڵە هەرگیز تووشی بەڵا بێ
خودا بە حوکم و حیکمەی قوورئان
کە ناردوتە بۆ گرۆی ئینس و جان
لام بدە لە هەر خویە زەمیمە
(اهدنا الصراط المستقیمَ)
ڕێگەی ئەوانە مەستی نیعمەتن
نەک ڕێی ئەوانە پەستی لەعنەتن

بمخــەژێــر لیــوای ئــەو فــەلــەک ســایە
کــە کــەون نــەدەبــوو گــەر ئــەو نــەبوایــە

بەیانی شەرەفی نەوعی ئینسانی

وە سیحەتی حەدیسی قودسی

(لولاک لولاک لما خلقت الافلاک)

بــرام نــەفســەکــەت ئــەگــەر ئــەپرســێ
چۆن دروست بوو کەون بۆ تەنهــا کــەســێ
بزانــە عالــەم مــەعقــول و مــەحســوس
مــەقســودە لــەبــۆ حــەزرەتــی (قــدوس)
ئــەجرامــی علــوی و ســوفلی هــەموویــان
مەعلــوم جــەمــادن بــێحــیس و بــێ گیــان
لــەبــۆ خزمــەتــی نــەبــات و حــەیــوان
دایــم خــەریکــن ئــەجــرام هــەموویــان
فــەرزەن گــەر جــەمــاد تــەرەقــی بکــات
شــەئنــی بــە روتبــەی نــەبــادات ئــەگــات
ئــەممــا گــەر تــەرفیــع بکــا نــەباتــات
پایــەی ئــەگاتــە شــەئنــی حــەیوانــات
کــەوابــوو ئــەجــرام چونکــە بــێدەرکــن
لــە قــەصدی بالــذات بــۆ خــودا تــەرکــن

غـەرەز لـەم علـوی و لـەم سـوفلی‌یانـە
لـەبـەر خزمـەتـی سـەوزی و حـەیوانـە
دیسـان ئـەبیـنن جینسـی نـەباتـات
نەرۆحی هـەیـە نـە هـیچ حـیس ئـەکـات
ایجـادی لـەبـەر قـووتی حـەیوانـە
یـا لـەبـۆ دەوای دەردی ئـەوانـە
کـەوابـوو ئـەویـش مقصـودی بالـذات
نـەبـوو بـۆ خـودای زەوی و سـەمـاوات
حەیـوانیش هـەمـوو بـەغـەیـری ئینسـان
لـە قـەصدی بالـذات خـاریجن دیسـان
چوون هەرچـەنـد ئینسـان حیسـی تێـدایە
بـەڵام لـە (حسّـی حـسّ)بـێ ئاگایـە
دەستی بەشـەریـش بـە گشـتی ئـەگـات
ئـەنـواع تسـەروف لـەوانـا ئـەکـات
کەوابوو مـەقسـوود لـەم گشـت ئێحسـانە
لـەبـەر خـاتری نـەوعـی ئینسـانە
سـەبـەبـی خـەلقـی ئینسـانیش یـەقـین
عیرفانـە بـە زات رب‌العـالمین
حـەدیسـی قودسـی(خلقـت‌الخلـقَ
لکـی اعـرف)مـەعلوومـە حـەقـە

چون ئەگەر لەبەر خەوو خواردن بێ
تا بەینێ ژین و دوایی مردن بێ
چ فەرقی ئیتر لە گەڵ حەیوانە
فائیدەی چی بوو ئەم خزمەتانە
هەور و با و فەلەک مانگ و ڕۆژ تەواو
خەریک بن تا تۆ ژینت دێتە ناو
تۆش هەر بۆ ئەوە بخۆی و بمری
کەوابوو داری دڕکی بێبەری
مادام بێکەڵک و موزڕڕ و زڕی
لایەقی لوقمەی بڵێسە و گڕی
بە فەرموودەی خوا مەوجوودات برا
خەلقی هیچکامی بە گاڵتە نەکرا
(وما خلقت الجن و الإنس)
تەفسیری لەلای زانا بپرسە
لای ئەهلی قوورئان(ليعبدون)
تەفسیر کراوە بە(يعرفون)
ڕێی مەعریفەتیش تەرکی هەوایە
حوسنی عیبادەت وەرع و تەقوایە
دروستی نەکرد ئەجیننە و ئینسی
ئیللا بۆ ناسین زاتی ئەقدەسی

که وابوو مەقسود لە خەلقی ئینسان
بۆ مەعریفەتە بە زاتی یەزدان
خۆ مەعارفیش بەحرێکی وایە
ساحلی نییە و ئینتهای نایە
ئەمما دەرەجات لەوا بۆ ئینسان
هەیە بە گوێرەی زیادی و نوقسان
ئەنبیا و زومرەی ئەولیا هەر یەک
تەشریف کراون بە مەرتەبەیەک
هەرکامێ ئەگری لەو بوزورگانە
نەهەنگی قەعری بەحری عیرفانە
هەریەک بە قەدەر مەعریفەتی خۆی
ئەسراری قودسی مونکەشیفە بۆی
گەورەییش لە ناو ئەو ئەشرافانە
بە پێی ویسعەتی عیلم و عیرفانە
مەقسودی ئەسڵیش لە گشت ئەشیایە
ئەعلاتریانە بە ڕوتبە و پایە
هەروەک لە سەدا گشت ئەعدادی پەست
هەیە وەکوو سی، پەنجا، نەوەد، شەست
ئینجا بە علم الیقین بزانە
ئەرفەعی هەرچی ڕوتبەی ئیحسانە

ئــەقســای دەرەجــات لــە مــەعاریفــا
عــەتــای فــەرمــووە خــوا بــە موســتەفــا
یــەعنــی موحــەممــەد ســید البشــر
شــاهی کــەونــەیــن و شــافعی مــەحشــەر
وا دەرکەوت تــەنهــا هــەر مــەعــاریف بــوو
کە قەسدی بالــذ ات لــەوا صــاریــف بــوو
بــالتبع لــە بــۆ ئــەجــرام و حــەیــوان
قــەســد و ئیــرادە صــادر بــوو بۆیــان
ئیتــر کــە جــەمــاد لــە بــەر نــەبــات بــێ
نــەباتــات خۆشــی بــۆ حــەیوانــات بــێ
خــەلقــی ئــەوانیش لــە بــەر ئینســان بــێ
ئینسانیش لــە بــەر کــەســبی عیرفــان بــێ
فــەردی کاملــیش لــە ئــەهلــی عیرفــان
رســول الله بــێ بــێشــوبهە و گومــان
دیــارە لــە بــەر ئــەو حــەزرەتــی مــەننــان
هێــنایە وجــود ئــــەرز و ئاســــمان
ســەحیحــە بــێ شــک خیتــابی (لــولاک
لـــولاک لمـــا خلقـــت الافـــلاک)

تەقسیمی موجود بە مەحسوس و غەیرە

وە ئەدیللە لە سەر وجودی کائیناتی غەیرە مەحسوسە

ئــەنــواعی زۆرە مــەخلــوقی خــودا
زاتەن و وەسـفەن گشـت لـە یـەک جـودا
هــەر شــکڵ و ڕەنگــی ئینســان بیــەوێ
لـە خـەزنـەی کـەونـا دەسـتی ئـەکـەوێ
قیسـمێ لـە مـەوجـود ئـەونـە لـەتیفـە
قــووەی حــس لــە بــۆ دەرکــی زەعیفــە
وەک مــەلائیکــە و ئــەرواح و جننــی
یاحاڵــی قــەبــر کــەنایــان بینــی
بــەعزێــکیش پــڕی جســمی وەهایــە
حــەواس لــە دەرکــی بــەشــی تێــدایە
جۆرێــکیش لـە گـەڵ هـەر دوو شـەریکـە
بــەڵام بــە لایــەک تــەواو نزیکــە
لتافــەتــی ئـاو هـەرچـەنـد مـەشـهوورە
لــە قیســمی لــەتیــف ئیشــتاکوو دوورە
تــەواو نزیکتــر بــە لــەتیــف وەک(بــا)
کـە جـار جـار حوشــتر بــە بـارۆ ئـەبـا
دەمدەمــیش ئـارام بــێ ســروە و دەنگـە
چـاویش ئـەکـەیتـۆ بـێ شـکڵ و ڕەنگـە

ڕەنگــه بپرســی لــەو فیرقــه کــەوا
بــه جــنن و مــەلــەک نیانــه بــڕوا
بلێی ڕاست ئـەکـەن ئـەڵێـن هـەیـە(بـا)
جوابــت بــدەنــۆ بــه نــەفــی و ئیبــا
ئــایینی وایــه هــەرچــێ نــەبیــنن
ئیمــان بــه بــوونی ئیتــر نــەیــەنــن
دوێ کەس نەی ئـەدی وجـوودی میکـرۆب
وا ئێســته دەرکــەوت بــه میکرۆســکۆب
(تەنویمیش)لـه بـۆ مـاددی ئیسـبات کـرد
که بەشـەر تـەنهـا هـەر بـەشـەرەی مـرد
وەیـا لـه خـەویـا کـەسـێ ئـەخـەوێ
لـه خـەویـا ئـەڕوا پێـی هـەڵ ئـەکـەوێ
هەڵ ئـەسـێ ئـەڵـێ ئێسـتا کـه خـەوتـم
وامزانــی لــه ســەر بانێــکۆ کــەوتــم
یاخۆ لـه خـەومـا لـه سـەیـری بـاغ بـووم
مەسروور و خۆشحاڵ خـاوەن دەمـاغ بـووم
ئــەو کــەســەش کــەوا لای‌دانیشــتوه
ئــەبیــنێ کــه ئــەم شــەخســه نووســتوه
هــەر وەکــوو مــردوو بــێ‌دەنــگ و باســه
حــەرەکــەی نــەبــوو غــەیــری هــەناســه

بــڕوای بــەم هــەیــە و مــونکیرە بــەوە
نــازانێ مــردن کــە بــرای خــەوە
جــەواهێــر بــێحــەد لــە کــەنــزی کــەونــا
مەوجوودە و بــێبــەش لــە شــکڵ و لــەونــا
کــێ ئــەیــوت هــەوا تــەئسـیری تیایــە
کــە هــەوا خۆشــی لــە بینــین نایــە
کــەوا بــوو ئیتــر ئینکــار بــێســوودە
زۆر شــت نــابینرێ کــەچــی مــەوجــوودە
عــەلاوە زۆر کــەس لــە کــاتی وەفــات
لــە پــڕ ســروور و خۆشــی بــۆ ئــەهــات
ئــەی وت وا چــرای کــەرەم هــەڵــکرا
جێی خۆم لــە بــەهــەشــت پــێنیشــان درا
نــە خۆشــێ وتــی مــوژدەم درایــە
دووســـبەی جێــگەت ئـــەو دنیایــە
ئــەم بــەشــارەتــەی زۆر لــەلا خــۆش بــوو
هــەر بــەو میعــادەش لــە دنیــا دەرچــوو
یــا لــە مــردندا شــەخســی وەهــا بــوو
ئــەیــوت(علیــک الســلام) بفــەرمــوو
ئالـــەم نــەوعانــە زۆر واقیــع بــووە
کــە وەختێ فــەوتــی بــەیــان کــردووە

دەفعەیە شەخسێ لە نەخۆشیدا
شەو بوو لە عەینی هۆش و خۆشیدا
مەجلسی دەوری کردنە دەرەوە
ئەیوت با میوان بێنە بەرەوە
پاشتر عەینی شەو بانگ کرانەوە
بە ئیلحاحی زۆر بۆی گێڕانەوە
وتی ئەوانە تەشریفیان هاورد
لە ئەهلی عیسیان نەفرەتیان ئەکرد
دوای ئێوە هاتن منیش بێ‌پرسین
ئەوانم یەک یەک هەموو ئەناسین
وتیان ماڵی تۆ ئەونەی نەماوە
سبەی خۆر بدا لە کەژ تەواوە
لەگەڵ تەواو بوو لێرە کۆچ ئەکەی
بە قەسری باغی بەهەشتت ئەگەی
شەو تا بەیانی تا کاتی هەتاو
ئەی پرسی لە بۆ سەعات ناو بە ناو
هەتاو کە وەختێ دای لە شاخ و گرد
شەهادەی هێنا و خواحافیزی کرد
جارێ چەن کەسێ بۆ سەفەر ئەچوون
بۆ خەوتن شەوێ تووش چۆڵیە بوون

یەکێکیان هەستا لە عەینی شەودا
وتی هەر ئێستە بینیم لە خەودا
لە پڕ گرمەیە هاتو دوای ئەوە
کەوتمە ناو باغێ خۆش ئەوزاعەوە
نەهر و ئاوێ خۆش تالاری عالی
جێگەیە وابوو نەبوو ئەمسالی
لەوا بوو کە خەو بەیانکا بۆیان
لە پڕ بەر شلیک دران هەموویان
ئەو جەماعەتە هەر مەبەلەغێ بوون
بە سەلامەتی هەموویان دەرچوون
ئەو شەخسە ئیشتا گەرمەی قسەی بوو
گوللەیە لێیدا و زوو ڕۆحی دەرچوو
دیسان عادەتی ملووک وەهایە
کەم کەس لە ئەسرار ئەوان ئاگایە
مەگەر هەر دەسەی وزەرا و ئەعیان
ڕێیان بێ جار جار بچن بۆلایان
بۆ باقی مەمنووع لەگەڵ ئەویشا
هەر عونسورێکن بێنەوا و پاشا
ئەی تۆ تەماتە بەم قوسورەوە
بەم جەهل و خەتا و گشت غورورەوە

بزانــی ئــەســرار خودایــە کــەوا
موحتــاجی ئــەون شــاه و بــێنــەوا
یــا لــەبــۆ مــن، تــۆ، بێنێــتە وجــوود
پایــەی حــوزور و مــەقــامی مــەشــهوود
شــەرەفــی حــوزور زانینــی ئــەســرار
خاسســی خــەواســە و ئــەولیــای کیبــار
میســلی فریشــتە و ئــەحوالــی قوبــوور
یــا لــە مــەغیبــات ســائیری ئومــوور
لــە قیســمی ئــەســرار ئــەدەسـی شــاهین
لــە مــەخسووســاتی عیلمــی ئیلاهــین
وەلاکــین بــەعــزێ عیبــادی کیــڕام
تــابعی ئــەخــلاق ســیدالانام
بــە عیلمــی(لــدن)لــە لای خــداوە
بــەعــزێ ئــەســراریان بــۆ دەرخــراوە
لازمــە لــەســەر شــەخســی موسولــمان
ئیمــان بــە هــەمــوو ئایــەتــی قوورئــان
ئــەبــێ بــاوەڕمــان بــبێ مــەلائیــک
هــەن بــێ نێــر و مــێ بــێ بــاب و دایــک
بــێ خــەو و خــواردن ئــەژیــن و ئــەمــرن
هــەمــوو لایــعصــو ن مــوتیعی ئــەمــرن

بـەعـزێ بـە تاعـەت ڕوخسـەت دراوە
قیسـمێ ئوموریـان تـەفـویز کـراوە

بەیانی هۆی کەهاڵی لە بەجێ هێنانی فەرمانی خوا

بە سروەی سەبـای فکـری حـەقـق بـۆ دڵ
غونچەی مەعریفەت ئـەپشـکوێ بـە گـوڵ
بەڵام بە سـەبـەب عیشـقی ئـەم نـەفسـە
بـۆ جیفـەی دنیـا لـەو خێـرە حـەبسـە
چونکـە مـەشـهوورە دڵ هـەر دڵێـکە
مـەربـوتی ڕوشـتەی عیشـقی گوڵێـکە
سـایری ئـەشـیای لـەلا مـەعدومـە
خـۆی لـە خـۆی فـانی بـە کـوردی گومـە
وا بـەو داوەوە هـەتـاکوو ئـەمـرێ
کـە مـردیش خـاوەن دڵ لێـی نـابوورێ
هـەیـە عاشـقێ سـکەی دینـارە
بـۆ کۆکردنـەوەی دڵ بریـنـدارە
مـەحبـووبی بـەعـزێ حـەیـوان دارییـە
بـۆ بزنـە شـەلـێ دەردی کارییـە
بـەعـزێ تـالبی شـەئـن و عیـززەتـە
تـا مـاوە بـەشـی داخ و زیللـەتـە

بـــەعـــزێ راغبـــی هێســـتر و كـــەرە
قســـمی (مـــروج) فیعلـــی مونكـــەرە
تـــاقمێ عیشـــقی وا لـــەگـــەڵ پیشـــە
هەركەس مەجنـوونی لـەیلـی یـەک ئیشـە
دڵ كــە لــە حــوببی ئــەمانــە پــڕ بــێ
ئــەبــێ لــە بــەری مــەعریفــەت زڕ بــێ
چونكــە جامێــكت كــە پــڕ كــرد لــە دۆ
جێــــی شــــتیتــری تێــــدا نابێــــتۆ
لـــە لای ئـــەوانـــە ئـــەهلـــی عیرفـــانن
هـــۆی بـــێ فـــەرمـــانی ئـــادەمـــی دوانـــن
سەبەبی هەردووش هـەنـد بـێ فـەڕی‌یـە
سـەبـەبـی گـەورەی ئـاخر شـەڕی‌یـە
یـــەكێـــكیان شـــكە بـــە بـــوونی میعـــاد
(نعـــوذ منـــه بـــرب العبـــاد)
یـــەكـــێ تریشـــیان عـــەلاقـــەی قـــەوی
بـــە مـــاڵ و جـــاە و ئـــەمـــری دنیـــەوی
وەكـــوو ئـــەوانـــە كـــە ناومـــان بـــردن
بـــۆ مســـاڵ باســـی بـــەعزێـــكمان كـــردن
دەوا بـــۆ هـــەردوو تـــەرتیـــب دراوە
بۆیـــان لـــە شوشـــەی میســـال كـــراوە

بەیانی دەوای نەخۆشی تەڕدید

(اعاذنا الله منه بفضله و رحمته) آمین

بـۆ ئـەوەی کـەوا خـەسـتەی تـەردیـدە
لـــە دڵـــیا کـــزە نـــووری عـــەقیـــدە
ئابـــەم میســـاله بـــا عیبـــرەت بگـــرێ
نـــەوا کوتوپـــڕ بـــەو دەردە بمـــرێ
شـــەخسێـکی برســی چـووەوە بــۆ مــاڵ
کەسی تیـا نـەبـوو غـەیـری یـەک منـداڵ
بینــی کــە یــەک زەرف پــڕ لــە تــەعامــە
تــەعــامی زەریــف خــۆش بــۆن و تامــە
ئیشتیهای نەفسـی غـەڵـەبـەی لـێ کـرد
چـووە پێشــەوە دەســتی لــەبــۆ بــرد
لـە پـڕ ئـەو تفڵـە بـانگی کـرد مـەخـۆ
خـــواردنی ئـــەوە زەرەرە بـــۆ تـــۆ
وتـی بـۆ وتـی ئێسـتە کـە یـەک مـار
هــات ســەری تێــنا پــڕی کــرد لــە ژار
جاقـەت وەهمـی کـەس بـۆ ئـەوە ئـەڕوا
ئـەو شـەخسـە ئیتـر لـەو نانـە بخـوا
نەفس حەبسی ئـەکا بـەو برسێـەتـیـیـە
ئـەڵـێ لـەم چێشـتە چـەشـتن شێتـیـیـە

هەر چەند کە قسەی ناموعتەبەرە
بەڵام بۆ ژینم جێگەی خەتەرە
درۆکا زەرەر هەر نەخواردنمە
ئەگەر ڕاستیشکا ترسی مردنمە
ئەی خۆ یەکسەد و بیست و چوار هەزار
پێغەمبەر هەموو ڕاست قسەو گوفتار
کە بۆ دوژمنیان مەعلووم بوو ئەمە
مەدحی ئەخلاقیان تا بکەی کەمە
لە مەعریفەتا بەحرێ بوون بێ پەی
لە کەماڵاتا کەس پێیان نەگەی
هەموو فەرموویان خودای تەعالا
موحاسەبەی خەلق ئەکا لەمەولا
شک نیە کە دێت ساعەتی دەستور
بە وەعدەی(اذا نفخ فی الصور)
ناقورکە سەدای ئیحیا هەڵبێنێ
مردوو لە قەبرا ڕائەپەڕێنێ
جاهەرکەس وەفقی دەستووراتی ئەو
نەجووڵابێتۆ بە ڕۆژ و بە شەو
یا بە قانوونی ئەو ناڕازی بێ
لە ئیشی خۆیا هەر خۆی قازی بێ

لە ناو ئەو جەمعا ڕوویان ڕەش ئەکا
عەزابی سەختیان بۆ بەش بەش ئەکا
پەنا بە لوتفت ئەگرم ئیلاهی
لە هەوڵی حەشر و لە ڕوسیاهی
تەسلیمیان ئەکەن بە زەبانی یە
کە هیچ وەک ئەوان غەزەب ناک نی‌یە
لە قەهر و غەزەب دروست کراون
بۆ عەزابی سەخت تەرتیب دراون
یەک زەڕڕە ڕەحمیان نەچووە بە لادا
خودا بە ڕەحمەت لەوانمان لادا
ڕوو گرژ و عەبوس هەموو ڕق ئەستوور
هەیکەڵ و قەوی و لە تەرەححوم دوور
مەءمووری عیقاب ئەزیەت و ئێشن
ناوچاویان ئەگرن ڕایان ئەکێشن
تەسلیمیان ئەکەن بە دەستی مالک
ڕەئیسی تەعزیب تەبەقەی هالک
ئەویشی ئەیان‌دا بە دەست مەءموورۆ
بە قەهر و بۆیان نەچن لە دوورۆ
ئەیان خەنە ناو قەعری جەهەننەم
حەبس‌خانەی پڕ لە ئێش و ئەلەم

کە تـێیـان ئـەخـەن دەسـتە بـە دەسـتە

نـەعـرەتـەپێـکۆ، ئـەکـا بلێسـتە

ئـاگر لـە داخـی ئـەشـقیای بـێ فـەیـز

تَکَـــادُ تَمَیَّـــزُ مِـــنَ الْغَـــیْظِ[١]

مـەءمـووری دۆزەخ جـەسـوور و قـایم

عـەزابیـان لـەسـەر زیـاد ئـەکـەن دایـم

ئـەوانـیش هـەمـوو(کریـە المنظـر)

بـێڕەحـم و بـەسـام نیهایـەت بـەدەر

وایـان وەسـف ئـەکـا(خـالق العبـاد)

(ملائکـــــة غـــــلاظ شـــــداد)

حالـــی ئـــەمانـــە ئـــەبـــەد وەهایـــە

ئـەبـەدیـش مـەعنـای (بـلا نهایـە)

مـەسـەلـەن بـەینـی زەوی و ئاسـمان

پڕ کـەی لـە هـەرزەن یـا لـە داڕووجـان

تـەیرێـکیش بـێ هـەر بـە هـەزار ساڵ

یـەک دەنکـی بخـوا بـە فـەرزی مـەحـاڵ

عاقیبـــەت هـــەمـــوو ئـــەبڕێـــتەوە

ئـەبـەد هـەر وەک خـۆی ئـەمێنێـتەوە

---

١ - الملك/٨

جـا بـه قـەد قسـەی منالـێ تـەنیـا
بائـەڕت نیـه بـەو گشـت ئـەنبیـا
دەبـا دەسـت بـەردار لـه خراپـه بـی
نـەبـا دووچـاری ئـەو عـەزابـه بـی

شەرحی نەخۆشی:نەخۆشی دووهەم

بـۆ ئـەوەش ئـەڵـێ مـن خـاوەن بـڕوام
عـەقیـدەم هـەیـه بـه هـەمـوو ئـەحکـام
ئـەممـا عـەلاقـەم بـه تاعـەت کـەمـه
پـەیـوەنـدم لـه گـەڵ دنیـا مـەحکـەمـه
پـەرداخـی میسـاڵ حـازر کـراوە
شـەربـەتـی شـیفای بـۆ تێـکراوە
بـەڵام واچاکـه پێـش ئـەوە کـەوا
پارێـز بکـات و دەواکـەی بخـوا
ئـەبـێ بـزانێ ئـەو نـەخۆشـییە
کـه ئـەو هـەیـەتـی خـەتـەری چییـه
ئـەوانـه کـه وا بـەیانمـان کـردن
بـۆ میسـاڵ نـاوی هـەندێـکمان بـردن
هـەر یـەکێ ڕاوچـی عیشـقی کـەسێـکه
داوی عـەلاقـەی قـاچ و دەسێـکه

وتمـان لـە هـەرچـێ زەرفـێ پـڕ بكـرێ
مـــەحاڵـــە ئیتـــر شـــتیتـــر بگـــرێ
خـــۆ واجبیشـــە لـــەو وەختـــەدا گیـــان
دەرئـــەچـــێ دڵـــمان پـــڕبێ لـــە ئیمـــان
ڕەزا بـــە قـــەزای خـــودای بێـــچوون بـــین
نەک لە غەمی ژیین لە دەس دەرچـوو بـین
گـەر دڵ لـەو وەختـا لـە ڕۆح جیائـەبێـتۆ
لـــە خـــواوە بـــۆ لای دنیـــا لاكـــاتۆ
(اعاذنـــاالله)ســـەر بـــەرەو خـــوارە
نزیـک لـە تـەردی خـودای جـەبـارە
بـــەڵام ئـــەوانـــە كـــە بـــەختیـــارن
بـۆ ئیتاعـەی حـەق فـەرمـان بـەردارن
لـــێیـــان مـــەعلوومـــە لیـــرە میـــوانن
حـــەقـــی میـــوانی زەریـــف ئـــەزانـــن
ئـەزانـن ئـەگـەر هـەركـەسێ تـاوێ
لـە جـێیـە بـوو بـە میـوانی پیـاوێ
ماڵـی خانـەخـوێ بـا تـەواو خـۆش بـێ
پوخت و ڕازاوە و پڕ عـەیـش و نـۆش بـێ
چـۆن لێـی یـەقینـە هـەرچـەنـد دانیشـێ
بـۆ ڕۆیـین ئـەبـی زەحمـەت بكێشـێ

ئیتر عەلاقەی لەگەڵ ئەو ماڵە
بەلاوە شێتی و فکری بەتاڵە
کە ماڵەکەشی بۆ بەجێ بێڵێ
حەوشەکەی هەموو بە شوکر ئەکێڵێ
چاک ئەم دەرسەیان ڕەوان کردوە
نمرەی نەجاحیان تەواو بردوە
باش ئەدوورن لە بەر گڵۆپی بڕوا
بە دەرزیی عەمەڵ لیباسی تەقوا
وەفقی دەستووری خودای(ذوالمنن)
تەقالا ئەدەن بە ڕۆح و بەدەن
کەسبی موحیببەت خودایان ئەکەن
تا بە سەربەرزی بچنەوە وەتەن
ئەوانە بێ شک هەمیشە دڵیان
کەیلە لە حوببی مەعبوودی خۆیان
لە(وَلَوْ تَرَى إِذِ الْمُجْرِمُون
نَاكِسُو رُءُوسِهِمْ) بەدەر بون
موجریم مەعلوومە سەردانەواوە
وا لە ژێر باری قورسی خەتاوە
دڵ وەکوو زەرفە تا ڕووی لە خوا بێ
پڕە و نارژێ و سەرەوژێر نابێ

دنیا چوون دەنی و فانی و بێ خێره
دڵی ڕووی لەو بێ سەر بەرەوژێره
بۆیە وا موجریم بە نەسسی کتاب
سەردانەواوه لە ڕۆژی حساب
موجریمە[١] ئەوه کاتی ڕۆح دەرچوون
دڵ موبتەلابێ بە غەیری بێچوون
کەوابوو هەر کەس بە چ شتێکەوه
پەیوەندی ببێ و بژین پێکەوه
خەویش ببینێ لەگەڵ ئەوایە
حەدیسە مردن بۆ خەو برایە
گەر خوا نەخواستە هەرکەسێ وابێ
مەحەبەتی هەر لەگەڵ دونیا بێ
ئیرتبات لەگەڵ خودای خۆی ببڕێ
بە کوللی پەردەی مەعسییەت بدڕێ
زەحمەتە کاتێ ڕۆح تەسلیم ئەکات
گەوهەری لالای سەعادەت ببات
بەڵکوو بە دەردی خواری دووچاره
کە ڕووی لە خواره سەر بە رەوخواره

---

[١] – وادیاره (جورمە) بی باشتره.

ڕاسـتە فـەرمـوودەی خـوای ذوالمـنن
مـاڵ و منالـتان بـۆ ئێـوە فیتنـەن
خـودا بـە حـەققـی عیـززەتـی شـاهیت
بـە خـەزنـەی ڕەحمـی لاموتـەناهیـت
بە ئیسمی ئەعزەم بە ئـەسـمای حوسـنات
بـە سـیفاتی زات پـاکی بـێهـەمتـات
بـە جـاهی سـیرڕی سـینەی موسـتەفـا
بـە ئـەنـواری دڵ ئـەربـابی سـەفـا
لـە دەمـی نـەزع و دەرچـوونی گیـانم
نـەکوژێـتەوە چـرای ئیمـانم
بـە ئیمـانی پـڕ مـەحـەبـەتـەوە
بـە شـەوقـی وەسڵـی لـەقـای خۆتـەوە
بە لوتف و ڕەحمەت بـە سـەهـل و ئاسـان
جیـا بکـەیتـەوە لـە بـەدەنمـا گیـان
بە مەحزی فەزیلـەت لـە ڕۆژی مـەحشـەر
حیفزم‌کە لە گشـت هـەوڵ و وەیـل و شـەڕ
بمخـەرە ئـەهلـی سـەعـادەت
وهـب لـی الحسـنی معالزیـادة

دەرمانی نەخۆشی– نەخۆشی دووهەم

وا زەریــف زانیــت ئابــەم بــەیانــە
دەردت چ خــەتــەر چــەنــدە گرانــە
لــە پیالــەی تــەمسـیل ئینجـا دەرمانـت
نۆشــی عیبــرەت کــە بــۆ شـفای گیانـت
پیاوێــکی زانــا عــاقڵ و ئــەدیــب
نەخۆش کەوت هەڵسا چوو بــۆلای تــەبیــب
پــاش موعاینــە و تــەشخیســی دەردی
ڕووتــی کــرد دوکتــور پێــیوت بــە وردی
ئــەگــەر سیحەتــت ئــەوێ تــا دوو ســاڵ
ئــەبــێ نــەگــەڕێــی دانیشــی لــە مــاڵ
ئــاوی ســارد نــابێ لــە دەمــت کــەوێ
ئــەم مــوددە ئــەگــەر نــەجاتــت ئــەوێ
ڕۆژێ ســێ دەفعــەش ئــەم ئــاوە تاڵــە
ئــەبــێ بخۆیتــۆ تــا ئــەم دوو ساڵــە
زەحمــەتــە ئــەگــەر بــاوەڕ کــا قوســور
بکــا ئــەو مــوددە لــە عــەینــی دەســتور
بــێ شــک بۆئــەوە دە ساڵــێ نــەمرێ
دوو ســاڵ بــو سیحەت پارێــز ڕائــەگرێ

ئـەی تـۆ نـازانی چـی ئـەڵـێ قوورئـان
دەرحـەق بـە ئـەهلـی قوسـور و عیسـیان
چـەنـد دارای ئێـش و ئـەلـەم و دەردن
ئـەبـەد بـەو نـەوعـە هـەناسـە سـەردن
خـۆ تـێگـەیشـتی کـە ئـەبـەد کامـە
کـە چـەنـد بـە تـوول و ساحێـب دەوامـە
یـا ئـەهلـی تـەقـوا ئـەوانـیش گشـتی
خۆش‌نۆش و دڵخۆش دایـم بـەهـەشـتی
نـە بـەلا نـەتـرس نـە دەرد و میحنـەت
نە غەمی دەرچوون هەرگیـز لـە جـەنـنـەت
نـە قـەزای حاجـەت نـە چڵـم و بـەڵـغەم
نـە بـێ‌تاقـەتـی نـە پیـری نـە غـەم
ئـەنـواعی میـوە ئـەتعـەمـە و نیعمـەت
هـەر کـات بتـەوێـت حـازر بـێ‌زەحمـەت
هـەرسـەوزەبـاغێ سـازە مـەنـاخی
خۆشـە مـەنـزەرەی کۆشـک و ئـەوتـاغی[١]
لـە گـەڵ عـەیـالا بـە عـەیـش و سـروور
ئـەنۆشـن بـادەی شـراباً طهـور

---

[١] – اوتاغ: حوجره.

بــەعــزێ قوســوری لــە زیــو و لــە زەر
بــەعــزێ لــە دوڕڕ و لــؤلــؤ و گــەوهــەر
فــەڕشــی حــەریــر و ئــەترافــی گوڵــزار
جنـــات تجـــری تحتهاالانهـــار
خاکیشــی هــەمــوو میســک و عــەبیــره
ســەنعــەتــی خــودای گــەوره و قــەدیــره
هــەمــوو خۆشــحاڵ و دەم بــە پێــکەنــین
علـــی سُـــررٍ مُتقـــابلین
ئــەســنافی لیبــاس تــازه و فــاخره
ژنــانی لــەتیــف جــوان و بــاکره
تــەعریفیــان لــەمــە چــاکتر نــابینی
کامثـــال اللؤلـــؤ المکنـــونِ
فەزا خــۆش نــەسیم لــە عــەتــر و بۆیــان
هــەمــوو عاشــقن بــە مێــردی خۆیــان
خۆشــتر لــە هــەمــوو لــەززاتــی نــەعــیم
ســلام قـــولا مـــن رب الـــرحیم
عــەبدووڵــڵا کــوڕی ئیمــامی عــەبــاس
عــالمی ئــەســحاب عــالی و خودانــاس
فەرموویــە بــەهــەشــت جــێیــەکــی وایــە
تــەجــەممــولاتی لــە تــەعریــف نایــە

ئــەوەی کــە قوورئـــان نـــاوی بـــردوە
نیعمــەتــی یــەک یــەک بــەیــان کــردوە
وەک تــرێ و هــەنــار هــەرچــی تــر هــەیــە
غــەرەز بــۆ فــەهمــی عــەقڵــی ئێــمەیــە
وەرنــە ئــەوانــەی مێــوەی جــەننــەتــن
لــە گــەڵ هــی دنیــا زۆر بــێنســبەتــن
ئــەساســیاتی هـــەمــوو موکـــەممــەل
بــاغ و چــەمــاو و قــەســری موجــەللەل
چـــەم و چـــەن و چیـــای دڵـــگیرە
جۆی لــە شــەهــد و ئــاو شــەراب و شــیرە
خــالس لــە ڕەحمــەت دروســت کــراون
بــۆ زومــرەی ئــەحبــاب تــەرتیــب دراون
کــافر چــون دوژمــن خــودای ئــەقــدەســە
لەو جێ کەلــەبچــەی یــەءسـی لــە دەســە
بــەڵام چــون دنیــا فــەنــا مــەئالــە
جێــگەی دەرد و غــەم بــەڵاو مــەلالــە
لای خــودا ئــەونــە بــێئــەهــەمییــەتــە
کــافری تێــدا خــاوەن ســەروەتــە
هــەر وایــە چونکــە قــەولــی ڕەســووڵە
ئــەگــەر بــە قــەد یــەک باڵــە مێشــوولە

قـــەدری ببوایـــە دنیـــا لای خـــودا
بـــە کـــافر قـــومێ ئـــاوی نـــەئـــەدا
ئەممـا چـون بـەهـەشـت عـالی مـەقامـە
بـــەو خۆشیشـــەوە ساحێـــب دەوامـــە
یـــەعنـــی قـــودرەت و عیلمـــی ئیلاهـــی
کـــە نامـــەحـــدوودە و لاموتـــەنـــاهی
بـــە شـــیرین‌تـــرین شێـــوە لـــە ڕەحمـــەت
هێـــنایە وجـــوود ئـــەساســـی جـــەننـــەت
مەعلووم هـەر جێـگەی دۆسـتی خۆیـەتـی
کـــافر لـــە دۆزەخ ڕۆڵـــەڕۆیـــەتـــی
جـا کـە تـۆ بـڕوات هـەیـە بـەمانـە
تـەفـەککـور لـەمـە یـەکـەم دەرمانـە
پارێـزی دوو سـاڵ بـۆ دە سـاڵ حـەیـات
زۆرە یـا دە سـاڵ بـۆ ئـەبـەد لـەلات
یـا خۆشـی دە سـاڵ عـومرت مـەنـزوورە
یـا ئـەبـەد ئـەو گشـت بـاغ و قوسـوورە
ئێشـی نـەخۆشـیت لـە لا زیـاترە
یـا چـوونی نـاو ئـەو گـڕ و ئـاگرە
بـڕوا و بـێ‌بـاکی ئـا بـەم دەسـتوورە
کـەی لـە ڕەوشـتی ئـەهلـی شـوعوورە

تەمسیلی تەسخیری عەقڵ بۆ نەفس

دوو عالـەم هـەیـە هـەردووکـی حـەقـە
عالـەمـی ئـەمـر و عالـەمـی خـەلقـە
عالـەمـی خـەلـق بـە تـەدریجـی‌یـە
عالـەمـی ئـەمـر فـەوری و فـوجئی‌یـە
عالـەمـی خـەلـق وەک ئـەعـزای منداڵ
کە تـەکمیـل ئـەبـێ بـە یـەک نیـوە ساڵ
عالـەمـی ئـەمـر وەک ڕۆح کوتوپـڕ
ئـەچـێ بـە بـەریـا کـچ بـێ یـاکو کـوڕ
ڕۆح لـە لـەتیفـەی عالـەمـی ئـەمـرە
دوو مـەعنـا لـەم و عـەقـڵ و دڵ بگـرە
مـەحاڵـە بـۆ غـەیـر ئـەربـابی فتـوح
مونکـەشـف بـبێ حـەقیقـەتـی ڕۆح
موجـەڕڕەدێـکە عائیـد بـە خوایـە
موسـاحە و تـەقـدیر بـە سـەریـا نایـە
ئـەممـا مـەنبـەعـی رۆحـی حـەیـوانی
وا لـە نێـو تۆتـۆی قـەلبـی جیسـمانی
ئـەم بوخارێـکە بـێ‌غایـەت لـەتیـف
گـەیاندبێـتی گـەرمـی دڵ زەریـف

بــه هــۆی لێــدانی ڕەگــەکانــەوە
بــۆ بــەدەن دێــتە جــەرەیانــەوە
فــەیزانــی نــووری حــەواس و حــەیــات
وەک ژووری ڕوونــە لــە شــوعلەی چــرات
ڕۆح بــەم دوو مــەعنــا گــەلێــکیان فــەرقــە
چــون ئــەم لــە ڕیــزی عالــەمــی خــەلقــە
مــەقســوودی دوکتــور لــە ڕۆح ئــەمــەیــە
ئــەمــیش خــارجی باســی ئێــمەیــە
ئــەمــر لــەتیفــە و لای خــودا شــەریــف
وەلــیکن خــەلــق پــەس‌تــرە و کــەســیف
خــوا نســبەتــی خــەلــق وەلای خــاک ئــەدا
وەلــێ ئــەمــر لای زاتــی پــاک ئــەدا
بۆ جسم ئەفەرمــوی خــەلقم کــرد لــە گــڵ
(نفخــت فیــە مــن روحــی)بــۆ دڵ
جــا کــەســێ عــەقــڵ بدرێــتە دەســتی
تــا تــەکمیلــی کــا بــە خــوا پــەرەســتی
کــەچــی ئــەو ئــەمــرە کــەریمــە تــەسلیم
بکــا بــە نــەفســی ئــەممــارەی لــەئــیم
ئــەویــش بــە کــردەی زۆر نــامولایم
بیهێنێــتە خــول وەک غــولام دایــم

مەعلووم ئەحواڵی شەخسی وا سبەی
لەم میساڵەوە زەریف تێئەگەی
پادشایەکی مەهیب و جەسوور
بە سام و بە دەس قەدیر و غەیوور
هەر کوورێکی بوو زۆری خۆش ئەویست
جاه و جەلالی بێئەو نەدەویست
لە بۆ تەحسیلی عیلم و سیاسەت
بۆ وەرگرتنی عەقڵی ڕیاسەت
بۆ تەعلیماتی دەستوور و ئاداب
موعەللمێکی بۆکرد ئینتخاب
زۆر بە ئەمانەت کوڕەی دا دەستی
تا تەربیەی کا وەفقی پێویستی
خەڵاتی کرد و وەعدەشی دایە
هەر وەخت ئەم کوڕەی گەیاند بە پایە
جائیزەی باتێ و لە گەڵ ئەوەشا
بیکا بە یەکێ لە هاوسەری شا
شازادەی وەرگرت مەسروور و خۆشحاڵ
پێکەوە هەردوو چونەوە بۆ ماڵ
ئەو مانگانەش لە تەرەف شاوە
مەبلەغی زۆریان لە بۆ بڕاوە

موعـەللـیم لـە گـەڵ کـوورەی بـردەوە
بیـــری دوارۆژی هـــیچ نـــەکـــردەوە
ئەم کـوورە هـەشـت نـۆ دە سالـەی هێـنا
بـــاری زیللـــەت و بێـــگاری لـــێنـــا
لـە بـاتی هـەمـوو تـەربیـە و تـەعلـیم
شـەو و ڕۆژی بـۆ دانـا بـە تـەقسـیم
دەفعـەیـە ئـەی نـارد بـۆ ئیشـی بـازار
جـاری تـر بـۆ کـەژ لـە بـۆ کۆڵـەدار
سـاتێ نـاو مـاڵ و حـەوشـی ئـەماڵـی
دەمـێ لـەلـە بـوو لـە بـۆ منالـی
خولاسـە هـەتـا مـوددەتـی دە سـاڵ
ئەم کورەی ڕاگرت لە سـەر عـەینـی حـاڵ
لـە پـاش ئـەم مـوددە کـە حـەق وەهایـە
کـوورِ تـەخـەڕوج کـا و بگـا بـە پایـە
شـا بـە هیـواوە چـوو بـۆ سـەردانـی
لـە گـەڵ وزەرا و گـەلـی ئـەعیـانی
وەختـی شـەهریـار گـەیشـتە جێـگا
گـوللەی ئـەمـەلـی سـەیـدی نـەپێـکا
وەلی عەهـدی دی و نـەختێ بـۆی ڕوانـی
جـەمیعـی حـاڵ و ئـەوزاعـی زانـی

جـا ئـەبـێ قـەهـری ئـەم پادشـایە
چـۆن بـێ لـە دەرحـەق ئـەو بـێوەفایـە
خـۆم بـەم میسـالە چـاکم حاڵـییە
لـە گوڵـی وەفـا بـاغم خالییـە
ئیتـر سـا منـی لـە چاکـە بـەری
کـە کـردەم دوایـینایـە زەرەری
بـاوەڕم وایـە تـۆ موقتـەدیـری
بـە مـەغفـرەت و بـە چـارە سـەری
عیلاجم لـە چـەنـگ نـەفـس و لـە گونـاه
عـەفـووم بفـەرمـوو یـا مـن هـواللە
لـە سـەر ئـەسـبابی ڕەزات بـە دەوام
تـۆفیقم بـدە یـا رب الانـام
لە سـاحەی ڕەحمـەت قـەت دەرم مـەکـە
مـەهتـووکی دنیـا و مـەحشـەرم مـەکـە
مـەءیوسـم لـە خـۆو لـە کـردەوەی خـۆم
تـەنها بـە هیـوای عـەفـو و لـوتفی تـۆم

بەشەر نوستوە مرد بەخەبەر دێ

ايحب احدكم ان يأكل لحم أخيه ميتا فكرهتموه

تــــۆ وابزانـــــە لـــــە زەمـــــانی زوو
سولـــتانێ کـــوورێ تاقانـــەی هـــەبـــوو
کوورێـــکی نـــەجیـــب جـــوان و بـــا جـــەمـــالْ
فامییـــە و زەریـــف تـــەمـــەن هـــەژدە ســـالْ
وارێـــکەوت جـــارێ ڕۆیشـــت بـــۆ ســـەفـــەر
دیبـــووی لـــە(ڕۆمـــا)کچێـــکی قـــەیســـەر
لـــە گـــەڵ بینینـــی بـــە یـــەکـــەم نـــەزەر
عەشقی ئەو کچـەی بـێحـەد چووە سـەر
هاتـــەوە وەختـــی زۆر بـــە ســـەر نـــەبـــرد
حالـــی خـــۆی لـــە بـــۆ بـــاوکی بـــەیـــان کـــرد
قەیسەریـــش پرســـی کـــرد بـــە کچـــەکـــەی
ئەگەر بـــەو کـــوورەت بـــدەم حـــەزئـــەکـــەی
جـــوابی دایـــــەوە کـــــە پێـــــی ڕەزایـــــە
ئـــەمجـــارە ئـــەویـــش کچـــەکـــەی دایـــە
وەخـــتێ کـــــە ئیشـــــی گشـــــت بڕایـــــەوە
بـــــاوکی کچـــــەکـــــەی بـــــۆ گوێـــــزایەوە
کـــوڕەکـــــە شـــــەوێ شـــــەرابـــــی نۆشـــــی
قەسدی کرد بۆ لای کـــچ بـــە ســـەرخۆشـــی

تــا بــەیــنێ ڕۆیــی دی ڕووناکییــە
ڕووی تــێکــرد گوایــا هــۆدەی بووکییــە
چــووە ژوورەوە و ســەیــری کــرد یــەکێــک
لێــی ڕاکشــاوە لــە ســەر دۆشــەکێــک
کوڕیش بە خەیاڵ مەستی و ســەرخۆشــی
دەســتی لــە مــل کــرد بــە خۆیــو گۆشــی
دەمــی لــە دەم نــا لێــوی هــەڵــمژی
تونــد دەســتی ئاڵانــد بــە زوڵــف و قــژی
بــەم فکــرە کــە ئــەم عــارەق و ئــاوە
وا بــە ڕووی بــووک و عــەتــر و گــوڵاوە
تــا تلــوعی کــرد هــەر بــەو خــەیاڵــە
ئــەو کــووڕە مــاوە لــە ســەر ئــەو حاڵــە
کــە تلــووعی کــرد هۆشــی هاتــەوە
خــوا لــە هــیچ کــەس وا رۆژ نــەکاتــەوە
بینــی کــە ئــەم جــێ و ئائــەم عروســە
مردوی کە نــەشــتەی خــەیلێ مــەجوســە
خــۆی دی ســەراپــای گشــت هــەڵکشــاوە
لــە خوێــن و زوخ و لیــک و ڕشــاوە
ئــەو هــەڵــمژینە کــە پێــی گــوڵاو بــوو
گشــت ڕشــانەوەو لیــک و زوخــاو بــوو

دە بێ لە قیزا مەمرە لە تاوا
کە خۆت ببینی لە حاڵی ئاوا
دیسان لە عەینی ئەم حاڵە پەرتا
شاو دەستەی ئەعیان گشت بێن بە سەرتا
لە دنیاش هەرچی لە شەهەواتە
حەرام بێ و بیکەی وەک ئەوە واتە
غەیبەتت کردووە یا گوێت گرتووە بۆی
کە مردی گۆشتی مردووە ئەیخۆی
مەگەر بە تۆبە نەجات بێ لە دەس
شومی بەد خوویی و جەزای کردەی نەفس
یاربنا البر احسن الینا
وامح ذنبنا وتب علینا
وفرج عنا الکرب والزحمە
واتنا من لدنک رحمە

کە مردی حاڵی ئەبی خوا چاوی لە هەموو کردەوەیەکتەوە بووە بە یەقین

پادشایەکی عالی و زۆر بە دەس
تەقەڕروبی‌دا بە شەخسێ بێ کەس
وەهایە سەرسەخت لە ڕوتبەی پەستی
ئومووری ماڵی خستە ژێر دەستی

بێ ئیجازە و مەنع هەروەکوو مەحرەم
ئەچوو بۆ ئەرک و ئەهاتۆ حەرەم
موددەیەکی زۆر هەر وەها ماوە
تەقدیر وەرەقی لێ هەڵگێڕاوە
نەفسی تەفرەیدا لە بۆ غەش کردن
بۆ ماڵی سوڵتان بە تاڵان بردن
بێقوسوور دەستی دایە خەیانەت
شکانی قوفڵی قاپی ئەمانەت
دەستی کرد بە غەش لە حەرەم سەرا
لە گەڵ جاری‌یە و هەم کارەکەرا
بەینێ مایەوە لە سەر ئەم ئیشە
ڕۆژێ لە عەین الفصلی ئەم ئیشە
سەری هەڵبڕی سەیری کرد ناگا
شا لە کونێکۆ تەماشای ئەکا
لێشی مەعلووم بوو بۆیە تا ئیسە
بێدەنگ بووە لەم کردەوە پیسە
تا قەهری باشتر گڵپە بسێنێ
ناپاکی ئاوای پێ هەڵکزێنێ
ئاخر نەفەس هات هەموو بێدینێ
لە خزمەت خوادا خۆی ئەبینێ

یـاڕەببـی خـالس بـە مـەحـزی ڕەحمـەت
حیفزم کە لە گشت خـواری و فـەزێـحەت

میسالی سوتاندنی رۆحانی بە ئاگری جیابونەوە لە موتەعەللقاتی و محبوبانی

مـەسـەلـەن کـەسـێ ئیمپراتـور بـێ
خـاوەن بـارەگـا و قـەسـر و قوسـور بـێ
ئـەمینـی لـە ئاشـوب بـێدەرد و ئـەلـەم
بێ ترسی عـەزل و بـێحـەسرەت و غـەم
زۆر بـە عـەییاشـی لـە گـەڵ عـەیـالا
ڕابوێـری لـە گـەڵ مـاڵ و منـاڵا
غـەفلـەتـەن لـە پـڕ لـە هـەمـوو لاوە
ئـەونـە بـزانێ دەورەیـان داوە
فریـا نـەکـەوێ خـۆی کۆکاتـەوە
لـە پـڕ قائیـدێ قـاپی کاتـەوە
پـەلـی ببـەسـتی بیهێـنیتە دەر
بـە زیللـەت بـەرەو جـەیـش بیداتـە بـەر
مـەسـەنـەدی شـاهی و کـەنیـزەکـانی
قـەسـر و بـارەگـاو ئـەرک و ئـەیـوانی
هـەمـووی بـە جـارێ ئیسـتیلا بکـرێ
ببرێـتە ڕیـزێ کـەس قـەدری نـەگـرێ

لـە گـەڵ ئـەوەشـا بیکـەن بـە بـەردەس
شەخسێ بێشەءنـی بـێ ڕەحمـی ناکـەس
لــە بــەرچاویشـــی (منصِــب)ی شــاهی
تــاجی کــەیــانی و دەوڵــەت و جــاهی
بە جارێ هـەمـووی تـەسـەڕوف بکـرێ
دەسـتی تـەعـەددا بـۆ هـەمـووی ببـرێ
ئـەبـێ حـەسـرەت و داخـی چـەنـدە بـێ
دوێ شــەهریــار و ئـەمـڕو بـەنـدە بــێ
کــەمێــکیش کــەوا دڵــی بــە تــەنیـا
ماڵامــاڵ بکــا لــە حــوببی دنیــا
وەخــتێ مــرد حاڵــی وەک ئـەوە وایـە
دوێ شــابوو ئیمــڕۆ وا بێــنەوایــە
ژن و ماڵیشــی تــەســەڕوف بکــرێ
هــەر پڕزۆڵێـکی بـۆ لایـە ئـەبـرێ
ئـەممـا ئـەو کـەسـە دۆسـتی خودایـە
ئــازار لــە غـەمـی هـەر دوو دنیایـە
خــودا بــە حــەققــی اعظـم الأســمات
بـە ئـەسـمای حوسـنا و بـە سـفاتی زات
بـە حـەقیقـەتـی ئـەو مـەحـەبـەتـە
کــە لــە گــەڵ خیــر البشــردا هــەتــە

بە سەنای قوربی ئەو سەنا و حەمدە
لە حەشرا ئەیلێ لە کاتی سەجدە
بە گەرمی و سۆزی ئەو موناجاتە
کە لەبۆ بەرزی و عەفو و نەجاتە
بە ئیستجابەی ئەو شەفاعەتە
کە بەهای فەوزی بێبیزاعەتە
مەپرسە لەوە زۆرە یا کەمە
خۆشبە لە هەرچی گوناهێ هەمە
لە ژین و کاتی مردن و مەئال
پارێزگاریم کە لە دەرد و مەلال
حوببی دارینم لە دڵا دەرکە
بە شەوقی لیقات دڵ مونەووەرکە
بە سەعادەتی تامەی هەر دوولا
نائیلم بکە یا نعم المولی
مەخسوس بە فەزیلەت لە نەشئەی ئەولام
فردەوسی بەرین بکە بە مەءوام
پاڕانەوەم گشت لێ قەبووڵ فەرموو
بە کەرەمی خۆت یا من هو هو

بەیانی بێ کەڵکی پەشیمانی

تاقمێ هەڵسان ڕۆشتن بۆ سەفەر
چەند چۆڵ و سەخت و کەژیان گرتە بەر
شەوێکی هەور و زۆر تاریک و توون
ڕێیان هەڵەکرد بە غارێکا چون
بە کوێری ڕۆیین شەو تا بەیانی
هەموش ڕێگەیان بە دەشت ئەزانی
هیچ کەسیان فکریان بۆ ئەمە نەچوو
کە ئەوە ئەمان پیاهاتن کون بوو
پاش موددەیە زۆر حاڵی بوو لێیان
کە ئەمە کونە و مژ پەنی پێدان
دیسان تا مەغریب بە تەمای نەجات
ڕۆیین و کون هەر دووایی نەهات
پاش تەحقیق دەرکەوت وەک توولی وایە
پانیشی هەروا بێ ئینتهایە
هەندێ لەوانە جەواهیرناس بوون
سەرڕافی گەوهەر لەعل و ئەڵماس بوون
ئەوانە دەستیان ئەگێڕا لە خاک
بەردیان هەڵئەگرت ئەیان خستە چاک

لێیان مەعلووم بوو بە فەننی خۆیان
بەردی قیمەتی ڕژاوە بۆیان
کۆیان کردەوە لەو وردە بەردە
لیباسی بەریان بۆ کرد بە فەردە
باقی بە قاقای پێکەنینەوە
بە دەست بەتالی و هەڵپەڕینەوە
بە ئیستهزاوە ڕێیان گرتە بەر
ئەیان وت های دوڕڕ های لەعل و گەوهەر
ئەوانیش قەتعەن بەو ئیستهزایە
سەخڵەت نەبوون و گوێیان نەدایە
موختەسەر هاتن ڕوویان پێوەنا
تا لە کونێکۆ سەریان دەرهێنا
هاتنە دەرەوە لە ناوقەدی شاخ
شاخێ هەڵەت و سەخت و سەنگلاخ
بە سەد ترس و لەرز ئەم بەرد و ئەو بەرد
هەتا خەلاس بوون لە چنگ شاخ و هەرد
وەختێ هاتنەوە گەیشتنە جێگا
لە بیریان چووە زەحمەتی ڕێگا
کۆڵیان کردەوە دەستەی جەوهەرناس
هەموو گەوهەر بوو یاقوت و ئەڵماس

هەریەکێ بۆ خۆی بە عەینی مایە
بوو بە سوڵتان و گەیشت بە پایە
ئەوانی تریش بە گڕی حەسرەت
ئاگریان تێچوو سوتان یەک کەڕەت
تاریکی دنیاش کە بڕایەوە
(اشرقت الارض) شەوقی دایەوە
ئەمانەی ئیمڕۆ ئیستهزا ئەکەن
بە تاعەت سبەی بەو سزا ئەگەن
یا رەبب بەحەققی فەزلی عەزیمت
بە دەریای جوود و لوتفی عەمیمت
بە نەسیمی حوب سوبحی ئەم دینە
بۆخەندەی شەرحی گوڵغونچەی سینە
بولبولی دڵەی لە نەوا خەمۆش
بە نەشئەی باخێ بەختی بێنە جۆش

شیی کردنەوەی دنیا و مەئالی

عومری تەبیعی شەست و سێ ساڵە
تا پانزەی مەعلووم ئینسان منالە
بیست و چواریشی لە باقی شەوە
عالەمی غەفڵەت بێهۆشی و خەوە
دوازدەشی ئێش و دەرد و نەخۆشی
بێتاقەتی‌یە و غەم و پەرۆشی
باقیشی کە وا پاکە لە مانە
تێکەڵی لێڵی فکری ژیانە
ئانێکیش ئەمین نیە کە نەمرێ
یا دەردی مردن کتوپڕ نەگرێ
دنیایە ئەونە پڕ لە جەفا بێ
یارێکی وا بێ میهر و وەفا بێ
هەر کەسێ ئاشنا بەو جۆرە بگرێ
نیسبەتی عقڵی حەیفە لێبدرێ
ئەگەر ئەو شەستەش ببێ بە سەدساڵ
بێ کار و بێغەم مەسرور و خۆشحاڵ
مادام کە تاڵی فەنای لە پاشە
عاقڵ هەر ئەڵێ بێڕەبتی باشە

تامی ئەو قسە زۆر خۆشە لە لام
ئەم دونیا خەوە و عەیشی ئیحتلام
زانا کە وەختێ جیهانی ناسی
دەس لە عەلاقەی بڕی بە ڕاسی
چون زانیی کە جێی موسافرەتە
بۆ وەتەن موحتاج بە تیجارەتە
عومریش سەرمایەی هەر نەفەرێکە
نەفەسیش هەریەک وەک گەوهەرێکە
گەر قازانج بکا ئەم تیجارەتە
عەیشێکی یەکجار بێ‌نیهایەتە
وەگەر زەرەر کا شەقا و حیرمانە
پەنا بە لوتفی خودا لەمیانە
چون هەر نەفەسێ کە دێت و ئەڕوا
ئەتوانین لەفزێ تەواوکەین لەوا
ئەگەر زیکری بێ گەوهەرێ وایە
بۆ سبەی چاکتر لە گشت دنیایە
وەگەر ئەو نوتقە شەرعەن خرابە
پشکویەکە بۆ سبەی عەزابە
گەر موباحیش بێ بۆ ڕۆژی مەحشەر
وەک گلمۆتیکە بێ‌نەفع و زەرەر

فەرموویە حەزرەت ئەترافی جەننەت
دەورە دراوە بە جەهد و میحنەت
ئاگریش دیسان دەورە دراوە
بە شەهەوات و مەیل و هەواوە
جاهیلیش دەستی عەقلی کۆتایە
زەننی وەک وەهمی پەپولە وایە
کە وەختێ بە شەو چرا ئەبینێ
بە دەورەدانی خۆی ئەسوتێنێ
مەعلوومە کە ئەو خۆسوتاندنە
سەبەبی وەهمی غەڵەت بردنە
وەها ئەزانێ ئەو هۆدە تەنیا
تاریکە وەرنە هەتاوە دنیا
ئەڵێ ئەو گرە کونی دیوارە
ڕوناکی ڕۆژی لێوە دیارە
مەیلی بە گەشی فەزای هەتاوە
هەر خۆی لێ ئەدا و دێتەوە دواوە
هەموو کەرەتێ ئەڵێ دوبارە
نەمپێکا بەڵکو دەرچم ئەمجارە
ئەم بەسەزمانە هەروا بە عەبەس
خۆی بە دەستی خۆی ئەکا بە قەقنەس

ئینسـانیش هـەروا شـەوقـی ئـارەزوو
ئـەبیـنێ و پـەلامـاری ئـەدا زوو
کوێـرە دەرکـی ئـەو نـەفسـە چلێسـە
کـە دوایـی ئـەو گـڕە و بلێسـە
بۆیـە فـەرموویـە سـیدالانام
علیـه الـف آلاف السـلام
کـەمـەرم گرتـون بـۆ ئـەوە ئێـوە
نـەکـەونـە گـڕی پڕبلێسـەوە
کـەچـی ئێـوە هـەر پـەپوولـە ئاسـا
هـەڵئـەوەرنـە نـاو، ئـاگر لـە پـەسـا
زانـا ئـەمانـە تـەعـەققـول ئـەکـات
تا لـە پـڕ لـەلای تـەمـەسسـول ئـەکـات
بـە پیـرێژنـی فـەرتـوت و کـەوتـوو
بـێمیهـر و سـوبات قـەبـیح و بـەدخـوو
وەهـا لـە وەزعـی ڕقـی هـەڵئـەسـێ
فـەرمـووی تـەڵاقـی ئـەدا سـێ بـە سـێ
دڵ خاڵـی ئـەکـا لـە مـەحـەبـەتـی
دائـەنـێ کوڵـی غـەم و میحنـەتـی
هـەوێـی ئـاخیـرەت کـە لێـی تورابـوو
لـە بـەر حـوببی ئـەم مـەیلـی گۆڕابـوو

ئاشــــت ئـــەبێـــتەوە دێـــتەوە بـــۆلای
ئارایشـــت ئـــەدا ماڵـــێ لـــە مـــەولای
ئـــەممـــا تـــاقمێ عولـــوی هیممـــەتیـــان
قـــووەی پـــەروازی بـــازی غیـــرەتیـــان
ئـــەگاتـــە جێـــیە ســـەفینـــەی عوقـــول
لە مەوجـی حـەیـرەت دێـتە گێـژ و خـول
دنیـــا و ئـــاخیرەت ئـــەنێـــنە لاوە
ئەچن بە سـەر وەخـت عـەشـقی مـەولاوە
مـەشـهورن لـە نـاو ئـەهلـی ئـەم دنیـا
بـە ئـەهلـی عیرفـان یـا بـە ئـەولیـا

باسی ئەولیای کیرام

وەلـــی ســـاحبی ڕوتبـــەیـــە وایـــە
شـەهـەنشـای دنیـای لـە لا گـەدایـە
بـۆت مـەعلـووم ئـەبـێ ئابـەم میسـالە
کـە چـەنـد خـاوەنـی جـاە و جـەلالـە
سولـتانێ جـارێ بینـی لـە جـێیـە
منالـــێ خـــەریـــک ماڵـــە کـــۆچێیـــە
مـەلیـک وتـی بـەو تفلـە سـێساڵـە
ئـەگـەر تـۆ بیـدەی بـە مـن ئـەو ماڵـە

منیش لەباتی ئەوە بێمنەت
ئەتدەمێ تاج و تەختی سەڵتەنەت
چوون داعی جاه و ئیستیلای نەبوو
لە ژێر ئەو سەودا بە جیددی دەرچوو
چوون ئەبێ بەشەر سەرف بکا عومرێ
ئەوجا داعیەی جاهی پێئەدرێ
بەزەیی هاتۆ شا بەو منداڵە
کە دڵ خۆش ئەکا بەو نەختە ماڵە
هەروا گەر وەلیش بڵێ بە شایە
ئەتدەمێ هەرچی لە شەءنمایە
بەو شەرتە کە تۆش تاجی سەڵتەنەت
لە جیاتی ئەوە بە منی بدەیت
مەعلووم مەلەکیش بەو موعاوەزە
وەک عەینی منداڵ توورە و عاجزە
وەلیش شەربەتی حیرەت نۆش کا
کە ئەو شا دڵی بە چی خۆش ئەکا
لەم تەمسیلە تۆ سەرسام مەمێنە
دووکەڵی ئینکار بە دڵ مەیەنە
وەلی کەسێکە دۆستی خودایە
بە دڵ موستەغنی لە ماسیوایە

دایـم تـەسـلیمی قـەبـزەی قـەزایـە
ئەو لە حـەق ڕازی و حـەق لـەو ڕەزایـە
گـەرچـی بـە جـەسـەد لـە نـا سـوتایە
بـە ڕۆح لـە جـەولـەی مـەلکوتایـە

سەرەتای باسی ئەولیا

هەرچەند ئەم بـەحسـە حـەققـی مـن نیـە
ئامـە عائیـدی ئـەهلـی مـەعنیـە
نەک مـن هـەر تـەنهـا لـە مـەعنـا دوورم
هـەر تـەواو خـاتی و ئـەهلـی قوسـوورم
بـەلام ئیمـانم وایـە بـەوانـە
هـەرچـی دەرحـەقیـان وتـراوە وانـە
منـیش هـەرچێـکم بیسـتبێ وە یـا
دیبێـتم بـە خـەت باسـی ئـەولیـا
ئـەی نووسـم لێـرە هـەرچـی بـزانم
کـە موناسـیبە ئـەوەی بتـوانم
شایەد بـە بـەزلـی نـەقـدی هیممـەتیـان
بـە فـائیز بـوونم بـە بـەرەکـەتیـان
قەلـەم بێ بـەسـەر کاففـەی مـەعاسـیم
ڕوونـاک بێـتەوە دلـەکـەی قاسـیم

بــە هــۆی نیشــانەی داخــی نیســبەتیــان
بــە عــەتــری گوڵــی بــاخی نیســبەتیــان
دڵ خۆش لەوەڕی مــەرتــەعــی هــۆش بــێ
دایــم دەمــاخی بــێئــاخیم خــۆش بـــێ
بکـــەومـــە دوایـــان بـــەم نـــەختـــە زادە
بــۆ ســیاحەتــی ســاحەی ســەعــادە
زاهیرەن بێهــۆش مــەعنــەن خــەبــەردار
صـــــدورالأحرار قبـــــور الأســـــرار
بـــەڵام شـــا موحتـــاج ئـــەهلـــی دنیایـــە
دنیـــایش لا وەلـــی وەک ئـــەمـــە وایـــە
گـــەر شـــەهریـــارێ وەهـــا پـــەیـــدابێ
ئوموور هەر لــە چنــگ شــەخسی خۆیـابێ
کـــەسێـــکیش تـــەنیـــا نانێـــکی پـــێبـــێ
شەخسێ بێ هیچ کــەس نــەزانــێ کــێبــێ
بـــۆ مـــەواجهـــەی شـــای پـــڕ مـــەیمـــەنـــەت
ڕۆیینـــی لـــەبـــۆ قـــاپی ســـەڵـــتەنـــەت
لـــەوێ ســـەگێـــکی زەلامـــی عـــەجـــوول
وەســـتابێ مـــەنعـــی بکـــا لـــە دوخـــوول
خێـــرا نانـــەکـــەی بـــۆ بخـــا و بـــەتـــاو
لە چنگـــی دەرچـــێ بـــە یـــەک دوو هـــەنگاو

بگاتــە حــەوشــی ئــەمــن و ڕەفــاهی
لەوێش ســەرکــەوێ تــا قــەســری شــاهی
ئیجــازەی بــدرێ بــێ ڕەنــج و میحنــەت
بۆ تــالاری خــاس ئــەرکــی ســەڵتەنــەت
لــەوێ کــە نائیــل بــوو بــە مولاقــات
نــەوازش کــرا و (منصِــب)ی بــۆ هــات
زۆری پــێ نــەچــوو بــە ئــەمــری سوڵــتان
خــرا ژێــر دەســی ئومــووری جیهــان
جــا قــەت هیممــەتــی لا ئــەکاتــەوە
لــەو لــەتــە نانــە بیــر بکاتــەوە
بلــێ کــە هــاتم نانێــکم پــێ بــوو
چۆن دام بــەو ســەگــە لــە چنگم دەرچــوو
هــەروا لای ئــەوە ئــەهلــی عیرفانــە
دنیــا ســەراســەر یــەک لــەتــە نانــە
شــەیتــانیش ســەگــی قــاپی خودایــە
بــۆ مــەنعــی دوخــوول لــەو دەرکــەدایــە
ڕەحمــەتــە لــە گــەڵ نــانی جیهانــا
ڕێ بــدا ســەرکــەیــن بــەو ئاســتانا
ئەمما ئەوکــەســە هیممــەت بولــەنــد بــوو
دنیــای بــۆ خســت و مــەردانــە دەرچــوو

گەیشتە حەوشی کەوکەبەی شاهی
حەساری هۆش و دەرک و ئاگاهی
گوڵزاری ئەسرار باغی جەبەروت
لە بیری بردۆ زیندانی ناسوت
لەویشۆ لە بۆ مەقامی لاهوت
سەرکەوت بۆ سەراپەردەی مەلەکوت
نائیل بوو بە ئەوج مەسەندی ئەعلا
مەست بوو بە بادەی عەشقی تەجەللا
ڕوخسەتی درا لە سوفل و عولوا
بە تەجریدی ڕۆح لە جەسەد بڕوا
لە خەزنەی ئەسرار شاد بوو بە ئیدراک
جەواهیری ڕۆح ئەنبیا و ئەملاک
بە دنیا بە حەقق بە نانێ بە شا
گەیشتن نیسبەت هەر نییە حاشا

❋❋❋❋

ئاگاداری

بەڵام تۆ وەها مەزانە تەنیا
بە تەخلیەی دڵ لە حوببی دنیا
دەس بدا بۆ کەس ئەو مەقاماتە
مەورد بێ بۆ ئەو گشت کەراماتە
بەڵام گەر جامێ پڕبێ لە چڵکاو
بتەوێ بیکەی بە قاپی شەکراو
لە پاش ڕشتن و ششتنی نوێژی
ئەتوانی لەوا شەربەت بچێژی
تا زەرفی دڵیش تەخلیە نەکرێ
لە حوببی دنیا شستوشۆ نەدرێ
زەحمەت شەربەتی مەحەبەت بگرێ
بە عەتری شوهود پەروەردە بکرێ
تەحلیەی ببێ بە حوسنی ڕەوشت
کلیلی خەزنەی فەیز بگرێتە مشت
واستەی وسوول بەو شەئن و پایە
کەماڵی عیشقی حەق تەعالایە
خۆ بێناسینیش مومکین نابێ قەت
بۆکەس دەس بدا عیشق و مەحەبەت

ناسـینیش بـە بـێ ئیدامـە بـە بیـر
لـە کـەونـا بـەپێـی تـەعلیمـاتی پیـر
موشکلــە بگـا کـەس بـەو کـەرەمـە
مەگـەر مـوراد بـێ ئـەویـش زۆر کـەمـە
ئـەویـش تـەربیـەی پیـری هـەر ئـەوێ
بێ پیر مـەتلـەبـی خـۆی دەس ناکـەوێ

چاو ڕۆشنی بۆ ڕێگای مەحەببەت

عـادەتـەن بـەشـەر پیـر یـا منالــە
دڵـی عاشـقی حوسـن و جـەمالـە
چون حوسنی ڕوخسار هـەروەک گوڵـی هـەرد
یـا پیـری ئـەیبـا یـا حـەفتـەیـە دەرد
عـاقڵ بـە جـوانی سـیرەت موشـتاقە
پـەروانـەی چـرای حوسـنی ئـەخلاقـە
لـە خـولقی پـیس و خـووی نـامولایم
بـە کـوللی بـەدڵ بێـزارە دایـم
هـەتـا گـەر بڵێـن ڕەئیسـێ لـە شـەرق
خوێنڕێژە و بەخیـل تونـدە و کـەللەشـەق
میللـەتـی دایـم برسـی و ڕەجالـن
شـەو و ڕۆژ خـەریـک هـەر دەسبـەتالـن

تالب بە زووڵم و بە ناحەققی یە
تاڵان کەری گشت ماڵی خەلقی یە
عالەم لە دەسی بێزارە هەموو
بێ دینە و دەنی عەبووسە و بەدخوو
چەندە مەحرورمە لە کردەی چاکە
نیەتی سەد قات پیس و ناپاکە
وە یا گەر بڵێین مەلیکی ئەفغان
شەخسێکە شەریف عالی و بە ویژدان
هێمنە و حەلیم بە دین و عاقڵ
ڕوو خۆش و بەشوش سەموح و عادڵ
میللەتی خۆشحاڵ لایق و شۆخن
دایم موستەریح گشت تێر و تۆخن
تا تەسەوورکەی عەفیف و پاکە
نییەتی لە گەڵ هەموو کەس چاکە
بێ تامەی کەرەم بەم و جەفای ئەو
ئەمت خۆش ئەوێ و قینت ئەبێ لەو
خۆ کەماڵاتیش هەرچی مەوجوودە
ڕەشحەیە لە خولق خودای مەعبوودە
چوونی دەروازەی نەزەر لە ئەخلاق
سەبەبی قوربە بە سەففی عوششاق

ئـەوجـا بـەو نـەهجـا ئـەچـن کـە وتمـان
تـەفـەککـوری وورد لـە وەزعـی یـەزدان
پـاش تـەخلیـەی دڵ لـە حـوببی دنیـا
ئـەیکـەن بـە عـادەت لـە جێـیە تـەنیـا
ئـەخوێـنین دەرسـی ڕەساڵـەی ئافـاق
تـەئلیفـی مـونیـف حـەزرەتـی خـەلـلاق
چونکـە مـەوزوعـی ناسـینی ئـەوە
مـەشـەڕڕەف ئـەبـن نـەتیجـە بـەوە
هـەروەک عـالمی عـاریف و عـالی
لـە فـەزل و عیلمـا نـەبێ ئـەمسـالی
لـە هـەر فـەننێـکا تـەئلـیفێ لایـق
بکـا پـڕ نوکتـە و مـەعنـا و حـەقـایق
جا هەرکـەس بـە پێـی ئیسـتعدادی خـۆی
موتالعـەیـان گـەر دەس بـدا بـۆی
مـەبلـەغـی عـیلم و غـەریـزەی زەکـای
ئـەو موسـەننیفـە مـەعلـووم ئـەبێ لای
تـا عـیلمێ لـەلای زیـاتر دەرکـەوێ
باشـتر لـە پێشـتر ئـەوی خـۆش ئـەوێ
موتالـەعـەش لـەم کـەونـەدا کـەم کـەم
بە تەرتیـب کۆگـای عیرفـان ئـەکا جـەم

عیرفــانیش هــەتــا هوجــوومکاتــە دڵ
قــازانی عیشــقیش چــاکتر دێــتە کــوڵ
خــودا بــە حــەققــی (خیرالخلیقــە)
هــەم بــە شێــرانی بێشــەی تــەریقــە
بە بای وەشــتی فــەیــز قیبلــەکــەی قیــدەم
فــەزا پــڕ بکــا فــەیزانــی کــەرەم
نرکەی هەوری جود دەس بە بــەخشــین کــا
ڕەهێلــەی عیرفــان زەوی دڵ شــینکــا

سەبەبی وصول رزقنا الله اياه و القبول
بجاه حضرة الرسول

بــەڵام بــۆ وســوول بــە ئــەوجــی ئــەعــلا
شــەرتــە (تَخَلُّــق) بــە ئــەخــلاق الله
چون گەر لــە بــەینــی دووکــەســا نسبــەت
هــەر نــەبــێ دۆســتی مــەحالــە ئــەڵبــەت
قــایمترینــی ڕشــتــەی عــەلاقــە
لــە بــۆ مــەحــەببــەت قــوربی ئــەخلاقــە
عــارفێ جــارێ ڕێــی کــەوتــە چۆڵــێ
ڕوانــی بازێــک و قــەلــێ لــە دۆڵــێ
پێــکو ئــەوەســتن پێــکەوە ئــەڕۆن
لە گەڵ یەک ئــەنــون دوو بــە دوو ئــەخــۆن

بـــه دەوام بیـــری لـــێ کردنـــەوە
بـــۆچی لـــە یـــەکتـــر جیانابنـــەوە
ئـــاخۆ ئولفـــەتیـــان حیکمـــەتـــی چییـــە
خـــۆ ئیتتحـــادی نـــەوعیـــان نییـــە
کـــە دیققـــەتـــی کـــرد لـــەم بـــاز و قـــەلـــە
بینـــی هـــەریـــەکـــە پـــێیـــەکیـــان شـــەلـــە
وتـــی لـــە بـــەینـــا ئیتتحـــاد ئـــەڵـــبەت
لـــە وەســـفا هۆیـــە لـــە بـــۆ مـــەحـــەببـــەت
لـــە بـــازو ئـــەمجـــا بـــازدە بـــۆ ئـــەم لا
قـــــل و لله المثـــــل الأعـــــلا
دەفعەیـــە فـــەرمـــووی ڕەســـوولی ئـــەکـــرەم
سێسەد خولـــق هـــەیـــە بـــۆ خـــودای عالـــەم
لـــە گـــەڵ ئیمانـــا یـــەکـــێ لـــەوانـــە
لـــە هـــەرکـــەســـا بـــێ جێـــگەی جینانـــە
یـــاری غـــار فـــەرمـــووی لـــەوانـــە قوربـــان
لـــە نـــەفســـی منـــدا مـــەوجـــودە هیچیـــان
لە جـــوابی ئـــەودا شـــاهی دیـــن فـــەرمـــووی
لـــە نـــەفســـی تـــۆدا مـــەوجـــودە هـــەمـــووی
بۆیـــە وەقـــرەی گـــرت ســـرِڕ لـــە سینەیدا
شوهوود نـــەقشـــی بـــەســـت لـــە ئایینـــەیدا

بێ سرڕ نەیفەرموو سەییدی وەسیق
گەر بکێشرایە ئیمانی سددیق
لەگەڵ ئیمانی ئەهلی ئەرز هەموو
هەر ئیمانی ئەو ڕاجیح تر ئەبوو
لەئەولیاشدا ئەکمەل ئەوانەن
دارای ئەو سرڕە و ئەو ڕەوشتانەن
بەڵام ئەم ڕێگە ڕێیەکی وایە
پایانی دووری و زەحمەتی نایە
چەن کەژی سەخت و بیابانی چۆڵ
چەن بادیەی کرک تن و شیوو دۆڵ
چەن بەحری بێ پەی لەو بەینەدایە
چەن ڕێی خەتەر و دڵ بە تەنیایە
هەرچەند حەقیقەت ڕێگەی وسولە
ئەمما جێی ترسی دڕندە و غولە
هەر زۆر موشکڵە بە تەنها دەرچون
لە ڕێی وا دور و پڕ بەڵا و تون تون
ڕێگەی سەر بڕ و ئاسان و ئەمین
لە گەڵ سەرکردەی قافڵەی یەقین
توند دەس گرتنە بەو حەڵقە کەوا
سلسلەی حەڵقە تا خاتەم ئەڕوا

بەیانی ئیستیعدادی بەشەر بۆ وصول بە ئیمانی شهودی وە ئیحتیاجی بەشەر بە وەسیلەی جەلبی فیوضاتی ئیلاهی

هەنگامی ئاهەنگ دەعوەتی ئەسرا
شەوی حوزور و خلعەتی کوبرا
لە دەمی زوهوور تەجەللای ئەکبەر
تەتویج بە شەئنی (مازاغ البصر)
بە دوچاوی سەر ڕەسوولی ئەکرەم
بینی زاتی پاک خەللاقی عالەم
جەمالی کەوا ڕۆئیەتی فەرموو
دائیم لە دڵیا موتەجەللا بوو
ئاوێنەی سینەی سددیقی کامیل
چۆن پاک بوو لە گشت گەردی ڕەزائیل
ڕووی تەوەججوهی لە دڵی فەرموو
نائیل بە ڕوتبەی سددیقیەت بوو
بەو لوتفە حەزرەت کردی لەگەڵیا
ئەسرار وەقرەی گرت هەمووی لە دڵیا
لەوێشۆ هەروا دەستە بە دەستە
تەودیع بە یەکتر کرا تا ئێستە
چۆن ئەگەر داینێی چەند ئاوێنەیەک
هەموو بێ حائل بەرابەر بە یەک

ڕۆژ گەر بە ئەووەڵ تەقابل بکا
ئەو نوورە یەک یەک بە گشتی ئەگا
دڵیش لە ئەسڵا هەر وەک ئاوێنە
ساف و بێغەش و پاک و خاوێنە
ئەمما چین چینی پەردەی ڕەزائیل
بۆ دەرکی ئەسرار بوون بە حائیل
ڕەزائیلیش چون خولقی شەیتانە
نیسبەتی زۆرە بەو ڕەوشتانە
دائیم ئەو دڵە هێلانەی ئەوە
مەئوای کونەبوی وێرانەی ئەوە
ماڵێکیش دوژمن بیکا بە مەئوا
زەحمەتە ئیتر دۆستی تێ بڕوا
هەتا حاڵی دڵ بەو جۆرە وابێ
زەحمەت لە سڕڕی خودا ئاگا بێ
خۆ ڕەزائیلیش دەردێ وەهانە
دەوای خارجی ساحەی ئیمکانە
مەگەر بە دەوام ریازەی شاقە
حاسڵ کا بۆ دڵ شیفا و ئیفاقە
ئەویش بۆ نەخۆش زەحمەتە بکرێ
مەگەر داوێنی دوکتورێ بگرێ

دوکتـــوری ئـــەویـــش(عـــارف بـــاللە)یـــە
بـــــە دەســـــــتوراتی دەوا ئاگایـــــە
چون ئەووەڵ ئەویش هـەر وەک ئـەو بـووە
لـــە بـــەردەس زاتـــێ تـــرا دەرچـــووە
بـە پێـی مـەهـارە و تـەبابـەتـی خـۆی
ڕەزیلـە یـەک یـەک بـژار ئـەکـا بـۆی
هـــەر ڕەزیلـــەیـــەک لـــە دڵ دەربێـــنێ
فـــەزیلـــەیـــەکـــی لـــە جـــێ ئـــەچێـــنێ
پـــەروەردەی ئـــەکـــا ئـــەو خولقـــە وەهـــا
ئـــەیگـــەیـــەنێـــتە حـــەددی ئینتیهـــا
کـــە ڕەگـــی ئـــەو گشـــت دەردە بـــڕاوە
بـــە کـــەماڵـــی خـــوی چاکـــە ڕازاوە
وا ئیتـــر ئیبلـــیس کـــاول بـــوو جێـــگەی
نیســـبەتـــی نـــەمـــا ســـەدکـــرا ڕێـــگەی
پاش سەیقەلی دڵ لـە ژەنگـی قـەسـوەت
وەسڵی بـە حـەددی ئینتیهـای سـەفـوەت
شێـخ ئـەو دەمـە ڕوی دڵـی تـێ ئـەکـا
تـەی مـەقامـاتی هـەمـوو پـێ ئـەکـا
لـــە ئـــەوەڵیشـــۆ هـــەتـــا ئـــەگاتـــە
تـــەی نیهایـــەتـــی ئـــەو مـــەقاماتـــە

دەستی ئیمدادی مورشدی ئەوێ
تا لە ڕیازە پەکی نەکەوێ
هەردەم بە شەهدی وەجدێکی تازە
لە بۆی خۆش ئەکا تاڵی ڕیازە
لە ئینعکاسی مورشدی خۆیان
حالاتی عەجیب ڕوو ئەدا بۆیان
بە ئیندراجی ڕوتبەی نیهایەت
لە سینەی شەخسی ساحێب بیدایەت
پایەی شوهود و مەقامی حوزور
کە ئەعلای گشتە بۆی ئەکا زوهور
بەعزێ لە تەکمیڵ ئێشتاکو دوورن
دارای مەقامی(کشف القبور)ن
ئەچنە سەر قەبر و حەواس سەد ئەکەن
دەرکی ئەحواڵی چاک و بەد ئەکەن
وەختێ حیجابات پەی بوو سەراسەر
مەقامات هەموو تەی بوو هەتا سەر
یەک لەحزە بە ڕۆح وەک سەیلی ئەملاک
گەشت ئەکەن هەموو ئەقتاری ئەفلاک
بە تەبەقاتی دۆزەخ و جەننەت
ئەگەڕێن بە بێ لەززەت و میحنەت

بێ‌خەو بە خزمەت پێغەمبەر ئەگەن
موتالەباتیان لە لا عەرز ئەکەن
موختەسەر قووەی بلێسەی ئەنوار
لەت ئەکا پەردەی عالەمی ئەسرار
هەر کەس ئینکاری ئەمەکا.ئەگەر
بڕوای بێ بە فەرموودەی پێغەمبەر
بۆ ئیسبات لە بۆی ئەخوێنمۆ منیش
هەر لە(بی یسمع)هەتا(بی یبطش)
زوبان لە شەرمی حاڵی بزرگان
مەرکەبی نوتقی لەنگە لە مەیدان
دەرگای ئیستیغنا گەر بێتو داخەن
بە زەڕڕە فەرقی شا و گەدا ناخەن
نیسبەت بە قەسری قوربی ئەعلایان
وەک سواڵەتێکە دنیا لەلایان
کەسێ لە مەیلی جەننەت بەری بێ
ئەبێ دنیا لای قوربەتی چی بێ
ئەوان بێ‌مەیلی باغی نەعیمن
عاشق جەمالی وەجهی کەریمن
فی المثل ئەگەر ئەنواعی تەعام
پوخت ولەزیز و خۆش‌بۆن و خۆش‌تام

لە سەر سینیيەک تەرتیبی بدرێ
ئەمجا شەخسێکیش موخەییەر بکرێ
لە بەینی ئەوە و ڕەئیسی شارێ
نفوزی تەسلیم بکرێ بە جارێ
مەر نەفسی تەواو دەنی و خەسیس بێ
ریاسەی نەوێ و نانی پێویس بێ
لە وەزعی ئەوان عەجەب مەمێنە
دەرحەقیان تەردید بە دڵ مەیەنە
ئەوان عولەمای عالی و ڕەببانین
پێوەبوی داوی جیفەی دنیا نین
بە باڵی هیممەت خارجی دنیان
واریسی عیلمی فیرقەی ئەنبیان
زەریف حاڵی بە بەم دوو کەلیمە
کە چەند پایەیان بەرز و عەزیمە
بێ شک حیکمەتی ئیرسالی ڕەسووڵ
لە پاش تەبلیغی ئەحکام و ئوسوڵ
لە بۆ(افاضه) و (استفاضه)بوو
دوا خۆیان بە مان (تفویض)یان فەرموو
چۆن حەق لە کەماڵ (تقدس)ایە
•عەبدیش لە ئەدنای (تدنس)ایە

بێ غایەت نیسبەت لە بەینا دوورە
بۆ جەلبی فویوز بەرزەخ زەروورە
دوا روسول ئەمان واستەی بەینن
یەعنی بەرزەخی ذوالجهتینن
لەولا موتتەسف بە خولقی حەقن
لەم لاوە لە سەر سورەتی خەلقن
نزیکن لە خولق بۆ (استفاضە)
بە خەلقیش ئەنجام ئەدەن (افاضە)
هەتا زەمانی مەهدی ئەمانە
ئەبێ هەر ببن وەعدەی خۆیانە
بەڵام ئەغلەبیان مەخفی و مەستوورن
دائیم موستەغریق تەجەللای نوورن
قیسمێ هەر ئەبێ مەجزوبی حەی بن
بەعزێ تر لەوان رجال الغیبن
لە کەونا لە لای خواوە مەئموورن
بە چەند (منصِب) و عەدەد مەشهوورن
سێسەد و پەنجا و پێنجە عەدەدیان
مەئیوسمان نەکا خوا لە مەدەدیان
لە وانە سێسەد هەر نوقەبایە
بەرەو ژور لەوا چل نوجەبایە

گەرەتر لەوان ئەبدال حەوت کەسن
ئومەنائولّلا و عالی و ئەقدەسن
چواری تریشیان ئەوتادیان ناوە
چوار ڕوکنی عالەم بەوان وەستاوە
سێ کەسیش ئەفراد عالی جەنابن
لەناو دائیرەی (قطب الاقطاب)ن
(قطب الاقطاب) یش فەردێکی وایە
ڕەئیسی تەواو گشت ئەولیایە
ئەمە بۆ هەرکەس بوو بە مەرتەبە
بە غەوسی وەقتی خۆی مولەققەبە
لە بەرەکاتی ئەمانۆ، خودا
لە بەلای عامە مەخلوق لائەدا
دنیا لەمانە چۆڵ نابێ ساتێ
تا دەمی(یوم ینفخ)ئەگاتێ
بەعزێ زاهرن ئەهلی ئیرشادن
مەشغوولی سەیقەل قەلبی عیبادن
بە ماڵ و بە حاڵ بە ڕۆژ و بە شەو
خزمەت و کۆمەک ئەکەن بەم و بەو
بە دەنیان مەوقوف بۆ خزمەتی خەلق
ڕۆحیشیان واقف لە خزمەتی حەق

لــەگــەڵ کــەماڵــی ئــەدەب و ئــیخلاس
هــەرکــەس بناســێ تــەبیبــی حــەقناس
توند بــە دڵ ڕشــتەی مــەحــەبــەت بگــرێ
ســەعــادەت ئــەبــا ئــەو ڕۆژە ئــەمــرێ
وەفقـــی(المـــرء مـــع مـــن احـــب)
شــاد ئــەبــێ سبەی بــە علــوی (منصِب)
ســاخوا تۆبیـــو زولجـــەلالـــی خـــۆت
بـــە عـــەزەمـــەت و لا یـــەزالـــی خـــۆت
وەهـــا بڕێـــژە لـــە هـــەوری ئیحســـان
بـــە ســـەر دێـــمی دڵ بـــارانی عیرفـــان
کـــە بـــاغی هیـــوام بـــۆ بێنێـــتە بـــەر
چەشمەی خۆشبەختیم بـۆ بخاتــە ســەر

بەیانی فائیدەی سلوک و پەیڕەوی
ئادابی تەریقە

ئــەمجـــا براکـــەم ئــەمـــەش بزانـــە
کــە ســوودی گــەورەی تــەریقــە دووانــە
ئــەووەڵ تــا دڵــت بــە بۆتــەی تــەوحیــد
پــاک بێتۆ لــە ژەنــگ تــەقلیــد و تــەردیــد
دوهــەم تــا ئــەعمــاڵ هــەرچیــت بۆکریــا
ئــەویــش خاوێــن بــێ لــە عوجــب و ڕیــا

چون ئـەبێ لـە بـای خـەتـەرەو تـەردیـد
موحـــافزەکـــەی فانۆســـی تـــەقلیـــد
بـەڵام خورشـیدی شـوهود کـە دەرکـەوت
بـێبـاکی لـە بـای بـەڵای چـرا نـەوت
لـە حینـی حـوزور شـای بـە حـەمییـەت
کـوا مـەجـالی ڕوو بـۆڵای ڕەعییـەت
بـە ئینسـان ئـەکـا ئـەو عیبـادەتـە
کـە نرخـی مولـکی گشـت سـەعـادەتـە

بەیانی ئەمە کە تەریقەکان هەموو حەقن بەڵام لە سوود و نزیکیانا دارای فەرقن

لـە بـەحـری فـەیـزی ڕەسـول اللهوە
شـەتتـی تـەرایـق ئیجـرا کـراوە
هەریەک لە یـاران گـورج بـە دەس و بـرد
لەو بەحری فـەیـزە نـەهرێـکی هـەڵـکرد
بـۆ سـەر مـەزرەعـەی قولـوبی عیبـاد
ئاودێـری چـەمـەن سـەربـەرزی میعـاد
لـەوانیش هـەریـەک بـە چـەنـد فـروعێ
جۆگـەی لـێبـووە بۆچـەنـد زروعێ
هـەر فـەرعێ لـەوان تـەریقـەیـەکـە
تـەسـمیەی بـەنـاو سـەر حـەڵـقەیـەکـە

وەک نـەقشـبندی و قـادری و چـەشـتی
کـوبرەوی و بـاقی تـەرایـق گشـتی
هـەمویـان لـوبی شـەرعـی ئـەنـوەرن
ڕەوشـتی گـەورەی فـەخـری بـەشـەرن
ئـەمما تـەریقـەی عـالی نـەقشـبەنـد
بـە بـێ ڕیـازە و بـێ کـەمـەنـد و بـەنـد
لـەوان نزیکتـر لـە هـەمـوش ئـەسـبەق
موسڵـی عـەبـدە بـە حـەزرەتـی حـەق
چون ئەخلاق بـەسـتەی ڕوشـتەی قولـوبن
قولـوبیش شـەیـدای خـولقی مـەحبـوبن
لە پێـش و کـەم کـەم بـە حـوبی خۆیـان
تفلـی دڵ بـەخێـو ئـەکـەن لـە بۆیـان
هەر دەرسی عیشقی خـۆی پـێ ئـەخوێـنێ
تـا فـەننـی فـەنـای لـە بـۆ ئـەنوێـنێ
یـەعنـی بـۆ هـەرلا نـەزەر کـا موریـد
ئـەبیـنێ سـورەت میسـالی مورشـید
لـە تـەوەجـوهی مورشـید ۆ گـاه گـاه
ئـەبیسـێ لـە دڵ الله . الله
گـەر دەوام بکـا ئـەو زیکـرە جـار جـار
ڕوتبـەی ئـەچێـتە سـلطان الأذکـار

یــەعنــی لــە تــەاو زەڕراتــی وجــوود
ئــەبیســێ زیکــری حــەزرەتــی مــەعبــوود
کــە لــە فــەنــای پیــر گــەیشــت بــە پایــە
نۆبــەی دەرســی عیشــق رســول الله یــە
چونکــە نیســبەتــێ وا پــەیــدا ئــەکــات
کــە بــە ئیبتــدای عیشــقی ئــەو بگــات
بــە ئیلقــای درووس (تلمیــذ)ی قــەلبــی
ئــەبــا بــۆ ڕوتبــەی (فــەنــا فــی النبــی)
ئــەبینــێ نــەزەر لــە هــەر شــتێ پــاک
بکــا ســـوورەتــی میســالی لــەولاک
کــە گــەییــە پایــەی (فــەنــا فــی الرســول)
(مرشــح) ئــەبــێ بــە ڕوتبــەی وســول
یــانێ بــۆ کــەسبی مــەحــەبــەتــی حــەق
لادانــی ڕوی دڵ لــە جــەمیعــی خــەلــق
بــە تــەوفیقــی حــەق تــەربیــەی پیــران
ئــەوا گــەیــانی بــە وەسڵــی عیرفــان
کۆمــەکــی موڕشــید لــەم جێــدا حــەتمــە
وەک شەمــس ئــەفــەرمــوی علیــە الرحمــە
لە مەزلەقەی ســەخــت (فــەنــا فــی الله) دا
هۆشــیبــێ موریــد نــەیــە بــە لادا

هەرچەند تەواو بێ مورید لە دەرکا
بێمورشید زەحمەت ئەو ڕێگە دەرکا
لەولای فەناوە فەنای فەنایە
یەعنی لە فەنای خۆی بێئاگایە
ئەمجا رجوعی قەهقەری ئەکات
هەتا بە (بەقا باللە)ی ئەگات
لەو بەینەدا چەند موڕاقەباتە
تەعلیمی دەستوور نەفی و ئیسباتە
وەک موراقبەی (معی و صمدی)
یا (اقربیە) لە گەڵ(احدی)
پاش موراقبەی ئەسما و سیفات
نۆبەی دێ تەعلیم موراقبەی زات
مەقاماتی ئەم فیرقەی کیڕامە
مەجمووعی ئەڵێن هەژدە مەقامە
شمس الاشرافی عالی دەرەجات
فەرمویە ئەووەڵ کەشف و کەڕامات
وارداتی غەیب هەم موشاهەدات
قووەی ئیدراکی بۆ موعایەنات
تەلوین و تەمکین نزول و ئافەت
بەهرە و فەوائید عالەمی قوربەت

شـــوهوده و فـــەنـــا (فنـــاء الفنـــا)
بـــەقایـــه و لـــه گـــەڵ (بقـــاء البقـــا)
فـــەوقـــی دەرەجـــات نـــور الانـــواره
ئـــەعـــلا دەرەجـــەی شێـــخی کوببـــاره
تـــا نورالانـــوار لازمـــه مورشـــید
دەس بـــەردار نـــەبـێ لـــه حاڵـــی مورید
کـــه بـــەو مـــەقامـــه زانـــی واسڵـــه
مورشـــیدی نـــاوێ خۆیشـــی کامڵـــه
تـا مورشـید ڕوتبـەی بـەو جێگه نـەگـات
ئـەڵێـن خـەتـەره بـا ئیرشـاد نـەکـات
ئیبتکـــاری حاڵـــی ئـــەم بزرگانـــه
ڕەشـــه بـــای گوڵـــی چـــرای ئیمانـــه
تێـــکەڵـــی و تـــەرکـــی ئـــەدەب و ویقـــار
حیجابـــه و ســـەبـــەب بـــۆ دەردی ئینکـــار
مـــەر هـــەر کلیلـــی ئـــەدەب و حـــەیـــا
هـــەڵـــگرێ قـــاپی فـــەیـــزی ئـــەولیـــا
هۆی ســـروەی ســـەبـــای لوتفیـــان ئـــەدەبـــه
واســـیتەی جۆشـــی عـــەتفیـــان ئـــەدەبـــه
ســـەبـــەبـــی فـــەوزی فـــەیزیـــان ئـــەدەبـــه
جـــالبی مـــەیلـــی بـــەرزیـــان ئـــەدەبـــه

مـــەدەدیـــان ناگـــا بـــە بـــێ ئـــەدەبـــان
ســـا خـــوا نـــەمانکـــا بـــە بـــێ ئـــەدەبـــان
ناســـینیان لـــە بـــۆ دنیـــا پـــەرســـتان
مـــەنعـــە وەک جـــەمعـــی تـــەمـــوز و زســـتان
بـــەڵام لـــەم عـــەســـری (شرالاعصـــار)ە
مـــودەعـــی زۆرە و کـــەم ئـــەهلـــی کـــارە
هـــەرخۆیـــان ئـــەغلـــەب دارای ڕەزیلـــەن
کـــەی ئیتـــر لـــە بـــۆ خـــەلاس وەســـیلەن
بێ‌کەسب و سلوک بەعزێ لـە جێـی خـۆی
شێـــخی بـــە ئیرســـی دەســـی داوە بـــۆی
زاهیرەن لـەفـزەن پێـی ئـەڵێـن مورشـید
(والله علـــــی معنـــــاه شـــــهید)
تـــەریقـــە عـــیلمێ گـــەورە و گرانـــە
ڕێـــگەی کـــەم کـــەســێ پـــڕ هونـــەرانـــە
جیـانی‌یـە لـە شـەرع تـەریقـەت هیچـی
گـــەر لایـــدا ئیتـــر تـــەریقـــەتـــی چـــی
ئیســـتە ئـــەم عیلمـــە شـــەریفـــە خاســـە
مـــەلعـــەبـــەی زومـــرەی (عـــوام النـــاس)ە
وەک نـــەیشـــی‌زانـــی جاهیـــل نـــەیپرســـی
کـــە وەرنـــاگیرێ عـــیلم بـــە ئیرســـی

کـەسـێ لـە خوینـدن وەختـی خاڵـی‌یـە

لـە عیلمـی بـاوکی چـی لـێ حاڵـی‌یـە

دەرەخـت نـەنێـت و خـەیاڵـی بـەری

تێری لـێ‌ئـەخـوا ئـەی خـاک بـە سـەری

لای ئـەهلـی عولـوم خوسـوس ئـەوانـە

کـە دیـن لـە لایـان ڕۆحـی ڕەوانـە

مـەعلوومـە لایـق بـە ئیرشـاد کامـە

کـێ دارای بـەرزی ڕوتبـە و مـەقامـە

بـە عـەزمـی سـابت بـە نییـەتـی ڕاس

لـە گـەڵ کـەماڵـی ئـەدەب و ئـیخلاس

ئـەچنـە حـوزوری تـا مـەنجـەڵـی دڵ

بۆیـان بـە فـەیـزی سینە بێـتە کـوڵ

موریـدیان ئـەغلـەب یـا عولـەمایـە

یـا عـەوامێـکی ژیـر و دانایـە

جـا گـەر ئـەزانـی دڵـت نـەخۆشـە

نـەجاتـت لـە دەس مـەرەز پـێ خۆشـە

ڕێـگەی بیـارە ناشـێ نـەزانـی

تونـد بگـری داوێـن عوسـمانی سـانی

بـێشـک دوکتـووری دەردی دڵ ئـەوە

مـەحـەللـی حـەللـی هـەر موشـکڵ ئـەوە

دەواداری گشـــت دەردە دارانـــه
مـــەرجـــەعــی ئـــەربـــاب دڵ بێـــدارانه
بە ڕۆژ و بـە شـەو مـەحـزی ڕەزای حـەق
دەریغــی ناکــا لــە خزمــەتــی خــەلــق
نــەقــدی کــەمـالآت مـەعــاریفی گشــت
لــەگــەڵ فــەزائیــل هــەمــوو گرتــە مشــت
یوســفی میســری حوســنی ئــەخلاقــه
مــەزهــەری ســیفات خــودای خــەللاقــه
سوڵــتانی مــەســنەد ئیقلیمــی ئیرشــاد
لوقمـــانی چـــارەی قولـــوبی عیبـــاد
مــەحبــوبی تــەواو ئــەولیــای کیــرام
نـــائیبی حـــەزرەت ســـیدالانام
شـاهی بـە تـەمکـین موڵـکی مـەعـانی
جــێداری شــاه و غــەوســی گــەیلانــی
دارای خــەزائــین گــەنجــی کــەڕامــات
(واصل) بـە ئـەقسـای ڕوتبـە و مـەقامـات
واســیتەی وســول ســالیک لــە ناســوت
بــە ئــەعــلا ئــەوجــی مــەقــامی لاهــوت
وەک شـاهی جـەیلـی و فـاروقی ئـەحمـەد
قــوتبی ڕەببــانی سوڵــتانی ســیرهەنــد

دەرچوو لـە سـارای پـوختی حـەوتـەمـین
لێـی نـەنیشـت گـەردێ لـە گـردەنشـین
لــە خێــمەی تــەکمیــل دەوائیرگشــتی
بـون بـە یـەک نگـین چونـە ئـەنگوشـتی
لە چەند بـەدری بـورج سـەمـای ئـەنـوارۆ
لە چەنـد غـەوواسـی بـەحـری ئـەسـرارۆ
بــەرلــە زوهــوری مــوژدە دراوە
کــە قوتبییــەتــی بــۆ دانــراوە
بـۆ ئــەوەی جۆیــای نــوری یــەقینــە
وجــودی میشــکات سـڕاجی‌دینــە
تــووتی نــەیســتان قــەنــدی هیدایــەت
قومریــانی بــاغ دەرک و دیرایــەت
پــەروانــەی چــرای جــەماڵــی ئــەون
پابــەنـدی شــەهـدی کــەماڵـی ئـەون
تانەی تەعـەسسـوب دیـدەی بـەسـیرەت
گـەربـێ بـە پـەردەی عینـاد چ حیـرەت
خـۆ کوێـری زکمـاک جـەهلـیش یـەقینـە
نــابینێ چـــی جــوان چـــی ناشـــیرینە
دیــدەی دانــایی پــڕ ســورمەی ئینســاف
نــاتوانێ بــە حــەق نــەکــا ئیعتیــراف

خــودا بــە جــاهی ئــەم زاتــە كــەوا
لــە دەردی قــەســوەت دڵ ئــەكــا دەوا
پێـم كـەرەم فـەرمـوو هـەرچـی مـەرامـە
هەر چـی هـۆی خۆشـی بـۆ هـەردوولامـە
دڵ مونـەووەر كـە بـە نـوور مـەعریفـەت
لە پاشی سەفـوەت لـە دەریـای ڕەحمـەت
غایـە مـەحـەببـەت فـی بـەسـیرەتـە
حوســنی خاتیمــە و هــەم عافیــەتــە

وەڵامی ڕەخنەگرەكان لە دین پەروەری گرۆی پێشینان

والـەبـۆ مـونسـیف حـەللـی موشـكڵ بـوو
دەوای دەردەكـە دەرجـی مـوسـهیل بـوو
كـە پـاكی كـردۆ بـە دەسـڕەی بورهـان
دوكـەڵـی شیشـەی گڕسـۆزی ئیمـان
لـە بـەر مـەشـعەلـەی زەریـف ئـەبینێ
كـێ وەک پـەپولـە خـۆی ئـەسووتێنێ
یـا كـێ بـە داوی عـەلاقـەی جیهـان
گیرئەبێ و نەڕۆیشت بـۆ گـەشـتی جینـان
(تفضـیل)ی ئاسـن لاسـیک و بـەنـزین
بـە سـەر كونـوزی جـەواهیـری دیـن

لـەو کـەسـانەوەن جاهیـل بـە دیـنن
دڵچۆڵـی نـووری چـرای ئـایینن
ئـەوەنـدە لـە حـەق دوور و بـێفکـرن
بە سـەنعـەت بـە دیـن بـەهانـە ئـەگـرن
خۆیـان چـل ساڵـە دینیـان بـەرداوە
بـە تـەمـای ئـەوە نـەکـەونـە دواوە
کوا پیشـەیـەکیـان کـە پێـی پێش‌کـەون
ئـەونـە لـە دووتـۆی پـەستی نـەخـەون
بـەم مـاوە حـەتتـا یـەک نووکـە دەرزی
بـە پیشـەی دەرزیـش نـەگـەینە بـەرزی
ئـەربـابی سـەنعـەت وەک ئـەوانـە نـین
ئیسـتیهزا بکـەن بـە مـەزهـەب و دیـن
ئـەغلـەب هـەر پیشـە و زانسـتی خۆیـان
بـو بـە ئـەسـبابی ئیعتـراف بۆیـان
بـە حـەقیقـەت وڕاسـتی ئـەم دینـە
کـەوا ناسـخی هـەمـوو ئایینـە
یـەکـێ لـە خـەبیـر عیلمـی نـەباتـات
لـەو عیلمـە تـەواو بـە پایـە ئـەگـات
بـەو فـەننـە حاڵـی ئـەبـێ لـە هـەرکـوێ
گیـا دەربـێ بـەجـووت نێـر و مـێ ئـەڕوێ

قورئان ئەکاتۆ بۆ باسی سەوزی
لە سورەی(یس) سُبحَانَ الَّذِي
خَلَقَ الأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا
تُنبِتُ الأَرْضُ)ئەبینی و لەما
فکرێ ئەکاتۆ ئەڵێ کە وایە
قورئان بێ گومان کەلامی خوایە
چونکە ئەو دەمە قورئان هاتووە
عیلمی نەباتات ناویشی نەبووە
یەکێکی تریش بە میکرۆسکۆب
لە جێ دەمی سەگ ئەبینێ میکرۆب
لە دەوا هەرچی کە فکری بۆچوو
لەو جێ دەمەی داو عیلاجی نەبوو
لە پاشا زانی هەر گڵ و ئاوە
کە چاری ئەوی پێ سپێرراوە
هەروا ئەجنەبی لە ئەربابی فەن
زۆریان ئیعتراف بەم دینە ئەکەن
بەڵام چون ئەمان لە زانست دوورن
بە فەنن و دینی ئەوان مەغروورن
بێ ئەمەی کە هیچ نەقسێ ببینن
دائیم خەریکی تەنقیدی دینن

تێکەڵی زبڵی نەفس و هەوا بوون
کە قەڵسی گوڵزار قانوونی خوا بوون
سەنایەع هەرچی دروست کراوە
ئەڵبەت لە مادە تەرتیب دراوە
مادەش گەرهی پەست یا هی بەرزی یە
لە کارگای خەلقی خوا بەدەر نییە
مادە ئەگەر خۆی دروست نەئەکرا
سەنایع هەرگیز ناوی نەئەبرا
خوا ئەبێ ئەسباب هەموو تەرتیب کا
سەعاتچی ئەوجا سەعات تەرکیب کا
بەرق و تەییارە و هەرچی سەنعەتە
لە ڕەبت و وەسڵا هەروەک ساعەتە
ئەو زەکاش کە ڕێی سەنعەتیان پێبرد
چۆنیان دەسکەوت و کێ دروستی کرد
هەموو هەر خەلقی خودان تەواوی
چ بە سەر یەکۆ چ بە بڵاوی
مەخسوس مەرکەبی بەرریە و هەوا
ناویان بە خەلقی خۆی ئەبا خودا
(خلقنا لهم)تا (ما یرکبون)
وەختێ نازڵ بوو ئەمان هەر نەبوون

غــەرەز ئێــخباری قورئانــە کــە خــوا
خەلـق ئـەکـا مـەرکـەب بـەڕییـە و هـەوا
وەرنە گەر نـەفسـە و گـەر کـردەی دەسـە
هەموو هـەر خـەلقـی خـودای ئـەقـدەسـە
ئیستەش لە دوتـای شـایەنـی سـەنعـەت
وا بــە هــەواوە (تــای)بــە مــەنفــەعــەت
ئــەتــۆم کــە وەخــتێ ســەدا هــەڵبێــنێ
چــەنــد بــاغی نــەوبــەر لــە ڕیشــە دێــنێ
چەند تازە غونچـەی گوڵشـەنـی حـەیـات
لە نەسیمی سـوبح تـەنـەففـوس ئـەکـات
یــا بــێهونــەران بــە دایمــە گــوێ
ئــەکــەن بــە وەقفــی ئیخبــاری ڕادوێ
بــێتـەمـای نـەفـع و ترسـی مـەزەڕڕەت
بیریـان بـە ئیخبـار دا بـە یـەک کـەڕەت
لە بـەر فـەنتـازی و هـۆی تـەجـەممـولات
بـە سـەبـەب هـەوای زۆر بـە دەسـەڵات
چەند گەنجی بێدەس بە حەیـات موشـتاق
ســەری نایــەوە بــە دەردی مــەراق
چوون گەر حوکمی شەرع ڕیعایەت ئـەکـرا
حـەققـی خـاوەن حـەق بـە باشـی ئـەدرا

چارشێوی شێوەی عیففەت و حورمەت
بمایە لە سەر ڕوی شەرمی ئافرەت
نە سەروەت مەیلی بەش بوونی ئەکرا
نە ناوی ڕەفعی ئیزدواج ئەبرا
پایەی سەنایع گەییە مەرکەزێ
دووەل لە یەکتر گشتی ئەلەرزێ
هەرسەنایع بو کە بو بە ئەسباب
نیفاقی بەین و(ظهور)ی ئەحزاب
نابینی ئەمڕۆ لە شار و لادێ
دوو کەس لەگەڵ یەک مەحەببەتی بێ
خۆزگە هەر سەنعەت ناوی نەبوایە
شایەد ئیتتیفاق وەک خۆی بمایە
چونکە یەکیەتی بەین و مەحەببەت
سیحەتە لە بۆ ڕۆحی مەملەکەت
بەڵام خەتەری دەردی ئەم عەسرە
شیفای لە(خرق العادە)دا حەسرە
فەرموودەی حەزرەت هەموو بەدیهات
لە شار و بازاڕ قەسەبە و دێهات
هەڵگیرا حەیا و دین و ئەمانەت
بوو بە بێ‌شەرمی و خەتا و خەیانەت

دوکـــەڵـــی دەجـــاڵ ئـــەوا هاتـــەدی
یـــانێ هـــەمووکـــەس بـــە چـــاوی خـــۆی دی
لـــە عـــەســـری ئـــەویـــش ڕیوایـــەت وایـــە
نـــان و ئـــاو لـــە ژێـــر دەســـتی ئـــەوایـــە
بـــە وەفقـــی حـــەدیـــس هـــەتـــا لـــە دنیـــا
بمێـــنێ نـــاوی خـــالقی تـــەنیـــا
جـــەهـــان هـــەروەک خـــۆی بـــاقی ئـــەمێـــنێ
تێـــکچـــوونی نـــابێ و زەرەر نایـــەنـــێ
کـــە نـــەمـــا نـــاوی خـــەللاقـــی ئـــەکبـــەر
لە ئـــەرزا ئـــەوجـــا تێـــکئـــەچـــێ یـــەکســـەر
وا ئیســـــتە زۆرن بـــــاوکی موسوڵـــــمان
تەنهـــا شـــەرەفـــە و نـــاموس قـــەســـەمیـــان
نـــە قـــەت لـــە زاهیـــر نـــە لـــە پـــەنهانـــا
نـــاوی خـــوا نایـــــە بـــــە زوبانیانـــــا
فـــەوتـــاوی ســـوغرەی بـــاری ئیبلیســـن
خنکـــاوی بیـــری بیـــری زۆر پیســـــن
خـــودا لـــەم دەردە لـــە دڵ کـــاری‌یـــە
کـــە لـــە عالـــەمـــا ئیســـتە ســـارییە
بمانپارێـــزە و حیفزمـــان بفـــەرمـــوو
ئێـــمەیـــش و بـــاقی موسوڵـــمان هـــەمـــوو

جـا تـۆیش کـە خـالق بـە خـوا بزانـی
بـڕواتبـێ بـە گشـت پێـغەمبـەرانـی
بزانـی هـەرچـی فـەرمـووە ڕاسـە
پـەیـڕەوی ئـەمـری مایـەی خـەلاسـە
دنیـایش هـەروەکـوو پـڕ لـە مـەلالـە
(سـریع الفنـا)و ڕوو لـە زەوالـە
بـیشزانـی سـزای ئـەهلـی جنایـەت
سوتانێـکە بـێدوایـی و نیهایـەت
نـە ئـەژیـن لـە نـاو ئـەوا نـە ئـەمـرن
نە سـەبـریش لـە ژێـر عـەزابـا ئـەگـرن
وەیـا ئـەوانـە ئـەهلـی تاعـەتـن
دڵخۆشـی شـاری خۆشـی جـەننـەتـن
بـاغی پڕلـە گـوڵ لـە حـور و غیلمـان
لـە قـەسـری عـالی و تـالار و ئـەیـوان
بـە دائـیم هـەر لـەم لـەززەتـا ئـەژیـن
لـە کـۆچ و پیـری و دەرد و غـەم ئـەمین
گیـرام ئـەم دنیـا بـەم گشـت دەردەوە
بـەم هـەمـوو بـەڵا و ئـاهی سـەردەوە
جەواهیرات بێ و تۆش موددەی سـەد سـاڵ
شـابی و تیـا بـژی دڵخـۆش و خۆشـحاڵ

بەهەشتیش بلێـن هـەر بـەرد و خـاک بـێ
بەڵام ئەهلەکەی لـە حـەسـرەت پـاک بـێ
هــەمیشــە بــژین مردنیــان نــەبــێ
خــەمــی بــە دۆزەخ بردنیــان نــەبــێ
لــەخــۆت ئــەپرســم پێــم بلــێ کاکــە
خــەریکــی کــاری کــاملا بــی چاکــە
ئیتــر پێشــینان بــە نــووری بــڕوا
لــە نــەزەریانــا مــەعلــومبــوو کــەوا
بەشەر بە چـوار هێـز مـەزجـە بـێگومـان
مەلەکی و دێـوی و سـەبـوعی و حـەیـوان
بــە حــەیوانیــەت قــەیدیکــە لــەلات
ئەو هێـزە کـە بـەو ئـەخـەوێ و ئـەخـوات
ئــەگــەر بینیشــت ئــەکــوژی و ئــەبــڕی
ڕێــگری ئــەکــا و ســکی خــەلــق ئــەدڕی
ڕەحمــی بــە حاڵــی ئــەم و ئــەو نیــە
ئــەوەش قــووەتــی دەڕەنــدەگیــە
یــا پێــتەوە دی فێــڵ و تــەڵــەکــە
سـەیـرت کـرد ئیشـی زۆری کـەڵـەکـە
بــە قومــار بــازی و مــەکــرە ژیــانی
بــەویشــە ئــەڵێــن هێــزی شــەیتــانی

وەیا ئەگەر دیت هێمنە و ئەمین
ڕاستە و بەحەیا ڕوخۆشە و بەدین
(کریم النفسە)و عاقڵە و زەکی
بەم فەزڵەش ئەڵێن قووەی مەلەکی
جا دەستی مەیلت بۆ هەر کامی برد
سەرفی هیممەتت زیاتر لەوا کرد
باقیتر بەلای نەقسی دێتەڕێ
قووەتی ئەمی پێ زیاتر ئەبێ
ئەتوانێ بەشەر گەر سەعی بکات
سیانی دەرخواردی یەکێکیان بدات
ئەمجارە عەینەن ئەبێ بەیەک دێو
مەعناکەی وەیا بە خوگێکی کێو
یاخۆ ئەو مەعنا عالی سروشتە
بە عەینیی ئەبێ بە یەک فریشتە
لە دنیا بەشەر بە ڕەنگ یەکێکن
بە مەعنا هەریەک جۆرە شتێکن
ئەمما وەختێ سوور سەدای (بعث)ی بێ
سورەت گشت بە دوای مەعناکەیا دێ
یەعنی ئەو مەعنا هەر نەوعێ ببێ
ڕەنگ و شکڵیشی سەر ئەوە ئەچێ

بۆیە پێغەمبەر فەرمووی لە مەحشەر

هەر یەک بە جۆرێ ڕێ ئەگرێتەبەر

بەعزێ وەک مەلەک بە عیززەت و ناز

قسمێ وەک مەیمون بڕێ وەک بەراز

ئیتر مەلەک و شەیتان و حەیوان

پەستی و تەرەقی نیە بۆ ئەوان

نە گرۆی مەلەک تەنەززول ئەکەن

نە حەیوان و دێو بە پایە ئەگەن

چونکە هەر یەکە یەک هێزی هەیە

تەنها گیرۆدەی ئەو یەک هێزەیە

بەلام چون بەشەر مەمزوجە لە گشت

هێزی هەر چواری گرتوتە ناو مشت

ئەتوانێ هێندە تەنەززول بکات

تا بە مەنزەڵەی شەیتانی ئەگات

دیسان ئەتوانێ هێندە سەرکەوێ

مەلەکیش ڕوتبەی وای دەس نەکەوێ

ئیتر تەڵەبەی حەزم و مەتانەت

بە زەکای بڕوا و سەعی و دیانەت

بە جددی لە(کُلیە)ی عیبادەت

بۆ کەسبی پایەی بەرزی سەعادەت

بە کەم خـواردن و کـەم خـەوی و نۆشـین
بـە کـەمـی پۆشـین بـە زۆر تێکۆشـین
شەهادەیان سەند لـە (فضـل)ی بـێ چـوون
کـە وا لـە هـەر سـێ (طبـایِع) دەرچـوون
نـەتیجـە پایـەی بـەرزی ئـەم فیرقـە
(علیـین)ە یـا مـەقعـەدی(صـدقە)
ئـەوانـەش چاویـان لـەم گرۆیـە کـرد
گـۆی سـەعـادەتیـان لـە مـەیانـا بـرد
دنیایـان تـەنیـا بـۆ ئـەوە ناسـی
کـە خواپـەرەسـتی تیـا کـەن بـە ڕاسـی
ئـارەقـی کۆشـش بـۆ دیـن بڕێـژن
داری پڕبـەری تاعـەت بنێـژن
تـا سبەی بگـەن بـە کـەڵـک و بـەری
بـە لـوتفی خـودا بخـۆن سـەمـەری
بـە تانـە عـاجز نـەبـوون و دڵ ڕەنـج
هەر سوور بوون لە سەر دەرهێنانی گـەنـج
وەک دەربـەس نـەبـوون کـە لۆمـە کـران
بـۆ حاڵـی لۆمـەکـەرانـیش گریـان
کـەوا بـەم نـەختـە عـومرە مـەغـروورن
لاڕێ و بـێبـڕوا و غـافڵ و دوورن

بێغەمن لەوە کردەوەی خۆیان
نەتیجە ئەبی بە حەسرەت بۆیان
ئەمە کافی‌یە بۆ هەرکەس کەوا
بە ڕێگەی ڕاسی ئینسافا بڕوا
ئەوانەش ئەڵێن هەرچی کە بۆمان
دەس بدا ئەیکەین بە مەیلی خۆمان
قەت گوێ بۆ قسەی فیرقەی ئەنبیا
ناگری هەتا ماوین لە دنیا
بێشک میسالی حاڵی ئەوانە
بە کۆمەڵێکی نەخۆش بزانە
هەریەک بە دەردێ خەتەری گران
کەوتبێ و خەستە و کز و ناتەوان
ئینجا دوکتورێ ماهیر و حازیق
زەنگین و بێباک بە ڕەحم و لایق
بەزەیی بێتۆ بەوانە کەوا
نەتیجەی دەردیان بۆ مردن ئەڕوا
پاش ئەوە زانی مەرەزیان چیە
بێدەوا و پارێز عیلاجیان نیە
لە جێی بەرزۆ ڕوویان تێبکا
بە جۆرێ کە وا هەمووی تێبگا

بلێ چاری تۆ فلان دەوایە
فلان شت مەخۆ دەردت لەوایە
بەم نەوعە یەک یەک بلێ بە گشتی
دەواو دەردی خۆی بخاتە مشتی
لە ئیرشاداتم ئەگەر دەرنەچن
زۆری پێ ناچێ کە ڕزگار ئەبن
دێتەوە بەرتان هێز و لەشی ساغ
ئەکەونە سەر نیشات و دەماغ
وەگەرنە دەردی ئێوە خەتەرە
چارتان لە دەستی ئیمکان بەدەرە
ئەگەر لەوانە پێی بلێن چەند کەس
بڕوات پێناکەین تا ئاخر نەفەس
زەحمەتە هەرگیز گوێ لە تۆ بگرین
چۆن بە قسەی تۆ ئەژین و ئەمرین
ئایا زەرەری هیچ لێ ئەکەوێ
ئەوان کە سودیان بۆ خۆیان نەوێ
هەر وایە حالی دڵنەخۆشی دین
لە گەڵ ئەوانەی وارسی نەبین
جائیتر هەرکەس بێنوری بڕوا
مایەوە با هەر بێبڕوا بڕوا

چون ئیتر ئەوە وەها میزاجی
تێکچوە تازە دوورە عیلاجی
نەفسی نەخۆشی کۆچی ئەبەدە
بێسودە دەوا دەسی لێمەدە
وەنەبێ نەخۆش هەموو چاری بێ
دەرمان و دەرزی و حەبب بە کاری بێ
نەک نەخۆش بەڵکو ئەوە مردووە
کە بڕوای بە خوای خۆی گوم کردووە
چون نەوعی مردن بێگومان دووانن
نەوعێکی هەموو عالەم ئەیزانن
یەکەمیان لە بۆ جیسمی ئینسانە
دوهەم بە مەرگی ڕۆحی بزانە
هەریەک بە هۆی یەک دەردۆ ئەمرن
ئەگەر ڕێی سەعی ڕزگاری نەگرن
دەردی تەن سیل و لەرز و سەرەتان
نەخۆشی دڵیش گشت ڕەزیلەکان
کە سەری هەمووی حوببی دنیایە
پشت کردن لە خوای تاکوو تەنیایە
ئەمما یەکەمیان ڕۆحی لە دنیا
دەرئەچێ و جیسمی تیا ئەچێ تەنیا

وەختێکیش هەستا لە ڕۆژی مەحشەر
جلی بەدەنی ئەکاتەوە بەر
بە باغی سەعادەتی سەرمەدی
شاد ئەبێ بە بێ تووش بوونی بەدی
بەڵام ئەو ڕۆحەی موبتەلای دەردە
بەو دەردە بمرێ هەتا ئەبەدە
بە ڕۆح دەرچونی هەتا هەتایە
هەر لەعەزابی بەشیددەتایە
عەجەی ناوێ ئەونەی نەماوە
ها لە پڕ وتیان عومرت تەواوە
ئەو وەختە ئیتر لە حەق تێ ئەگا
بە نەقدی تۆڵەی کردەی خۆی ئەگا
تا ئێرە بەس بێ ئیتر لە مەولا
بپاڕێنەوە بە دڵ لە مەولا
کە لە خەزێنەی (فضل)ی ئەعزەمی
بە پێی (اقتضا)ی جود و کەڕەمی
ئەوەی سەلاحی هەر دوو دنیایە
بۆ ئێمە و هەرکەس دین ئاشنایە
پێمان ببەخشێ و خۆش ببێ لێمان
باغی ڕەحمەتی بکا بە جێمان

موناجات لە قاپی قاضی الحاجات

خــودا بــە حــەققــی ئیسـمی ئــەعــزەمــت
بــە خۆشــەویسـتی ئــەعــلا و ئــەکــرەمــت
بـــە ئـــادەم و نـــوح خـــەلیـــل و زەبـــیح
بە موســای کــەلـیم بــە عیســای مــەســیح
بــە فــەوجــی روســول فیرقــەی ئــەنبیــا
کـــە عالـــەم بـــەوان هیدایـــەت دریـــا
بــە ســرِری سینەی ســددیقی ئــەکبــەر
بــە عــەدڵــی فــاروق حــەزرەتــی عومــەر
کــە ئــەم رەفیق و هــەمــدەمــی غــار بــوو
ئــەم فــاتحی چــەنــد وڵات و شــار بــوو
بە حــەیــای عوســمان لــەقــەب ذی النورین
بـــە عیلمـــی عـــەلـــی ابوالحســـنین
کـــەوا بـــەو درا قیـــادەی کـــەرەم
ئەم لە میسری عیلم هەڵـی کـرد عـەلـەم
بە زەهرا و حەســەن حوســەینی شــەهیـد
بە تەلحە و زوبەیر بــە ســەعــد و ســەعیـد
بــە عــەبــدورەحمــان بــە بــو عوبــەیــدە
بــە ئــەهلــی بــەدر سێســەد و سێــزدە

کە هەریەک دارای(فضل)ی خوسوسین
بەیانی نایە بۆ کەس بە نوسین
بە باقی ئەسحاب ئال وتابعین
کە بەوان هەڵ بوو چراخانی دین
بە موجتەهدین دینی موحەممەد
نوعمان و مالک شافعی و ئەحمەد
کە هەریەک بەدری سەمای یەقینن
رەحمەت کێشی رێی ئەحکامی دینن
بە گشت عولەمای عیلمی ڕەببانی
کە (فضل) و قەدریان هەر خۆت ئەزانی
هەرچەند سەراپا غەرقی عیسیانم
بێبەرگی تەقوا و زادی ئێحسانم
ساتێ هەر نەبوو موددەی حەیاتم
هەنگاوێ بنێم لە بۆ نەجاتم
ئەمما ئەوەندە بەدبەخت و نەحسم
موتیعی ئەمری بالسوء نەفسم
هەرچی سوئال و هەرچی دۆعامە
ئەگەر بۆدینە یا بۆ دنیامە
لە بەحری جودی بێپەیت هەموو
بە مەحزی فەزڵەت لێم قوبوڵ فەرموو

ئەووەڵ بە نەفخی ڕۆحی مەعریفەت
بە ئیلقای پەرتەو نووری مەحەببەت
دڵم بە حەیات ئەبەدی شاد کە
لە قەیدی زوڵمەت سینەم ئازاد کە
دوهەم لە خەزنەی جودت تەمەننام
عەفوە و عافیەت بۆ هەر دوو دنیام
نەخۆش و حەزین دڵ دەردەدارم
بە عەتای شیفات دڵ ئومیدوارم
شیفام لە دەرد و نەجاتم لە غەم
پێمی کەرەمکە (یا شافی السقم)
دەستی عینایەت بگرە بە باڵم
باغی عیبادەت بکە بە ماڵم
هەتا لە عومرم یەک نەفەس ماوە
لە حوسنی ژینا مەمخەرە دواوە
لەو دەمە کەوا خەریکم ئەمرم
توند حەڵقەی قاپی ڕەحمەتت ئەگرم
کە بمپارێزی لە شەڕی شەیتان
خاتیمەم بێنی بە حوسن و ئیمان
تەنگی قەبرەکەم بە باغی جینان
بۆ تەبدیل بکە بە مەحزی ئیحسان

سـبەی لـە وادەی غـەم و غوسسـەدا
حـەشـرم کـە لـە نـاو زومـرەی سـوعەدا
قـەڵـەمـی عـەفـوت بـە سـەر گونـاهم
بێنە و لـە حـەسـرەت بـدە پـەنـاهم
بـە لوتفـت بـەرزیـی بـدە بـە پایـەم
(ظل)ی عـەرشـی خـۆت بکـە بـە سایەم
بە بێ تـرس و غـەم لـە گـەڵ موتتـەقـین
بمـان نێـرە بـۆ فیـردەوسـی بـەریـن
لـە خـەزنـەی جـودت کـە بـێ پایانـە
پێـم عـەتـا فـەرمـوو ئـەم سـوئالانە
ئیتـر هـەرلـە بـۆ تۆیـە سـەنـاو حـەمـد
پـڕ ئاسـمان و زەوی تـا ئـەبـەد
سـەلات و سـەلام لـە دەریـای کـەرەم
بـڕژێ بـە تـاو و لێـزمە و خـوڕڕەم
هـەمیشـە هـەر بـێ بـێ فاسڵـەو بـەیـن
بۆ سەر ڕۆحی پاک شای قابە قـەوسـەیـن
لـەوەوە سـەرکـا بـە بـێ نیهایـەت
بـۆ سـەر شێـرانی بێشـەی هیدایـەت
ئـال و ئـەسـحاب و ئـەولیـای کیـرام
ئێـمەیـش بـەرکـەویـن یـا رب الانـام

ئـــەوا بـــە حـــەمـــد و ســـەلام و ســـەلات
دەوای دەردی دڵ ئـــاخر قـــومی هـــات

تەواو بوو بە دەستی پەستی غەفڵەت و قەسوەت بێزاری ئازاری فیراقی هەمدەمی عەزلەت و سەفوەت دڵ کە دەردی دەربەدەری دووری ئەربابی سەفا یانێ گرۆی عورەفا پەرێشان و لەش بە بار بۆ بێبەشی فەیزی یار ماندووی باری ناسازی «احمد الملا محمد قاضی» غفر الله له من مستقبله والماضی

اسماء الحسنى

وَلِلَّهِ الأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا[١]

عَنْ أَبِى هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِىِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « لِلَّهِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ اسْمًا مَنْ حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَإِنَّ اللَّهَ وِتْرٌ يُحِبُّ الْوِتْرَ »[٢]

أبـــدأ بالحمـــد وبالصـــلاة

علـــى النّبـــىّ شـــافع العُصـــاة

و آلـــه و صـــحبه الـــدعاة

الـــى ســـبيل الخيـــر و النجـــاة

و العلمـــاء الســـادة القـــادات

رب بهـــم مـــا ارتجيـــه آت

ثـــم باســـمائک دعـــواتى

نظمتهـــا فـــاقض بهـــا حاجـــاتى

---

[١] - الاعراف/١٨٠

[٢] - رواه مسلم

ماكـــان للحيـــاة فـــى حيـــاتى

و مـــا لأُخـــرى ففـــى ممـــاتى

أنـــت الخبيـــر الغـــافر الـــرحيم

أنـــت الغنـــى القـــادر الكـــريم

بســـمک يـــا «الله» يـــا الله

يارافعـــا عـــن عبـــده الـــبلاه

أســـئلک الكمـــال فـــى الإيمـــان

و وســـعة فـــى العلـــم والعرفـــان

و النيـــل بـــالإخلاص فـــى العبـــادة

و الفـــوز فـــى الـــدارين بالســـعادة

و أرتجـــى الحفـــظ عـــن البليـــة

و أســـأل المراتـــب العليـــة

ســـواک يـــا «رحمـــن» يـــا رحمـــن

مـــن شـــر نفســـى لـــيس لـــى أمـــان

منهــا و مــن مكائــد الشــيطان

بالفضــل هــب لــی الفــوز بالأمــان

و أرتجــی الوصــول بالكرامــه

فــی هــذه الــدنيا و فــی القيامــه

فــی سَــيْبِ[1] رحمتــک يــا رحــيم

لــی مطمــع و أمــل عظــيم

فــآتنی مــالی مــن الآمــال

فــی هــذه الــدنيا و فــی المــآل

يا «مَلِک» اجعل لــی نصــيبا وافــرا

فی الخلد واجعل فيه وجهی ناضــرا

أرجوک يا «قدوس» من فضلک أن

تنجينــی مــن كــل هــول و محــن

و أرتجــی منــک صــفاء قلبــی

و الكشف عن نفســی جميــع كربــی

---

[1] – ای فی بحر

و هب لی فی الدارین یـا «سـلام»

سـلامةً یصـحبها المـرام

و آتنـی الأمـان یـا «مـؤمن» مـن

وساوس الخناس مـن انـس و جـنّ

و اَقض لِیَ الحاجات یـا «مهـیمن»

و ذا علیـک یـا «عزیـز» هـیّنُ

ممـا غـداً أهـل التقـی یُجـار

أجرنی و اجبر کسـری یـا «جبّـار»

یـا «متکبـر» اعتَـدی و قـد طغـیٰ

مـن ذلـک الوصـف لنفسـه ابتغـیٰ

فـاغفر لمـا منّـی علـوّاً وقعـا

و اجعلنی ممّن فـی الغنـی تواضـعا

و أنـت یـا «خـالق» هـب لنـا غـدا

مُلکـاً کبیـراً و رضـاً مؤبـدا

أرجـوک أن تجيرنـی يـا «بـاری»

مـن خـزی نفسـی و عـذاب النـار

علیٰ عِدایَ انصـرنی يـا «مُصـوّرُ»

فـإننی مـا لـی سـواک ينصـر

أرجـوک يـا «غفـار» أن تغفـر لـی

مغفـرة تشـمل کـلّ عملـی

و أن أکـون ذا اَهتـداء و اقتـدا

فـی کـل خُلـق بـالنّبیّ أحمـدا

و أرجـو يـا «قهـار» أن تُـدَمِّرا

أعدای و انصر من يکن لـی ناصـرا

أرجوک يا «وهاب» من جودک أن

أکـون فـائزا بـأنواع المِـنَن

أجلّهـا القـوّة فـی اليقـين

و رتبـةً عاليـةً فـی الـدين

و البـــرأ ممـــا بـــى مـــن الأدواء

كـــذا المعافـــاة مـــن الـــبلاء

و ارزقنـى يـا «رزاق» علمـا نافعـا

و اجعـل فـؤادى فـى هـواک لامعـا

و لِـىَ يـا «فتـاح» هـب مـآملى

و آتنـى الفتـوح فـى المشـاكل

و يـا«علـيم» أنـت مـا بـى تعلـم

فاسـتغنى ممـا منـه نفسـى تـألم

و أنت يا«قابض» فاقبض عيش مـن

يُحـبّ أن أكـون فـى قعـر المِحـن

يا «باسط» ابسط فى حياتى و كـذا

علمی‌وهب لی الحفظ من كل الأذى

و هـب لِقلبـى البسـط و انشـراحا

و لأمـــورى كلهـــا النجاحـــا

يا «خافض» اجعل ذا انخفاضٍ في الرُتَب

من كان يسعى لأكون فى الكُرَب

يا «رافع» اجعلنى رفيع الجاه

فى الدين بالتقوى و ذكر الله

و أنت يا معز فاقض دينى

و آتنى العزة فى الدارين

يا «مذلّ» أرتجى ذِلّ العِدا

و لاتُذِلنى لهونٍ أبدا

و أنت يا «سميع» يا «بصير»

على قضاء حاجتى قدير

فاجعل هواک قرةً لعينى

و اقض لنا حوائج الدّارين

يا «حكم» أرجوک أن تحكم لى

بالعفو عن جميع سوء عملى

یا «عدل» ما فی ذمّتی مـن مظلمـه

فعنّـــی اردد کلهـــا بالمرحمـــه

أرجـو دوام اللطـف یـا «لطیـف»

فـــإن قلبـــی عـــاجزٌ ضـــعیف

تعلـم یـا «خبیـر» منّـی مـا صـدر

مـن الـذنوب أو ببـالی مـا خطـر

أجـرِ علـی الجمیـع یـا «حلـیمُ»

سُـــیُول غُفرانـــک یـــا «عظـــیم»

و یـا «غفـور» لـی ذنـوب إنهـا

تُحصـی و عفـوک فمـا لـه انتهـا

فاغفر لها و کل ما لـی مـن قصـور

و آتنی بالفضل سُؤْلی یا «شـکور»

و یـا «علـی» فـی الجنـان أعـل

مَرْتَبَتـــی مـــعْ والـــدی و أهلـــی

و اجعـل وجوهنـا وجوهـا ناضـرة

بفضـــل ربّهـــا اليـــه نـــاظرة

و هب لی یا «کبیـر» فـی الأحـوال

جمیعهـــا الحفـــظ عـــن النکـــال

و یـا «حفـیظ» هـب لـیَ السـلامة

مـــن کـــل مـــا یعقبهـــا الندامـــة

و آتنـــی الحفـــظ عـــن الـــبلاء

و نقّنـــی مـــن عللـــی و دائـــی

و یـا «مغیـث» إننـی أرجـوک أن

تغیثنـــی فـــی کـــل هـــول و محـــن

و ارتجـی الحفـظ مـن الشـیطان

لـدی افتـراق الـروح مـن جثمـانی

و یا «حسیب» منک إنـی أرتجـی

عفوک کی أکون فی الحشر النجـی

أسئلک الشفاء یا «جلیل»

فإن قلبی عاجز علیل

و هب بفضل منک یا «کریم»

لی الشفاء إننی سقیم

و آتنی لدیک یا «رقیب»

ما لی من الآمال یا «مجیب»

و أنت یا «واسع» هب لی ما أنا

أسئله من صحة و من هَنا

و هب لی الوسعة فی عمری و فی

علمی و مالاً بکفافنا یفی

ویا «حکیم» أرجو أن تأتینی

رضاک و هو من أجل المنن

و یا «ودود» ألق فی فؤادی

وُدَّک و هو أعظم المرادِ

يكــون لــى نــورا بــه أجــوز

علــى الصــراط و بــه أفــوز

بــالعفو عمّــا قــد جنيــتُ و مضــى

فبالجنــان ثــم منــک بالرضــا

و يا «مجيد» اجعلنى عبدا كـاملا

فى الدين و اجعل سوء خُلقى زائـلا

يـا «باعـث» ابعثنـى علـى اليقـين

و يـا«شـهيد» أنـت كـن معينـى

يـا «حـق» نَـوِّر قلبـى فـى هواكـا

كذاک و اجعـل همّـى فـى رضـاكا

و يـا «وكيـل» نجينـى ممـا أنـا

أخافــه مــن الــبلاء و العَنــا

و لـيس يـا «قـوىٌّ» يـا «متـينُ»

ســواک لــى مــن احــد معيــنُ

أسـئلک القـوّة و المتانـة

فی الصدق و الإخـلاص و الديانـة

و يـا «ولـیّ» هـب لـی العنايـة

و آتينـی بفضـلک الولايـة

لاشـیئ يـا ربّـی عليـک يعظـمُ

لـذا تجاسـرت و هـا إسـترحمُ

و هـب لـی يـا «حميـد» يـا حميـد

مـن فضـلک الواسـع مـا أُريـد

أهمهـا أن أُجعـلا ممـا غـدا

تحشـرهم تحـت لـواء احمـدا

و منک يـا «مُحصـیُّ» إنّـی أسـأل

مـا لـی و مـا لوالـدی أوءَّمـل

و دائـی يـا« مُبـدِأُ» يـا «مُعيـد»

علـی فـؤادی مُـزْعَجٌ شـديد

أعـــد علـــیّ صـــحّتی و العافیـــه

و نفسی عن قسوتها اجعـل صـافیه

و أنــت یــا «محیـیُ» فـی حیـاتی

کـن دائمـا عـونی و فـی ممـاتی

و اجعل ممّن یا «ممیـت» استَرَحوا

فـی اللحـد و فـی الجنـان سـرحوا

و آتینـی یـا «حـیّ» یـا «قیّـوم»

مـــن فضــلک العظــیم مــا أروم

و هو کمال الشوق مـن قلبـی الـی

لقــاء وجهــک الکــریم الأعــلا

و إتبـــاع ســـید الإنســـان

و الفـــوز بانجـــاة و الجنـــان

و فـیَّ یـا «واجـد» أوجـد مـا بـه

أواجـد مـن حُـبّ نـورک البهـی

و هب لی یا «ماجد» مجدا مثل مـا

وهبتـــــه للأتقيـــــاء الكرمـــــا

تـــوفنی یـــا «واحـــد» شـــهيدا

و أحيينـــــی موّحـــــدا ســـــعيدا

و هب لب یا «صـمد» فـی القيامـه

العـــز و الشـــرف و الكرامـــه

أكثـرتُ يـا «قـادر» يـا «مقتـدر»

فـی السـئل يـا «مقـدم المـؤخر»

أنـــت علـــی إعطائهـــا قـــدير

و مـــن ســـواک بالعطـــا جـــدير

يـا «اوّل» اجعـل هـذه الـدنيا لنـا

خيـــراً بـــه تجعـــل خيـــراً حالنـــا

يا«آخر»اجعل فی الغدا حشری بمن

نَجَـــوْا و فـــازوا بجلائـــل المِـــنَن

یا «ظاهر» اغفر کلَّ ذنب صادرِ

منّی و ما اسررتُ من جرائری

کمّلنی یا «باطن» بالفضائل

و صُفَّ باطنی عن الرزائل

أرجوک أن ترحمنی یا «والی»

فی هذه الدنیا و فی المآل

یا «متعالی» اجعل فؤادی صافیا

و أنت کن لی دائما معافیا

و اکتبنی یا «بَرٌّ» بوالدیَّ

باراً و أنت امْنن بذا علیّ

أسکنهما بالفضل فی جنات

أنهارها جعلت جاریات

و أرتجی منک رضاهما لِکَی

تقرُّ عینی بلقاء والدَی

و اجعلنی فضلا منک یا «تـوابُ»

ممـن الـی بابـک قـد أنـابوا

أعـذنی یـا «منـتقم» مـن الـنِقم

فـان هـذی کـان لـی أولـی الـنعم

و أنـت یـا «عفـوّ» فـی الـدارین

تحـبّ أن تعفـو فـاعف عنّـی

و یـا «رئـوف» رأفـة بحـالی

هب لـی لکـی أُحمـی مـن الوبـال

یا «مالک الملـک» أنلنـی بالرضـا

منـک و أن تغفـرْ لکُـلّ مـا مضـی

بالـدّوم «ذالجـلال والإکـرام»

جـودک فیّـاض علـی الأنـام

فهـب لأمـی و أبـی و نفسـی

مسـاکنا فـی جنـة الفـردوس

عـاملنی یـا «مُقسـط» لا بالعـدل

فـلا تعـاملنی سـوی بالفضـل

إذ أنّ نفسـی لـو بعـدل عوملـت

خابـت و فـی نـار الهـوان ذُلّلـت

أرجوک یـا «جـامع» جمـع شـملی

و شـمل إخـوانی و شـمل أهلـی

أسـئل مـن فضـلک أن تـأتینی

فـوزی بمـا أودّه لـی یـا «غنّـی»

و أنت یا «مغنی» هب لی فی الغـدا

مـن کنـز جـودک رضـا مؤبـدا

یـا «مـانع» امنعنـی مـن العصـیان

و مـا بـه أزدادُ فـی النقصـان

یـا «ضـارّ» بعِّـد عنّـی کـل ضـرّ

و هـب لـی یـا «نـافع» کـل خیـر

يـا «نـور» نـوّر أنـت لـى فـؤادى

أجـد بـه مـا ضـلّ مـن مـرادى

أرجـوک أن تهـديَنى يـا «هـادى»

الـى سـبيل الخيـر و الرشـاد

و يـا «بـديع» عـن جميـع بِـدَعى

أسـأل عفـوک و عـن تَصَـنُّعى

و ابعثنـى يـا «بـاقى» غـدا شـهيدا

و أحيينـى موحـدا سـعيدا

سـواک يـا «وارث» لايـدوم

لاالعـين لاالأعـراض لاالرسـوم

فـآتينى مـن فضـلک العظـيم

وراثـة مـن جنّـة النعـيم

و يـا «رشـيد» هـب لـى الرشـادة

و آتينـى الإخـلاص فـى العبـادة

و يا «صبور» اجعلنى صابراً علـى

مـالى بـه غـدا رضـاك حصـلا

أخـتم بالحمـد و بالسـلام

علـى النبـى شـافع الأنـام

و آلـه و صـحبه الكـرام

و علمـاء الأمـة الأعـلام

ربِّ بـه و بهـمُ مرامـى

هـب لـى واجعـل حسَـناً خِتـامى

{وروى بدل اسم (المغيث)

(المقيت)و قد نظمت له :}

وأنت يـا مقيـت جـد بالوسـعة

فى قوّة جُثمانى و قوّة مهجتـى

تمت هذه المنظومة الشريفة بيد ناظمها: احمد الملا محمدالقاضيفى:١٧/٢/١٩٦٢م الموافق ٢١/١٠/١٣٨٢هـ ـ ببلدة السليمانيه فى عصر يوم الأحد بجامع الكبير.

بسم الله الرحمن الرحيم

سلسلة المشايخ النقشبنديه

حمـــدا لمـــن أمرنـــا تعـــالى

فـــى محكـــم آياتـــه فقـــالا

(أدعـــونى أســـتجب لكـــم) فمالنـــا

لانـــدعو مـــن يبلغنـــا آمالنـــا

ثـــم صـــلاته مـــع الســـلام

علـــى الـــذى قـــد جـــاء بالإســـلام

و آلـــه و صـــحبه الكـــرام

و مـــن قفـــا إثـــره فـــى الأنـــام

بســـمك يـــا الله يـــا الله

يـــا مـــن يجيـــب العبـــد مـــا دعـــاه

أســـئلك الحفـــظ عـــن البليـــة

و أرتجـــى المراتـــب العليـــة

و أرجـــو أن تغفـــر مـــن ذنـــوبی

طُـــراً و أن تســـتر لـــی عیـــوبی

و أســـئل الکمـــال فـــی الیقـــین

و منصِـــبا مُفَخّمـــاً فـــی الـــدین

و أن أکـــون فـــی الغـــدا محشـــورا

معافیـــا مبتســـما مســـرورا

و أدخـــل الخُلـــد مـــع الکِـــرام

تحـــت لِـــواء ســـید الأنـــام

بمـــن بـــه قـــد فاحـــت الأزهـــار

مـــن بـــدره اســـتنارة الأقمـــار

و انفعلـــت مـــن جـــوده البحـــار

تـــاه النهـــی مـــن مجـــده و حـــاروا

بـــه ارتقـــی الأقطـــاب و الأخیـــار

بـــدت لهـــم مـــن ســـره الأســـرار

و وضـــعت مـــن أجلـــه الأوزار
عنّـــا و أبـــرِدت علينـــا النـــار
و أُزلفـــت لنـــا بـــه الجنـــات
مـــن تحتهـــا الأنهـــار جاريـــات
و ســـتقر بـــه عـــين الـــنفس
و نســـتقر بـــه فـــى الفـــردوس
(محمـــــد) صـــــلى عليــــه الله
مـــادام فـــى إبدائـــه مـــا قضـــاه
و الآل و الصــحب و كــل الراســخ
فـــى حبـــه و زمـــرة المشـــايخ
أرجـــو المعافـــاةَ مـــن الـــبلاء
و الحفـــظ مـــن مكائـــد الأعـــداء
و أن أكـــون مـــن حُمـــاة الـــدين
و صـــادقا مـــا عشـــت فـــى اليقـــين

و ضــاحكا مستبشــرا حــين المنــون

و تاليــا يــا ليــت قــومى يعلمــون

و أُغفَــرا مــن خطئــى و عمــدى

و أُحشــرا تحــت لــواء الحمــد

و حامــــدا أُســـاق للجنــــان

فأُكتســـى بحلـــل الرضـــوان

ثـــم صـــلاة الله و الســـلام

عليـــه مـــا أحبـــه الإســـلام

بصــاحب الغــار هــو (الصــديق)

هـــو الإمـــام الراشـــد الوثيـــق

هـــب بســطة للقلــب وانشــراحا

للصـــدر وامـــنح أمـــرى النجاحـــا

و جُــد بعيــب الـنفس لــى بالمعرفــه

لتلــبس الأفخــر مــن ثــوب الصــفة

و جُبّة الحفظ من الجحيم

و فوزها بنضرة النعيم

بـ(عمر) الفاروق أرجو منک أن

تحمينى من أن يسوءنى المِحَن

و أن أکون دائما معافيا

من کل ما يظلم قلبا صافيا

و تابعا لسيد الإنسان

و نائلا برتبة الإحسان

و أنت فاقض حاجتى و دينى

بالسيد الشهيد(ذى النورين)

و وجهى اجعل فى وجوه ناضرة

إليک ربّى فى الجنان ناظرة

بالـ(حيدر) الکرار إنّى أرتجى

ألفوز من هومنا بالفرج

و أن يكـــون نـــزع مـــوتى أســـهَلا

مـــن سَـــوغ مـــاء الـــثلج ذاق عســـلا

يطغـــى بـــه الظمـــآن فـــى الهـــواجر

مـــا التهبـــتْ مـــن حـــرّ نـــار الخـــاطر

و أرتجـــى بـــ(ابنيـــه) و (البتـــول)

ممـــن الـــيهم انتمـــوا قبـــولى

و أرتجـــى الوصـــول بالشـــهادة

و الفـــوز فـــى الـــدارين بالســـعادة

ثـــم بـــ(ســـلمان) عظـــيم الجـــاه

أُحمـــى مـــن الفحشـــاء و المنـــاهى

بـــ(قاســـم) أســـأل كـــل خيـــرٍ

ابـــن محمـــد و دفـــع ضـــير

بجـــاه(جعفـــر)الصـــفى الصـــادق

نجـــل النبـــى أشـــرف الخلايـــق

المرشـد السّـامی الحـریّ الفـایق

بـدر الهـدی و مجمـع الطرایـق

أرجـو بنیـل مـا ابتغیـه الظفـرا

و مـن قطـوف الخُلـد جنّـی الثمـرا

بـدرّ قَعـر قُلـزُم الأنـوار

حریـق حُـبّ الملـک الجبـار

سـیدنا(طیفـور)البسـطامی

أسـأل أن تُعلـی لـی مقـامی

و أرجو أن أُحفـظ مـن کـل المحـن

فی هـذه الـدنیا و فـی الحشـر و أن

أطـوف مـع أحبّتـی الکـرام

فـی الخلـد بالقصـور و الخیـام

و أرتجـی بسـیدی (أبـی الحسـن)

ألحفظ فـی الـدارین مـن سـوءالفِتَن

بالفارمَـــدیّ شـــیخنا(أبـــی علـــی)

أســأل فــی الــدین حصــول أملــی

بالهمـــدانی ســیّدی یوســـف فـــی

غـــدٍ أكـــون للنبـــیّ مقتفـــی

و أرتجـــی بالقطـــب عبـــدِالخالق[١]

لـــی انكشـــاف حُجـــب الحقـــایق

أرجـــو بخواجـــه(عـــارف)[٢]الریـــوگری

الحفـــظ مـــن اهـــوال یـــوم المحشـــر

بخواجـــه (محمـــود)مـــن الوبـــال

أرجـــو مـــن الله خـــلاص حـــالی

بـــالخیر بـــدّل ربّ ســـوء عملـــی

بســـرّ قلـــب سیّدی خواجـــه(علـــی)[٢]

---

[١] - الغجدوانی

[٢] - الرامتینی المشهور بخواجەی عزیزان

(بابــا محمـــد) هـــو السماســـى

أرجـو بـه الحفـظ مـن الوسـواس

نرجـو بمولانــا(الأميــر كُـــلالِ)

الفـــوز فـــى الـــدارين بـــالنوالِ

بجـــاه شـــمس فلـــک العرفـــان

مـن قـد سـرى نـوره فـى الأكـوان

ســـيدنا (محمـــد) البخـــارى

قطـــب الزمَـــان مطلـــع الأنـــوار

أســـرار صـــدر زُمـــر، الأحـــرار

كغرفـــة مـــن بحـــره الزخـــار

أرجـو انتقـاش الحـق فـى فـؤادى

و الفـوز بالحسـنى لـدى المعـادى

و يقظـــة لنفســـى النائمـــة

و النيـــل بالســـعادة الدائمـــة

و فرحـــة النجـــاح فـــی أمـــوری

و فـــی الجنـــان أجمـــل القصـــورِ

بـــالغوث (عبـــدالقادر)الجیلانـــی

شـــیخ شـــیوخ الجـــن والإنســـان

الســـیّد القائـــل هـــذی قـــدمی

علـــی رقـــاب الأولیـــاء کلهـــم

فالأولیـــا الأمجـــاد و الأقطـــاب

قـــد خضـــعت مـــنهم لـــه الرقـــاب

منـــه الفیوضـــات الـــیهم بالغـــه

هـــم کنجـــوم حـــول شـــمس بازغـــه

أســـأل أن تجعلنـــی مهتـــدیا

و بسُـــراة الکُمّـــل مقتـــدیا

و لاتطـــاول علـــیّ للعـــدو

یـــدٌ؛ و لـــیس لـــی ســـواک منجـــد

و ربّ هــب لــى بعــلاء الــدين
فــى النشــئتين أصــدق اليقــين
أســأل ربّــى العفــو عــن ذنــوبى
جميعهــــا بشــــيخنا (يعقـــوب)
و أرتجــى الحفــظ مــن الــدواهى
فــى العــالمين بـــ(عبيـــدالله) [1]
و الفــوز أرجــو بـــ(محمــد زاهــد)
بعـــزة الـــدارين و المقاصــــد
بســـيدى (محمـــد الـــدرويش)
أرجــو الإلــه الوســعة فــى العــيش
بحــق خـــواجگی(محمـــد)غـــدا
أســأل حشــرى فــى ســواد الســعدا
ثـــم بجـــاه (بـــاقى بـــالله)بـــلا
مـــسٍّ الأذى أرجــو المراتــب العُــلا

[1] المشهور بخواجه الأحرار

بالسيد الغوّاص في المعاني

نيّر بُرج فلك العرفان

إمامنا المشهور بالرباني

مَن فيه قد قيل للألف الثاني

بغاية التجديد غير (الأحمد)

لم يكُ أحرى أحدٌ في الأسد

أرجو بأن يقضي من الرحمن

في حقنا بالعفو و الغفران

و أرتجي عطية الشفاء

من كل ما بنا من الأدواء

و النيل بالخلوص في العبادة

و الفوز بالخلود في السعادة

بنجله (محمد المعصوم)

حُلّت لنا مشاكل العلوم

كـــذا ابنـــه أعنـــى بـــه ســـعيدا

غـــداً أقـــوم مؤمنـــا شـــهيدا

و أرتجـــى الله بـــ(عبـــد الأحـــد)

النيـــل منـــه بالرضـــا المؤبـــد

أرجـــو بمولانـــا (محمـــد عابـــد)

الفـــوز بـــالعيش الرّضـــيّ الخالـــد

بحـــق ســـيف الـــدين إنـــى أرتجـــى

عفوك كى أكون فى الحشـر النّجـى

بجـــاه ســـيد(نورمحمـــدٍ)الـــى

رحمـــة ربّـــى أرجـــو أن ارتجـــلا

بخواجـــه (مظهـــر حبيـــب الله)

أرجـــو بـــأن أُحظـــى بعلـــو الجـــاه

بجـــاه (عبـــدالله) قطـــب دِهلـــى

صـــلاح حـــالى أرتجـــى و أهلـــى

ثـــم بمولانـــا الأجـــلّ (خالـــد)

خـــاض برحمـــة الإلـــه والـــدی

أرجـو بـــ(عثمـــان) ســـراج الـــدين

غـــوث الـــوری قطـــب ذوی اليقـــين

الحشـــر فـــی المعاشـــر الكـــرام

و الفـــوز فـــی الـــدارين بـــالمرام

و ببهـــاء الـــدين أی(محمـــد)

قضـــی لنـــا الله بســـعد ســـرمد

و بضـــياءالدين مولانـــا(عمـــر)

أرجـو بـــأنّ الله يقضـــی لـــی وطـــر

ثـــم (بـــنجم الـــدين) إنّـــی ســـائل

مَـــوْلایَ أن تحصـــل لـــی المآمـــل

و بالـــذی اســـتوی علـــی الْكُرسِـــیّ

مُنفـــرداً فـــی المجلـــس القُدســـیّ

فقـــد رقـــى بنفســـه الأبيّـــه[1]

فاجتـــاز مـــن مرتبـــة القطبيّـــه

الفـــرد فـــى عصـــره بـــاليقين

حضـــرة شـــيخنا (علاءالـــدين)

أســـأل أن أفـــوز بـــالمُرادِ

فـــى هـــذه الـــدنيا و فـــى المعـــاد

فمنـــه أن أكـــون فـــى المحشـــر مـــعْ

رَكْـــبهمُ المصـــون مـــن هـــول الفـــزع

و أرثـــا مـــن غيـــر مـــسّ البـــأسِ

مـــأوىً بـــأعلا جنَّـــة الفـــردوس

علـــيهم الرحمـــة و الرضـــوان

مـــا ازدهـــرتْ لأهلهـــا الجنـــان

ثُـــمّ بنائـــب النبـــىّ الأكـــرم

قطـــب الأنـــام شـــيخنا المُعَظَّـــمِ

---

[1] – هى المتعالية عن الدنائات

(عثمــان) طــود الحلــم و الإحســان

بحــر النَّــدى و منبــع العرفــان

الفــردُ غــوثُ الســالكين الجــامعُ

شــيخ الفــريقين الوجيــهُ البــارعُ

ســراج الــدين المصــطفى الوهــاجُ

بـــدرٌ منيـــرٌ زاخـــرٌ مـــوّاج

لمّــا ثــوى[1] بخَيْمَــةِ التمكــين

أحـــاط بالـــدوائر العشـــرين

فبـــان بالشـــواهد القاطعـــة

قـــد حـــلّ بالتّزكيـــة الســـابعة[2]

لكنّـــه[3] كـــالغوث ثـــم الأحمـــد

منهـــا نجـــا و لـــم يكـــن بمُقْعَـــد

---

[1] – اى استقر

[2] – وهى التزكية الترابية

[3] – استدراك عما قيل يلزم فى احاطة بالدوائر العشرين ان يكون مقعدا لحصول الإقعاء لكل من وصل بالتزكية الترابية التى يضع فيها السالک قدمه فى الدائرة التاسعة عشر

أرجـــو الإلـــه أن يُقـــرّ عينـــی

بنيلـــی بالآمـــال فـــی الـــدارين

أطـــل لـــه عمُـــره و آتـــه

بفضـــلک الصـــحة فـــی حياتـــه

و هـــب لـــه الحفـــظ مـــن الـــبلاء

لاســـيّما مـــن حســـد الأعـــداء

ربّ بجـــاه هـــؤلاء العرفـــا

فرســـان شـــجعان ميـــادين الوفـــا

لـــدُّرر الأســـرار هُـــم بُحـــورُ

فـــی فلـــک العرفـــان بـــل بُـــدورُ

و هُـــم لُـــؤالی لُجّـــة النّقشـــيّة

أرواحهـــم قُدســـيّة عرشـــيّة

ضع عنّی وِزری و اقض لی أوطاری

و اجعلنـــی مـــن معاشـــر الأبـــرار

و هب لنا الحسنی التی قد سبقتْ

منکَ و آمالاً لنا تحقّقتْ

أهمّها الحفظ من المخاوف

و الفوز بالحب و بالمعارف

فیا محب العفو یا غفّار

یا من یُجیرنا و لایُجار

یا مُجری المیاه بالریاح

و مسری الأرواح فی الأشباح

جُد لی بروح حبّک القتال

و أجر سُفن الحُسن فی مآلی

و اغفر لی الذّنوب و القُصورا

غداً و هب لی الحور و الحُبورا

و ارض الهی أنتَ عن أُمّی و عن

أبی و من لی سأل اللهَ المنَن

فالحمـــد لله العلـــيّ الأعظـــم

الملـــک الوهّـــاب هـــادی الأمـــم

ربّ المغـــارب مـــع المشـــارق

مـــولی الأنـــام موجـــد الخلایـــق

ثـــم علـــی مـــن قـــد أتـــی یقینـــا

برحمـــــة للخلـــــق أجمعینــــــا

و جـــاء هـــو منـــذر بشـــیر

مـــن ضـــوئه الأکـــوان تســـتنیر

شـــیخ النبیـــین و فخـــر رُســـلهم

زَیْـــنُ أُلـــی العـــزم إمـــام کلّهـــم

محمـــــد فضـــــائل الصـــــلواة

مـــا جـــرت الأنهـــار فـــی الجنّـــات

کـــذلک الســـلام و التحیّـــه

و آلـــه ذی هِمَـــمٍ علیّـــه

تمّـــت بحمـــد بـــارئ البريّـــه

سلســـلة المشـــايخ النقشـــيّه

٢٢ذی‌القعیده ١٣٨٢هـ‍ق

شەکوا حاڵ لە خزمەت رسول اللەدا

بـەنـاوی ئـەو خـودا نـاوی کـە نـووری قـەلیبـی بێـدارە

کـە نـاوی قـووتی ئـەرواح و کلیلـی فـەتحـی هـەرکـارە

عەریزەی ناکەسـی و شـەکـوای گورفتـاری خـەتاکـاریم

ئەکەم تەقدیم بە ئەو شاهی مەدینـەی عـیلم و ئـەسـرارە

کە چوونکە هەر ئەوە مەقبووڵ ئەبێ هەرچـی تـەمـەنناکـا

کە چوونکە هەر ئەو ئـەتـوانێ هـەمـوو دەردێ بکـا چـارە

صلاة الله لەسەرتۆ ئەی شەهەنشـاهی فـەلـەک حیشـمەت

سـلام الله لـەتـۆ ئـەی شـافیعی هـەرچـی گونـەهبـارە

صـلاة الله لـەسـەرتـۆ ئـەی حـەبیبـی حـەزرەتـی بـاری

سلام الله لەسەر تـۆ ئـەی ڕەئیسـی هـەرچـی ئـەخیـاڕە

لەسەر تۆبێ ئەبەد فەیزی خـودا؛ دایـیم سـەلامـی حـەق

لەتۆ ئەی ساحیبی هەرچـی کـەمـاڵ و حوسـنی ئـەتـوارە

نەزەر فەرموو لە شەکـوام و تـەماشـای شـان و باڵـم کـە

کە چەند داماوو بێقـەدر و کـە چـەنـد بـێمایـەوو خـوارە

دڵــم دایــم پــەرێشــانە، نــەخۆشــە، پــەرتــە، بــێ‌هۆشــە
لە نووری مــەعریفــەت چۆڵــە بــە کــوللی قاسـیی و تــارە
لەهێزی جیسمیا بێ‌بەش لەسـیحەتـدا نـەبـوو بـەهـرەم
بە ئەغڵەب ساحەیـی سـینەم مـەحـەللـی دەرد و ئـازارە
لەرێـی بـاغی عیبـادەتـدا ئـەبـێ چـۆن جێـنەمێـنم مـن
کە پێی حاڵــم بــە دڕکــی هــەردی بــەدبــەختــی گرفتـارە
خوسوس شەیتانەکەم گورگە و بەعەینی نەفسەکەم ئەژدەر
منی خەستە چلۆن دەرچم لە چنگ ئەم گورگــە ئــەم مـارە
بــە داوی پــڕ لــە قــوللابی هــەواوە واگرفتــارم
بــە کــوللی زایقــەی خــولقم لــە تاڵــیدا ئــەڵێــی ژارە
سەراسیمەم ئیتر سا من بەچـی دڵــخۆش و بـێ‌غـەم بـم
کە چاکەم کــەم خراپــەیشــم حیســابی دوور لــە گوفتــارە
بەجـارێ وا هــەمــوو نــەزمـی وجــوودم تێـکچوە وەزعــی
ئــەساســی خانــەیــی خۆشــی دڵــم شێــواوە یــەکبــارە
لەبۆ چاری خەلاسی خۆم لە قەیـدی ئـەم هـەمـوو دەردە
کە هەریەک بۆ شکاری من بە چەشـنی شێـری خۆنخـوارە

پەنام هێنا بەتـۆ ئـەی ساحیبی قـەلبـی ڕەحـیم سـا تـۆ

بینـای خـانووی وجـودی تێـکچووم تـەعمیرکـە دووبـارە

ئـەگـەرچـی نـەفسـەکـەم ناسـی و کذوب و ناقض العهدە

ئەمە مەحسـولی تـووی خۆیـە لـە درویـنەی کـە بێـزارە

وەلـێ ئـەهلـی جیهـان حـەتـا اطبـاء القلوبـانیش

هەموو بۆ دەردی خۆی یەک یەک لە تۆ داوا ئـەکـەن چـارە

منی بەدبەختی دڵ تەنگـی بـەدەن بیمـاری عیسـیان بـار

کە بەم دەردانەوەش ئێشـتا ئـەبیـنم نـەفسـەکـەم هـارە

ئەبێ چۆن بۆ حوسولی حوسـنی حاڵـی خـۆم نـەپارێـمۆ

لـەبـەر ئـەو دەرکـە وا خۆڵـی کلـی (ابصـار)ی ئـەبـڕاڕە

بە جاهی مەرتەبەی قوربـت بـە پایـەی عێـزەت و جاهـت

بەحەقی پڕتەوی نـوورت کـە نـووری هـەرچـی ئـەنـوارە

بـە (واللیـل اذا یغشـی) کـە باسێـکە لـە تـۆڕڕەی مـووت

بە نووری سورەیی والشمس کە شەرحی حوسنی ڕوخسارە

بـە سـورمەی قـووەتـی دیـدەی(و مـازاغ البصـر)قوربـان

بـە(سـبحان الـذی اسـری) کـە ڕازی وەقتـی دیـدارە

بە ئەو بادەی سەداقەت نۆشە ئەو خەرقەی سەخا پۆشە

کە هەرچی شک ئەبرد بەخشی مەتاع ئەلبیسە و پارە

کە زاتی حەق بە جیبریلا لەگەل موژدەی ڕەزامەندی

سەلامی ناردبوو بۆ ئەو ڕەفیق و هەمدەمی غارە

بەحەقی ئەوکەسە ئایین پەرەی بەو سەند و وەک ئاور

سوپای سووتێنەری پوش و پلاشی عومری کوففارە

ئەمیر جەیشی لە ئێرانا لەکاتی خوتبەدا دەنگدا

موهەیابن کەوا دوشمن لەسەردا هات و چەکدارە

بەسیمای پڕ سەنا و نووری جەنابی ئەوکەسەی فیرقەی

مەلەک گشتی لە رووی وەقری ئەوا شەرم و حەیادارە

لە یۆ تەجهیزی جەیشولعوسرە ئەتبینی ئیعانەی ئەو

بە داوێن هەر زەڕی سوورە و بە سەد سەد وشتر و بارە

بە جاهی فاتیحی خەیبەر کوڕی مامی شەهی سەروەر

کە کاتی مەعرەکە نەعرەی بە عەینی شێری کەڕڕاڕە

کە خۆت فەرمووتە هەرشەخسێ ئەمن سەردار و گەورەی‌بم

بزانن بۆ ئەویش بێشک عەلی مەولا و سەردارە

بــە عیــزز و نــازی ئــەو دوو نــەوجــەوانانــەی شــەهیدانــە

کــە هــەر دوو (قــرة العیـنن)لــە بــۆ ئــەو شــاهە نــازدارە

بە حەقی حــەزرەتــی حــەمــزە بــە عبـاس و بــە عبـدالله

بە ئەهل و بــەیــت و هــەر زاتــێ لــە ریــزی ئـالی اَطهـارە

بە ابن عەوف و جرّاح و زوبەیر و هەم سـەعیـد و سـەعـد

بــە تــەلحــە و جوملــە یارانــت موهــاجر یــا خــود اَنصـارە

بە وەیس و مالک و نوعمان بە جاهی شــافیعی و ئــەحمــەد

کەوا جۆیان لە بەحری دین بــەحــەق لێـداوە ئــەم چـوارە

بە جاهی هەر کــەســی دارای تزیکــی و نیســبەتــی تۆیــە

تــەڕەحومکــە بــە ئــەحوالــی منــی بــەدبــەختــی ئـاوارە

لە بۆ چارێکی یەکجاریم لــە هــەرچــی دەردە هیممــەتکــە

بە مەخسوسی لە شەیتان و لە نــەفســی زالــی مــەککـارە

مەسیح ئیزنی بە ئیحیای قالــبی گــەر بــوو مــوجـازی تــۆ

بە زیندوو کردنەوەی جیســم و دڵ و تــەئــدیبی ئــەممـارە

تــەمــەنـا سـا بفــەرمــوو بــۆ ئیعـادەی قــووەت و ڕەفعــی

حیجابی قەلب و بۆ شــەرح و شـیفای ئــەم سـینە بیمـارە

بە بەزلی یەک نیگاهـت بـۆ نـەجـات و فـەوز و ئیسـعادم
هەموو دەردی کەم و کورتیم بـە سـەهلـی بـۆ بکـە چـارە
لە سایەی بێشەیی شێـرانی خاسـەی قوربـەتـت قوربـان
دڵـــم بـــۆ پـــەروەرش بـــوونی بـــە لوتفـــت وا هیـــوادارە
بـەسـەر دێـمی دەروونمـدا نمـەی فـەیـزی خـودا داکـا
بە سەوزەی مەعریفەت شینکا تـەواوی ئـەو زەوی و زارە
بە گوڵزاری مەحەببـەت ئـەرزی دڵ گشـتی بنـەخشێـنێ
لە دەشتی سینە بروێـنێ ئـەوەی هـۆی قـوربی غـەفـارە
ئەگەرچی نیسبەتی پەستیم لە چاو تۆڵەی ئـەوەی نفسـی
بە تۆڵەی ئێوە نیسـبەتدا لـە قـەدرا عوشـری میعشـارە
لە گەورە هەر ئەبـێ گـەورە تـەڵـەب بکرێـت و ناچـارم
لـە بـەر دەردی گرانـی خـۆم بکـەم ئـەم داد و هـاوارە
بە دەریای میهری تۆ شایەد بگا پـای ئـاهی سـەردی مـن
لە بۆ ئیمدادی من بێتە شـەپـۆل ئـەم بـەحـرە زەخـارە
کە دەریای گەوهەری حوببە و یەمـی مـەرجـانی ئێحسـانە
کە بەحری دورری عیرفان و لوئلـوئی فـەیـزی شـەهـوارە

لـه خـەزنـەی ئـەو جـەواهێـراته وا بـارم بـەرێـکه وەک

شەهێ گەنجێ کـەڕامـەتکـا بـە میسکینێـکی بـێچـاره

له خواری و ناکەسی و پەستیم مەپرسه چۆن بەسەر خاکـا

وەک و یەک شەست ئەکا باران ئەگەر بەرزی ئەگەر خـواره

ئەوا عەرزی پەرێشـانی و تـەممـەنـای بـەزلـی ئینعامـت

بەکورتی هاته سەر کاغەز به کـوردی بـەم دوو ئـەشـعاره

بـە ئومێـد و هیـواوه خـۆی ئـەوا هاوێشـته ئـەو دەرگـا

کـەوا خاشـاکی مـەسـودی جینـان و بـاغ و گوڵـزاره

که بەڵکوو بێ لەوێوه موژدەیه قـەتعـی کـەوا (ئـەحمـەد)

سەگی خۆمه و لـە هـەردوولا لـە هـەرچـی دەرده رزگـاره

ئیتـر بـرژێ بـە خـوڕ بـارانی ئـەلتـافی خـودا دایـیم

به سەر ئەو حەزرەته و ئال و بەسەر ئەو سـەحبـه کوببـاره

۲۰ذی‌القعیده ۱۳۸۲هـق

پێنج خشتەکی

ئەی نەفس هەوای منالّی تاکەی ئەبێ لەسەر بێ

تاکەی درەختی ژینت لە چاکە بێ‌سەمەر بێ

بۆ شاری کۆچی دوایی ئەتۆ کە رێت لەبەر بێ

هێزت کە زۆری چوبێ و باقی لەسەر سەفەر بێ

نامەت ئەبێ بۆ ئەوەند بێ‌خێر و پرلە شەر بێ

بۆ جەمعی زادی چاکە بە ئاشکرا و نیهانی

لە مەزرەعەی عیبادەت چەن کەس بە ڕەنجی شانی

کاروانی بێ وچانی بۆ رۆژی دوایی هانی

ئەوەش بە دەس بەتالّی وەک تۆ بە ناتەوانی

رێی گرتەبە ر ئەبێ هەر داماوو قووربەسەر بێ

بەرگی درەختی ژینم ئەونەی نەماوە پێوە

بەریدی بای خەزانی نەمانم وابە رێوە

ئاخر بە تەمەلّی چۆن ئەی نەفسی بەد لە چێوە

مومکین ئەبێ برینی ئەو شیوو دەشت و کێوە

رێیە کە چەن هەزار سالّ بە توول و پڕخەتە ر بێ

رێ کە زەخیرە خوازە من بە خەتاوە چیبکەم

بەباری بەد ڕەوشتی و کۆلّێ ڕیاوە چیبکەم

بە رووی زەبون و زەردوو نامەی سیاوە چیبکەم

بۆ کەسبی تۆشە تازە عـومرم نـەمـاوە چیبکـەم
چیبکەم بە ڕووت و قووتی کە کاتی چوونەدەر بێ

خـودا بـە جـاهی زاتـێ کـە شـاهی ئـەنبیایـە
کە نـووری هـەر دوو چـاوی گرۆهـی ئـەولیایـە
شـەهێـکە خۆشـەویسـتی جـەنـابی کیبریایـە
رجای کە بـۆ نـەجـاتی ئینسـان و جـین هیوایـە
ڕۆژێ کە ڕۆژ ئەوەندەی میلێ لەسەر بەشـەر بـێ

خۆش‌بە لە گشت گوناهم لە غەفڵەت و قوسورم
بە سەهلی بێنەجێ بۆم هیوای بـە نـرخ و دوورم
ڕووناک و شادکە سینەی تاریـک و بـێ سـرورم
دڵ وا لـە جیلـوەدابـێ بـە پرتـەوی حـوزورم
کە شەوقی سەد بەرابەر بە شوعلەیی قەمەر بـێ

بای وەشتی جوودت هەڵکە با بۆی(قنوط) نەمێنێ
هەوری کـەرەم بـە ناڵـەی تـەڕەحومـۆ بهێـنێ
مژدە بـە بـەرقـی ئیحیـا لـە دیـمی دڵ بسێـنێ
فەیزانی شەستی فەیزت سەوزەی حیکـەم بڕوێـنێ
خەرمانی دەغلی عیرفان بە پیت و پڕ لە فەڕ بـێ

نەفسم بــە ئنتیــزاری مــوژدەی نــەجــاتی تۆیــە
چاوی لە ڕێــی هوبــوبی ســەبــای هیبــاتی تۆیــە
قووەتــی قــووتی ئــەحمــەد بــە ئیلتیفــاتی تۆیــە
یانیٚ بە بەزلی فەزڵــی موچــەی بــەراتــی تۆیــە
ئومێدی وا بــەتۆیــە بــاغی هیــوای بــە بــەر بێ

فاحشــــرنی یـــا الهـــی فـــی زمـــرة الکـــرام
تحـــت لـــواء مـــن قـــد ســـاد علـــی الأنـــام
و آتینــــــی الوصــــــول بجملــــــة المــــرام
منهـــا غـــدا نزولـــی بـــأرفع المقـــامی
باغاتی خۆش و دڵگیر قەسری لە زیــوو زەڕ بێ

بالشـــــکر و الثنـــــاء و حمـــــدک اختتـــــام
ثـــم علـــی النبـــی الصـــلاة و الســـلام
و الآل والـــــذین قـــــد آمنـــــوا و قـــــاموا
لنصــــــره و جـــــادوا بجهـــــدهم و دامـــــوا
هەتا نەمان . ئەوەش وا پەیڕەوی پێغەمبــەر بێ

پێرست